

**СТРАТЕГИЯ НА  
ОБЛАСТ СОФИЯ  
ЗА РАВЕНСТВО, ПРИОБЩАВАНЕ  
И УЧАСТИЕ НА РОМИТЕ  
2021-2030 Г.**

**УТВЪРЖДАВАМ:**

**ИВАН КЮЧУКОВ**  
**ОБЛАСТЕН УПРАВИТЕЛ**



## Съдържание

<b>I.</b>	<b>Въведение.....</b>	<b>3</b>
1.	Общи положения.....	3
2.	Европейски аспекти.....	8
3.	Национални аспекти.....	10
4.	Причини за нерешените проблеми.....	13
<b>II.</b>	<b>Анализ на ситуацията и потребностите в област София.....</b>	<b>15</b>
1.	Етническо разпределение, население и населени места.....	15
2.	Жилищни условия.....	16
3.	Здравеопазване.....	25
4.	Образование.....	31
5.	Заетост и социално включване.....	40
6.	Върховенство на закона и недискриминация.....	53
7.	Култура и медии.....	57
8.	Обобщена информация и реализирани дейности и/или мероприятия сред представителите на ромите и другите уязвими общности през 2020-2021г.....	62
<b>III.</b>	<b>Изводи от анализа на ситуацията – очертаване на проблемите и перспективите на територията на административните райони в Столична община.....</b>	<b>70</b>
1.	Основни идентифицирани проблеми на територията на административните райони в Столична община.....	70
2.	Основни причини за проблемите? .....	72
3.	SWOT анализ.....	76
<b>IV.</b>	<b>Стратегическа рамка.....</b>	<b>77</b>
1.	Визия.....	77
2.	Стратегическа цел.....	78
3.	Водещи принципи при изпълнението.....	78
4.	Водещи хоризонтални цели. ....	79
<b>V.</b>	<b>Приоритети.....</b>	<b>79</b>
1.	Образование и обучение.....	79
2.	Здравеопазване.....	82
3.	Жилищни условия.....	84
4.	Заетост.....	86
5.	Върховенство на закона и антидискриминация.....	88

6. Овластяване на ромската жена.....	89
7. Култура и медии.....	90
<b>VI. Мерки за изпълнение на стратегията .....</b>	<b>91</b>
1. Приоритет: Образование и обучение .....	91
2. Приоритет: Здравеопазване.....	93
3. Приоритет: Жилищни условия.....	94
4. Приоритет: Заетост.....	94
5. Приоритет: Върховенство на закона и недискриминация.....	95
6. Приоритет: Култура.....	96
<b>VII. Финансови интервенции през програмен период 2021-2027 г.....</b>	<b>96</b>
<b>VIII. Институционална рамка за изпълнение на стратегията.....</b>	<b>100</b>
<b>IX. Мониторинг на изпълнението.....</b>	<b>102</b>
<b>X. Заключение.....</b>	<b>109</b>
<b>СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ.....</b>	<b>109</b>



# РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

## ОБЛАСТЕН УПРАВИТЕЛ НА ОБЛАСТ СОФИЯ

### I. Въведение.

#### 1. Общи положения.

Стратегията на област София за равенство, приобщаване и участие на ромите 2021-2030 г. наричана **Стратегията**, е рамков документ, който задава насоките за изпълнение на политиките за социално-икономическо приобщаване и участие на ромите.

Въпреки, че не всички роми са обект на социално изключване, всички те могат да станат обект на дискриминация и да бъдат лишени от права<sup>1</sup>. Съгласно член 10 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС) „при определянето и осъществяването на своите политики и дейности Съюзът се стреми да се бори срещу всяка форма на дискриминация, основана на пол, раса или етническа принадлежност, религия или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация.“

Това определение се прилага в еднаква степен за всяка форма на дискриминация.

В България продължава да е трайна тенденция част от хората, които местните общности възприемат като роми, да се самоопределят като българи, турци и т.н.

Настоящата *Стратегия* прилага общ и целенасочен интегриран подход към гражданите в уязвимо положение от ромски произход, и не изключва оказването на подкрепа и за лица в неравностойно положение от други етнически групи.

*Стратегията* определя средносрочните цели и приоритети за социално-икономическо приобщаване и за преодоляване на изолацията, дискриминацията и антиромските нагласи в област София, в съответствие с предвижданията на проекта на Национална стратегия на Република България за равенство, приобщаване и участие на ромите 2021-2030 г., като същевременно се отчитат проблемите, потребностите и потенциала на територията на 24-те административни района на Столична община.

*Стратегията* се вписва в контекста на развитието на европейските интеграционни и приобщаващи политики, като отчита и насоките, дадени в Съобщението на Европейската комисия до Европейския Парламент и Съвета от 7 октомври 2020 „Съюз на равенството:

- Стратегическа рамка на Европейския съюз (ЕС) за ромите, за равенство, включване и участие“;
- „Насоки за планиране и прилагане на националните ромски стратегически рамки“ ;
- „Портфолио от показатели“.

---

<sup>1</sup> Съгласно член 10 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС) „при определянето и осъществяването на своите \*политики и дейности Съюзът се стреми да се бори срещу всяка форма на дискриминация, основана на пол, раса или етническа принадлежност, религия или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация.“ Европейският институт за равенство между половете определя междусекторността като „аналитичен инструмент за изследване, разбиране и даване на отговор на начините, по които полът има отношение към други личностни характеристики/идентичност и как тези взаимовръзки допринасят за уникални прояви на дискриминация“. Това определение се прилага в еднаква степен за всяка форма на дискриминация.

*Стратегията* ще допринесе за изпълнението на Плана за действие на ЕС за борба с расизма (2021-2025) и Европейския стълб на социалните права (ЕССП), в който са определени двадесет основни принципа и права в подкрепа на добре функциониращи пазари на труда.

В Плана за действие на ЕССП са определени конкретни действия за превръщане на тези двадесет принципа на стълба в реалност. Тези действия изискват съвместни усилия с активното участие на социалните партньори и гражданското общество. Планът за действие на ЕССП предлага три цели на равнище ЕС в областите на заетостта, уменията и социалната закрила. Тези цели са в съответствие с Целите на Организацията на обединените нации (ООН) за устойчиво развитие до 2030 г. и определят общата амбиция за силна социална Европа.

*Стратегията* потвърждава дългосрочния ангажимент на държавата (на местно ниво на територията на област София) за сътрудничество с всички заинтересовани страни за справяне със съществуващите проблеми и предизвикателства пред ромите, за които има риск да се влошат от въздействието на пандемията от COVID-19.

*Стратегията* съдържа визия, цели и приоритети за утвърждаване на интегриран подход при провеждане на политиките за приобщаване и участие на ромите.

*Стратегията* допринася за постигане на съответствие и взаимно допълване между секторните политики и стратегии, които спомагат за насърчаване равнопоставеността, приобщаването и участието.

Стратегически и оперативни национални документи с включени мерки с насоченост към приобщаване на уязвимите групи:

<b>Институция</b>	<b>Документ</b>	<b>Съответствие</b>
Министерство на образованието и науката	Стратегическа рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021 – 2030)	Особено внимание ще бъде обърнато на пълноценното включване и приобщаване в образователния процес на децата/учениците със специални образователни потребности, от уязвими групи, включително роми. Приоритетна област 5: Ефективно включване, трайно приобщаване и образователна интеграция. Цел 5.3. Подкрепа на развитието на специалистите в системата на предучилищното и училищното образование. Цел 5.6. Образователна интеграция на деца и ученици от уязвими групи, включително роми.
Министерство на здравеопазването	Национална здравна стратегия на България (2021 – 2030)	Приоритет 2: Повишаване на качеството, ефективността и контрола на медицинските дейности. Цел: 2.5. Осигуряване на медицинска помощ на специфични групи, в това число и уязвими групи. Мярка 2.5.6.6. Утвърждаване на модела на здравния медиатор към общините като работещ модел за преодоляване на културните бариери в общуването с ромите, в т.ч. при провеждането на профилактични програми и здравно образование;
Министерството на регионалното развитие и благоустройството	Национална жилищна стратегия на България (2018 – 2030)	Главна стратегическа цел: Изграждане на устойчив жилищен сектор.

		Специфична цел 2: Осигуряване на финансово достъпни жилища. Пряко подпомагане на уязвимите групи.
Министерство на труда и социалната политика	Национална стратегията за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване с хоризонт до 2030 година.	Основна цел: Подобряване качеството на живот на уязвимите групи в българското общество и създаване на условия за тяхната пълноценна реализация чрез адекватно подпомагане на доходите, включващ пазар на труда и достъп до качествени услуги. Специфична цел 1: Превенция на бедността и социалното изключване чрез включването в заетост и обучение на лица от уязвими групи на пазара на труда. Специфична цел 6: Подобряване на координацията и взаимодействието и насърчаване на социалните иновации с оглед активното включване на уязвимите групи.
Министерството на културата	Национална Стратегия за развитие на българската култура 2019-2029 г.	Гарантирана свобода на изразяване. Създаване на условия за равнопоставено участие в културния живот. Съхраняване и насърчаване културата на различни етноси и религии. Подкрепа на културното образование. Подкрепа на международния културен обмен и интеркултурна комуникация
Комисия за защита от дискриминация	Закон за защита от дискриминация	Забранена е всяка пряка или непряка дискриминация, основана на пол, раса, народност, етническа принадлежност, човешки геном, гражданство, произход, религия или вяра, образование, убеждения, политическа принадлежност, лично или обществено положение, увреждане, възраст, сексуална ориентация, семейно положение, имуществено състояние или на всякакви други признаци, установени в закон или в международен договор, по който Република България е страна.

Водещият стратегически документ при разработването на настоящата *Стратегия* е Националната стратегия за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021-2030), която от своя страна е в съответствие с визията и общите цели на политиките за развитие във всички сектори на държавното управление на Националната програма за развитие: България 2030 („НПР: България 2030“).<sup>2</sup> В този аспект, *Стратегията* допринася за постигане на целите на Националната програма за развитие: България 2030 („НПР: България 2030“), като акцентът на областната *Стратегия* е насочен основно към реализирането на Цел I. Ускорено икономическо развитие и Цел III. Намаляване на неравенствата.

<sup>2</sup> Националната програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030, Приложение 2 към НПР 2030 - Анализ на социално-Икономическото развитие на страната след присъединяването ѝ към ЕС (Май 2019 г.) е публикувана на <https://www.minfin.bg/bg/1394>

Избраният акцент е във връзка с това, че въпреки постигнатия напредък в подобряването на стандарта на живот след присъединяването на България към ЕС, реализираният растеж на българската икономика не е достатъчно приобщаващ. Той не успява успешно да способства за намаляването на социалните неравенства и преодоляване на социалното изключване. Неравенството в доходите и условията на живот продължава да се увеличава. Нарастващите изисквания към компетентността на работниците и служителите и особеностите на новите професии се превръщат в основна пречка за социално-икономическото включване на уязвимите групи. Необходимо е спешно преодоляване на наличните в момента образователни и други дефицити още в най-ранна детска възраст. Постигането на справедливост и приобщаване изисква засилено използване и по-добро насочване на ресурсите, както и участие и партньорство на всички заинтересовани страни на всички нива на управление във всички сектори.

Политиките за равенство, приобщаване и участие на ромите присъстват и в Дневния ред 2030 на ООН за устойчиво развитие, като е поставен специален фокус върху уязвимите лица/ групи в риск от маргинализиране и социално изключване.

Изпълнението на приоритетите и целите на *Стратегията* в областта на заетостта, образованието, здравеопазването и жилищната политика, ще допринесат за постигане на Целите за устойчиво развитие на ООН, и в частност:

- Цел 1 „Изкореняване на бедността повсеместно и във всички нейни форми.“;
- Цел 2 „Премахване на глада, постигане на сигурност на храната и по-качествено хранене и насърчаване на устойчиво селско стопанство.“;
- Цел 3 „Осигуряване на здравословен начин на живот и стимулиране на благосъстоянието за всички във всички възрасти.“;
- Цел 4 „Осигуряване на приобщаващо и равностойно качествено образование и стимулиране на възможностите за учене на всички през целия живот.“;
- Цел 5 „Постигане на равенство между половете и овластяване на всички жени и девойки.“;
- Цел 7 „Насърчаване на постоянен, приобщаващ и устойчив икономически растеж, пълна и продуктивна заетост и достоен труд за всички.“ и Цел 10 „Намаляване на неравнопоставеността в и между страните“.

*Стратегията* се вписва и в следните европейски документи:

- Директива 2000/43/ЕО на Съвета от 29 юни 2000 г. относно прилагане на принципа на равно третиране на лица без разлика на расата или етническия произход;
- Директива 2000/78/ЕО на Съвета за създаване на основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите;
- Рамково решение 2008/913/ПВР на Съвета относно борбата с определени форми и прояви на расизъм и ксенофобия посредством наказателното право;
- Хартата за основните права; Резолюция на Европейския парламент от 28.04.2005 г. относно ситуацията на ромите в Европейския съюз;
- Резолюция на Европейския парламент от 01.06.2006 г. относно ситуацията на ромските жени в Европейския съюз;
- Съобщение на Комисията до Европейския Парламент, Съвета, Европейския Икономически и Социален Комитет и Комитета на Регионите - Недискриминация и равни възможности: подновен ангажимент {SEC(2008)2172}

- Резолюция на Европейския парламент от 12 февруари 2019 г. относно необходимостта от подобрена стратегическа рамка на Европейския съюз (ЕС) за националните стратегии за приобщаване на ромите за периода след 2020 г. и за засилване на борбата срещу антиромските настроения (2019/2509(RSP));
- Резолюция на Европейския парламент от 17 септември 2020 г. относно изпълнението на националните стратегии за интегриране на ромите: борба с отрицателните нагласи към хората с ромски произход в Европа (2020/2011(INI));
- Препоръката на Съвета от 12 март 2021 г. относно равенството, приобщаването и участието на ромите (2021/C 93/01).

*Стратегията* отчита ангажиментите и към:

- Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа (ОССЕ);
- Рамковата конвенция за защита на националните малцинства на Съвета на Европа;
- Плана на Съвета на Европа за приобщаване на ромите и пътуващите/ неуседналите общности 2020-2025 г. (Strategic Action Plan for Roma and Traveller Inclusion 2020-2025);

Основен принцип при разработването на Стратегията е партньорството и широките консултации с всички заинтересовани страни. Документът е създаден в резултат на сътрудничество между областна администрация на област София, Столична община, 24-те районни администрации на общината и другите отговорните институции (Регионално управление по образованието-София град, Регионална дирекция „Социално подпомагане“, Дирекция „Регионална служба по заетост“-София, Столична регионална здравна инспекция, Регионална дирекция за национален строителен контрол и др.), гражданския сектор и неправителствени организации.

*Стратегията* се приема за период до 2030 г. включително.

Оперативното изпълнение на Областната стратегия на област София за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021-2030) ще се осъществява чрез краткосрочни Общински планове за действие (ОПД), първият от които е за периода до 2022-2024 г.

*Стратегията* осигурява:

- Разширен фокус върху равноправието, участието и приобщаването на ромите;
- Засилва политиките на социално включване;
- Синхронизира визията за развитието на етно-интеграционните процеси на всички нива (общинско, областно и национално);
- Осигурява актуална информация и детайлизирана картина на състоянието, проблемите и потребностите от приобщаване на маргинализираните етнически групи на територията на област София;
- Основа за местно/общинско планиране на интервенциите и инвестициите в сферата на приобщаването на маргинализираните етнически групи в периода 2021-2030 г.

За постигане на дългосрочната цел за осигуряване на ефективно равенство и намаляване на различията между ромите и останалата част на населението, в *Стратегията* са заложени три хоризонтални цели в областта на равенството, приобщаването и участието и четири секторни цели в областта на образованието, здравеопазването, жилищните условия и заетостта.

*Стратегията* обръща специално внимание върху:



- Социалната изолация, която засилва предразсъдъците срещу ромите и прави тяхната маргинализация социално приемлива и засилва Antygypsisma (антиромските нагласи)<sup>3</sup>. По-специално ромските жени продължават да изостават спрямо ромските мъже и жените в общото население в ключови области като здравеопазване, образование и заетост.
- Дискриминацията и антиромските нагласи, които продължават да създават сериозни недостатъци във всички сфери на живота, въпреки доказателствата за намаляване на усещането за дискриминация сред ромите при достъп до някои сфери на обслужване. Ромите продължават да се сблъскват с дълбоко вкоренени негативни обществени нагласи и предразсъдъци.
- Пандемията от COVID-19, която доведе до задълбочаване на дългогодишната изолация, бедност и дискриминация срещу ромите. Много роми, живеещи в сегрегирани населени места, се оказват лишени от каквото и да било източник на доходи и формална или неформална икономическа дейност, което води до нарастваща безработица и бедност. Пандемията от COVID-19 спря повечето бизнес дейности, което доведе до загуба на доходи и работни места.

## 2. Европейски аспекти.

Европейската комисия (ЕК) публикува през 2018 г. Доклад<sup>4</sup> относно междинната оценка на рамката на ЕС за национални ромски стратегии от 2011 г. (Рамката на ЕС от 2011). Данните, посочени в раздела, са от Резолюция на Европейския парламент от 17 септември 2020 г. относно изпълнението на националните стратегии за интегриране на ромите: борба с отрицателните нагласи към хората с ромски произход в Европа (2020/2011(INI)).

Оценката показва, че **не е постигната амбицията на Рамката на ЕС от 2011 г. да „сложи край на изолацията на ромите“**. Докладът за оценка на Комисията заключава, наред с другото, че „Рамката на ЕС от 2011 г. е началото на процес, който въпреки многото ограничения и предвид мащабната задача, отчита положителни резултати и първоначална промяна в тенденциите“. Това ясно показва нейната добавена стойност за ЕС и по-специално чрез поставянето на приобщаването на ромите на високо място в дневния ред на ЕС и в националните програми и чрез мобилизиране на политиката, правните и финансовите инструменти на ЕС.

Според проучване на Агенцията за основните права (FRA) на Европейския съюз EU-MIDIS II през 2016 г. 80 % от ромското население в девет държави-членки на ЕС с най-голямо ромско население, вкл. България, живее под прага на бедността в страната.

**Бедността** е както резултат, така и фактор за антиромските нагласи, изключването в образованието, заетостта, здравеопазването и жилищното настаняване. Основна цел на стратегията на ЕС „Европа 2020“ е: 20 млн. души, включително ромско население, да бъдат извадени от ситуацията на бедност, като се има предвид, че броят на хората, изложени на риск от бедност или социално изключване, е намалял с 3,1 милиона между 2008 г. и 2017 г., ЕС

<sup>3</sup> ЕК прие превод на български език на „Antygypsism“ (антициганизъм) – на български език се превежда - антиромски нагласи

<sup>4</sup> СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТА Доклад относно оценката на Рамката на ЕС за национални стратегии за интегриране на ромите до 2020 г. {SWD(2018) 480 final}; COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Evaluation of the EU Framework for National Roma Integration Strategies up to 2020 Accompanying the document COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL Report on the evaluation of the EU Framework for National Roma Integration Strategies up to 2020 {COM(2018) 785 final}.

далеч не е постигнал целта си по стратегията „Европа 2020“ за намаляване на този брой с 20 милиона до 2020 г.

43 % от ромското население е подложено на дискриминация, когато се опитва да закупи или наеме **жилища**, и не е достатъчно осведомено за своите права по отношение на равенството. Ограниченият достъп до жилищно настаняване и комунални услуги като чиста вода и канализация има отрицателно въздействие върху резултатите в областта на образованието, заетостта и здравето и се отразява неблагоприятно на социалното приобщаване като цяло.

Продължителността на живота и **здравният статус** на ромското население продължават да са значително по-ниски, отколкото за останалите граждани във всички европейски държави. Очакваната продължителност на живота в момента на раждане в ЕС е 76 години за мъжете и 82 за жените, а за ромското население тези прогнози са с 10 години по-ниски. Детската смъртност в ЕС е 4,3 на хиляда живородени деца и има доказателства, че процентът е много по-висок сред ромските общности.

Все още е голям делът на ромите, които не завършват основно и начално образование. Съществен е броят и на ромите, които напускат преждевременно училище и не завършват средно образование. Едва половината от ромските деца получават предучилищна подготовка или посещават детска градина и много малка част от тях продължава училище след завършване на задължителното образование.

Ромското население се сблъсква с дискриминация в **инициативи за заетост**.<sup>5</sup> През 2015 г. нивата от 43% на платена заетост за ромското население на възраст между 20 и 64 години са много под средните за ЕС от 70%, като се има предвид, че положението на младите хора е значително по-лошо, като 63% от ромите на възраст между 16 и 24 години не са заети с работа, учене или обучение спрямо средните за ЕС 12%. 72% от младите жени от ромски произход не са заети с работа, учене или обучение, спрямо 55% за ЕС. 43% от ромските мъже и 22% от ромските жени имат някаква форма на платена заетост.

Ромската култура е част от европейската култура и европейските ценности. Ромите са допринесли за културното богатство, разнообразието, икономиката и общата история на ЕС. Активното участие на ромски индивидуални или групови изпълнители в създаването на продукти на европейската култура е доказателство за потенциала за реализиране на включващи и интеграционни политики в другите сфери на обществен, икономически и политически живот.

С ясни цели и подновен ангажимент за постигане на реална промяна през следващото десетилетие Европейската комисия предлага **минимални цели за 2030 г.** въз основа на напредъка, постигнат при предишната рамка.

Минималните цели за следващото десетилетие се изразяват в намаляване поне наполовина на дела на ромите, които са подложени на дискриминация, удвояване на дела на ромите, които съобщават за случаи, в които са били подложени на дискриминация и намаляване поне наполовина на разликата в бедността между ромите и населението като цяло.

Сред целите са намаляване поне наполовина на разликата в участието в образованието в ранна детска възраст, намаляване наполовина на дела на ромските деца, които посещават сегрегирани училища, в държавите членки със значително ромско население, намаляване поне наполовина на разликата в заетостта и на разликата в заетостта между жените и мъжете.

Ще се реализират мерки и усилия за намаляване поне наполовина на разликата в средната продължителност на живот; намаляване най-малко с една трета на разликата по отношение

---

<sup>5</sup> Икономическото развитие на страната след присъединяването ѝ към ЕС (Май 2019 г.) е публикувана на <https://www.minfin.bg/bg/1394>

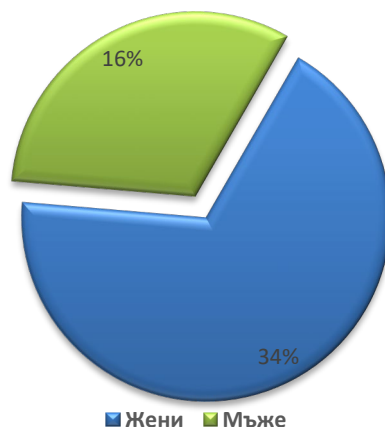
на изключително лошите жилищни условия и се предвижда най-малко 95 % от ромите имат достъп до чешмяна вода.

### 3. Национални аспекти.

Националните аспекти в *Стратегията* са по информация от Цялостния доклад за оценка на интеграционните политики към ромите в България в периода 2012-2019 г. с включени препоръки по целевите направления на публичните политики, в т.ч. вкл. анти-дискриминация, равнопоставеност на половете и взаимодействие с гражданското общество.

Изследване на Агенцията за основни права на ЕС – FRA (2016)<sup>6</sup>, част от което включва и България, сочи, че при ромските жени се отчитат много по-ниски равнища на заетост, отколкото при мъжете роми — 16% в сравнение с 34%:

Разпределение по пол на безработните сред ромската общност на национално ниво



Процентът на младите роми на възраст 16—24 години, които не работят, не учат и не се обучават допълнително като основна дейност, в България е (разпределен по пол): 79% за младите ромски жени и 52% за младите ромски мъже (65% среден коефициент за младите роми в България, при среден коефициент за България от 22% и за ЕС от 11.5 %) (FRA, EUROSTAT, 2016).

Съществува риск поради средносрочните социално-икономически въздействия на пандемията от COVID-19, неравенствата да се увеличат още повече в стратегическа перспектива.

Дистанционното и дигиталното образование, например, често не е достъпно за ромски деца от семейства в неравностойно положение, което задълбочава неравенствата в образованието, от които неизбежно ще последва изключване от всички сфери на индивидуална и груповата обществена дейност.

Според Националната програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030, по прогнози на Световната банка, към 2050 г. България ще има най-бързо свиващото се население в трудоспособна възраст в света.<sup>7</sup>

<sup>6</sup> Второ проучване на положението на малцинствата и дискриминацията в Европейския съюз – Роми – Избрани резултати, Агенция за основните права (FRA) на Европейския съюз, 2016 (EU MIDIS II) 2016 г.

<sup>7</sup> Национална програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030, Приложение 2 към НПП 2030 - Анализ на социално-икономическото развитие на страната след присъединяването ѝ към ЕС (Май 2019 г.).

**Националното представително проучване „Образователни постижения на ромските общности в България“** с възложител Фондация „Тръст за социална алтернатива“ (ТСА), проведено от Глобал Метрикс през 2019 г. показва<sup>8</sup>:

- Все по-голям дял от ромите вярват, че младите хора от общността трябва да останат възможно най-дълго време в образователната система

- Делът на ромските деца, посещаващи училище се е увеличил във всички възрастови групи в сравнение с 2011 г.;

- Делът на завършилите висше образование роми е два пъти по-висок сред тези от тях, които са посещавали детска градина;

- През 2019 г. делът на трудово заетите роми е два пъти по-висок в сравнение с 2011 г.

Резултатите от проучване на FRA от 2014 г. “Образование: положението на ромите в 11 държави-членки на ЕС“, показват, че децата, които живеят в квартали с голям дял на ромски домакинства, по-често се обучават в училища/ паралелки с висок дял на ромски деца.

Необходимо е да се доразвие и подобри разбирането за комплексна превенция, която следва да е трикомпонентен процес: първична (обща), вторична (на групи в специфична рискова ситуация) и третична (превенция на повторно отпадане). Ефективна практика с добро въздействие в това отношение се оказва въвеждането на образователните медиатори, но те са само елемент от превенцията и не може да се разчита, че само те ще решат проблемите с обхвата и отпадането. Повишаването на здравната култура и информираността на населението е важна стъпка за осъзнаване на необходимостта от ползване на здравни грижи и услуги.

През последните години **средната продължителност на живота** в България следва общата за ЕС тенденция на нарастване и достига 74.8 години през 2017 г., спрямо 72.7 години през 2007 г., но остава най-ниска в ЕС.<sup>9</sup> По данни на Евростат за 2018 г. очакваната продължителност на живота в момента на раждане в ЕС е: 78.2 години за мъжете и 83.7 за жените. За ромското население тези прогнози са с 10 години по-ниски.

Същевременно, страната остава с **най-висока смъртност в рамките на ЕС**, при допълнително нарастване на показателя през последните десет години, като през 2017 г. коефициентът на смъртност достига 15.5‰ (при 10.3‰ средно за ЕС).

Относително ниското участие на ромите в **пазара на труда** обуславя ниски доходи, с което се свързва и ограничен достъп до здравни услуги.

Счита се, че дългосрочно безработните лица са една четвърт от цялото неосигурено население. Лицата, които могат да си позволят вноски за социално, здравно осигуряване, но избират да не ги плащат, представляват още една четвърт от цялото неосигурено население. Гражданите без валидна лична карта също не са осигурени. Този проблем засяга по-специално ромското население и незаконните мигранти. Според оценките, близо една трета от ромското население не притежава валидна лична карта (Институт за пазарна икономика 2018 г.)

В контекста на свързаната с COVID-19 криза се наблюдава влошаване на положението на маргинализираните групи от ромското население в пренаселени райони и селища.

---

<sup>8</sup> Националното представително проучване "Образователни постижения на ромските общности в България", с възложител ТСА, проведено от Глобал Метрикс през 2019г.

<sup>9</sup> Национална програма за развитие: БЪЛГАРИЯ 2030, Приложение 2 към НПР 2030 - Анализ на социално-икономическото развитие на страната след присъединяването ѝ към ЕС (Май 2019 г.)

По отношение на заетостта, по данни на Националния статистически институт, нивото на **икономическа активност** в страната формира тенденция на постоянно нарастване и достига исторически максимум през 2019 г. като достигната стойност 73.2% за лицата на 15-64 навършени години (средно ниво в ЕС – 74.0%).

През 2019 г. **равнището на безработица** в България<sup>10</sup> намалява до 4.2%, при средни стойности за ЕС, 6.3%. Въпреки позитивната тенденция, обаче, преобладаващата част от безработните в страната (56.7% през 2019 г.) остава извън заетост повече от една година, а всеки трети безработен не успява да си намери работа повече от 2 години.

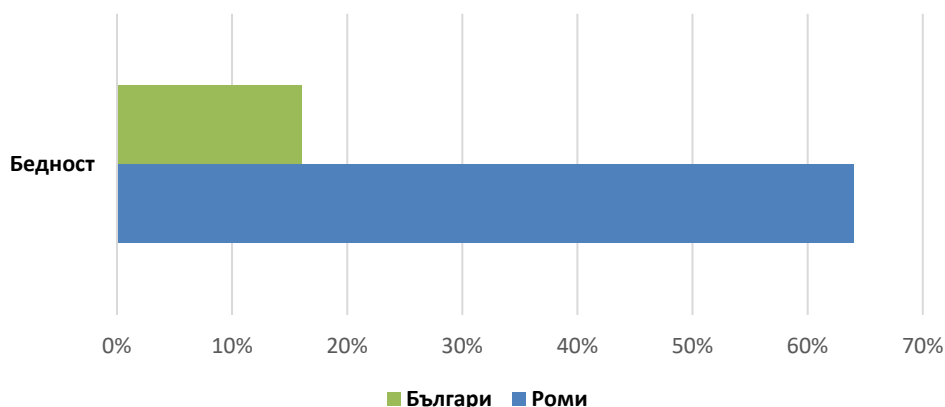
България е една от държавите-членки на ЕС с най-висок дял на младите хора между 15 и 24-годишна възраст, които не са нито в образование, нито в обучение, нито в заетост (NEETs). При средно ниво от 10.1% за ЕС през 2019 г., стойността на показателя за страната възлиза на 13.7%.

Запазва се **тенденцията на урбанизация** – увеличаване на относителния дял на градското население и намаляване на населението в селата. Към края на 2017 г. в градовете живеят 5 181 755 души, или 73.5% от цялото население (спрямо 70.7% през 2007 г.), а в селата живеят 1 868 279 души, или 26.5% от населението на страната.

Концентрацията на населението в 7-те големи града на страната и обезлюдяването на големи територии в страната е тенденция, която води до задълбочаване на регионалните и териториални диспропорции в демографското – а оттам и в социално-икономическото – развитие на българските райони.

### **Бедност по етнически признак**

Според Индикаторите за бедност и социално включване, публикувани от Националния статистически институт, през 2019 г. най-висок е относителният дял на бедните сред лицата, самоопределили се от ромската етническа група – 64.8%, а най-нисък – сред лицата, самоопределили се от българската етническа група – 16.7%:



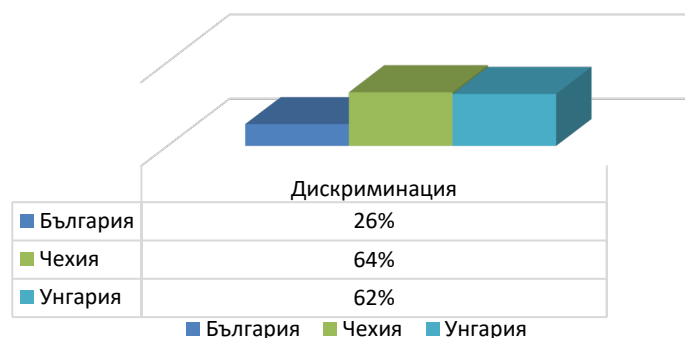
Приетата на 12.03.2021 г. **Препоръка на Съвета на Европейския съюз относно равенството, приобщаването и участието на ромите след 2020 г.** посочва, че трябва да се обърне специално внимание на борбата с дискриминацията и нейното предотвратяване,

<sup>10</sup> Цялостен доклад за оценка на интеграционните политики към ромите в България в периода 2012-2019 г. с включени препоръки по целевите направления на публичните политики, в т.ч. вкл. анти-дискриминация, равнопоставеност на половете и взаимодействие с гражданското общество, изготвен от екип на Института по философия и социология на Българската академия на науките. Докладът е наличен на <http://www.nccedi.government.bg/bg/node/356>.

включително чрез борба с антиромските нагласи - специфична форма на расизъм срещу ромите, която се корени в начина, по който обществото като цяло възприема и се отнася към тях, основаващ се на стереотипи и отрицателни нагласи, които понякога може да са неумишлени или несъзнателни.

За периода на изпълнение на НСРБИР 2012-2020 публичните институции – администрация, прокуратура, съдебна система, полицейски органи, Комисия за защита от дискриминация (КЗД) проведоха редица **обучения за повишаване на своя институционален капацитет за разпознаване на проявите на антиромска дискриминация и стигматизация.**

Съгласно проучването на FRA EU-MIDIS II средно всеки втори ром, участвал в проучването, е бил дискриминиран въз основа на своя етнически произход през последните 12 месеца. Проучването е за дискриминация, на която са били подложени през последните 12 месеца, или през последните 5 години в 9 области (търсене на работа; на работното място; при влизане в магазин; от училищен персонал и т.н.); Нивото на дискриминация в Чехия е 64%, в Унгария – 62%, в България – 26%. Интервюираните роми в България и Румъния са показали най-ниски нива на дискриминация.



Ромските общности се променят под влияние на доминиращото заобикалящо ги общество, но само ако се провеждат активни, системни, последователни и финансово осигурени политики за включване и интеграция при активното участие на общността в тях.

Не е известен до момента приложим за всички общности подход към социална интеграция, но все пак има някои общи предизвикателства, които трябва да бъдат спешно адресирани, като дискриминацията, безработицата, образованието, здравеопазването и ранното детско развитие.

Инвестирането в посреднически дейности, трудови, здравни, образователни медиатори е също стъпка с позитивен характер в тази посока. Тези представители на общността, работейки в ромските общности, са гарант за ефективното и устойчиво прилагане на политиките и програмите за приобщаване и социално включване сред ромските общности.

Осигуряването на равенство, социално приобщаване и участие на ромите ще повиши благосъстоянието на българското общество, ще намали бедността в страната, ще подобри човешкия и социален капитал, както и индекса на човешко развитие.

#### 4. Причини за нерешените проблеми.

Като цяло трудностите, пред които са изправени ромите, могат да бъдат обобщени в три основни групи, както следва:

##### **Трудности по отношение на права:**

Трудностите по отношение на правата са свързани с все още продължаващо неравенство и



дискриминация (включително стереотипи, реч на омразата, вкл. и онлайн, създаване на изкупителни жертви от ромите, липса на признание от страна на мнозинството на такива случаи на дискриминация); междусекторна дискриминация - комбинация от насилие, основано на пол и расизъм; антиромски нагласи.

Все още проблемни остават съществуващите традиционни нагласи в ромската общност относно (не)равноправието на мъжете и жените.

### **Трудности по отношение на справедливо (пре)разпределение:**

Продължава да е недостатъчно участието на ромите в качественото общо образование (включително обучение от разстояние в електронна среда).

Малко са ромите, които имат платена, качествена и устойчива заетост (вкл. като самонаети лица), напротив – много от ромите са работещи в „сивия“ сектор.

Продължава да е лош достъпът на ромите и техните семейства до подходящи жилищни условия и основни услуги.

Лошо е здравеопазването за ромите и недостатъчен достъп на ромите до качествени здравни и превантивни услуги.

Основен проблем остава т.нар. между поколенческо предаване на бедността и материални лишения сред ромите и постоянно влошаващия се достъп до финансови услуги.

### **Трудности по отношение на представителство:**

Липсва активно участие на ромите във формулирането на политики и вземането на решения (включително политическо представителство) и липса на гражданска ангажираност.

Не е напреднал процесът по овластяване на ромската жена, което е причина за липса на способност за правене на стратегически избори за бъдеще.

Отчитайки досегашното изпълнение на Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020), като **основни стратегически намерения** биха могли да се изведат:

- По-добра координация и интегриран подход при реализиране на политиките и мерките;
- Споделена отговорност, която включва припознаване от всички заинтересовани страни на собствените отговорности при провежданите политики;
- Ефективност и ефикасност на прилаганите политики;
- Прилагане на иновативни и гъвкави подходи, мултиплициране на добри практики и подходи в политиките за приобщаване и участие на ромите;
- Подобряване на информационното осигуряване, по-голяма публичност на позитивните примери.

### **Рискове за осъществяване на политиките:**

Очертана е недостатъчна ресурсна (вкл. финансова) обезпеченост за провеждане на политиките.

Проблемна сфера остават т.нар. фалшиви новини, чрез които се манипулират обществените нагласи и реакции срещу провежданите политики.

Не е застъпена достатъчно ролята на дигиталните технологии във всички професионални области, което от своя страна създава нова работна среда и съответно нови изисквания за цифрови умения (нивото на цифровите умения на населението на България продължава да е много ниско).

## I. Анализ на ситуацията и потребностите в област София

### 1. Етническо разпределение, население и населени места.

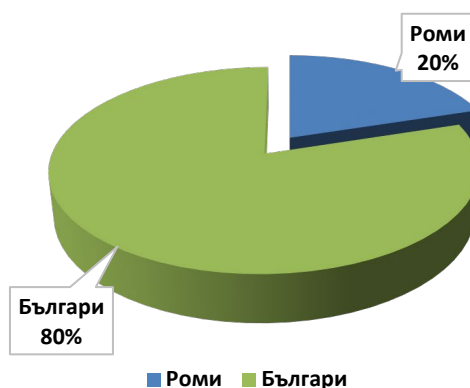
Област София заема площ от 1 348,9 km<sup>2</sup>. Включва само една-единствена община – Столична община, която покрива цялата територия на областта. Има общо 38 населени места, от които 4 града (София, Баня, Бухово и Нови Искър) и 34 села.

Столична община се разделя на 24 района: 16 от тях са съставени само от части на София, 5 включват части от София, както и други населени места в областта, и 3 района включват единствено градове и села извън град София.

По данни на Националния статистически институт от преброяването на населението и жилищния фонд от 2011г. ромите остават третата по големина етническа група в България. Като роми са се самоопределили 325 343 души или 4.9% от българските граждани<sup>11</sup>.

По данни на НСИ, към 01.02.2011 г.<sup>12</sup>, населението на област София град наброява 1 291 591 души, което я прави най-населената и най-гъсто населената област в България. Преобладаващ е българският етнос – с численост 1 136 433 души, следван от ромския етнос.

Население на област София към 01.02.2011 г.

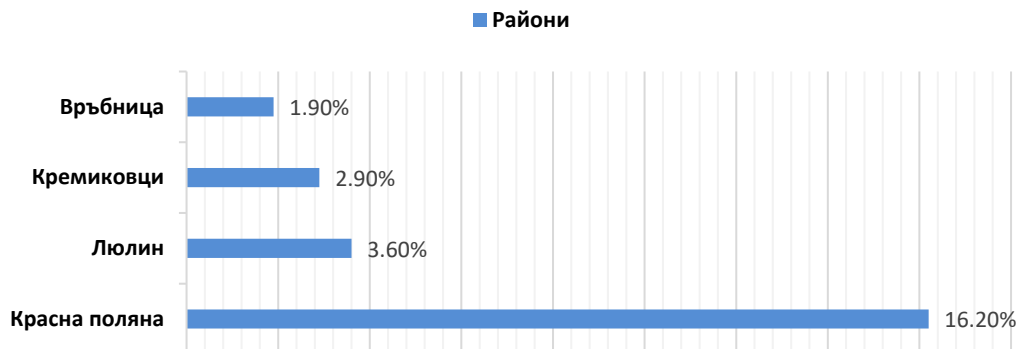


Лицата от ромската етническа група в област София град са разпределени териториално по райони като най-голям е дялът на самоопределилите се като роми в район “Красна поляна” на Столична община (16.2%), район “Люлин (3.6%), район “Кремиковци” (2.9%) и район “Връбница” (1.9%). С най-нисък дял са районите на Столична община “Изгрев” и “Лозенец”.

<sup>11</sup> Данни на НСИ

<sup>12</sup> Съобразно националното преброяване на населението 2021г. ще се актуализира информацията за настъпилите промени в демографските показатели за областта

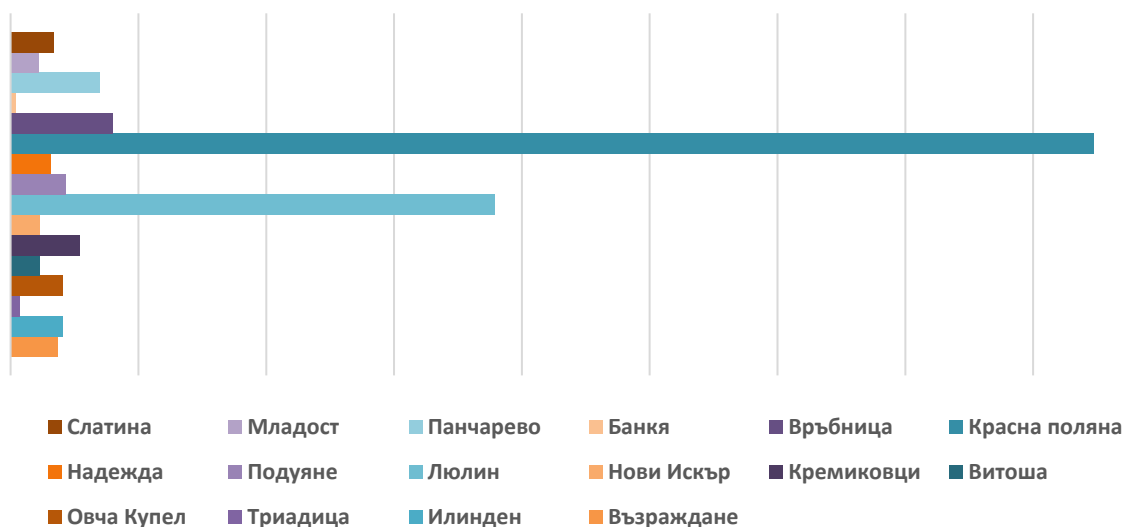




### Ромски етнос по райони:

Числеността на ромската етническа група през 2011 г.<sup>13</sup>, съгласно данни на районите в Столична община са както следва: в район Възраждане са 367 души, в район Илинден - 413 души, в район Триадица - 76 души, в район Овча Купел – 412, в район Витоша - 226 души, в район Кремиковци - 542 души, в район Нови Искър - 229 души, в район Люлин - 3789 души, в район Подуяне - 431 души, в район Надежда - 312 души, в район Красна Поляна - 8478 души, в район Връбница – 802 души, в район Банкя - 41 души, в район Панчарево - 700 души, в район Младост - 220 души, в район Слатина - 340 души.

### Ромско население по столични райони по данни от преброяването през 2011 г.



## 2. Жилищни условия.

По-голяма част от ромите живеят в т. нар „обособени ромски квартали”, където жилищните условия са крайно неприемливи. Обособените квартали продължават да бъдат една от основните пречки за цялостната интеграция на ромите в обществото, тъй като условията на живот в тях водят до задълбочаване на изключването им, до занижаване на възможностите за подобряване на образователния, социално-икономическия и здравния статус и до маргинализиране на значителна част от общността.

Сериозен проблем е нарастването на пространствената обособеност на ромската общност.

<sup>13</sup> По данни на районите

Концентрацията на роми в обособени квартали се увеличава през последните години, което е предпоставка за социална изолация на жителите им, влошаване на жилищните условия, проблеми с изграждането и поддръжката на инфраструктурата и хигиената и трудности при осигуряването на услуги.

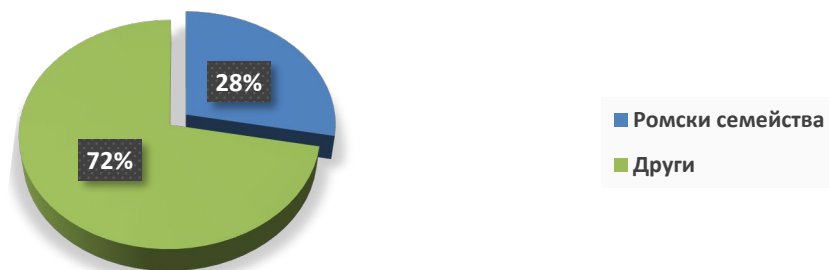
Част от ромите обитават места без изградена или със зле функционираща водопроводна и канализационна мрежа, нерядко с нелегално прокарана електрическа мрежа или дори без ток, със слабо изградена канализационна система или без такава и това определя по-лошите жилищни условия.

Съгласно данните от Преброяване 2011 г. по-долу, значително по-голям дял от ромските домакинства живеят в една стая и жилища с малка жилищна площ, в сравнение с българските домакинства. Ромските домакинства страдат и от по-лош достъп до електроснабдяване, водоснабдяване, канализация, достъп до баня и тоалетна и др.

В област София съотношението жилищна площ на човек от населението според етническата принадлежност на глава на домакинството е следното:

- Към 01.02.2011г. : 26067052 кв. м жилищна площ за лицата от българския етнос и 156797 кв. м за лицата от ромски произход. Средна жилищна площ на един човек от български етнос спрямо едно лице от ромски произход: 22,1 кв.м. към 8,6 кв.м.<sup>14</sup>

**Разпределение по жилищна площ в кв.м. от общата жилищна площ в област София**



#### 2.1. Данни за изработени кадастрални карти, кадастрални регистри на териториите, включващи ромско население

На територията на област София почти липсват или са в процес на разработване кадастрални карти, кадастрални регистри на териториите, включващи ромско население. На много места продължава създадената с времето ситуация със самонастанили се граждани в незаконно изградени постройки, вкл. част от тях са на общински земи. На повечето места ромските семейства живеят съвкупно и са се обособили в т.нар. ромски махали, където са оформили своя общност.

Почти всички ромски постройки са незаконни съгласно Чл.225, ал.1 от ЗУТ. Много често за тези постройки липсват каквито и да било строителни книжа, повечето от тях нямат изискуемите конструктивни елементи, на места домовете са изградени с подръчни материали. Това застрашава безопасното им ползване, особено през определени месеци от годината. Всички обитаеми жилища в ромските махали са изградени без спазване на санитарно-хигиеничните изисквания.

В т.нар. ”ромски махали” и ”ромски квартали” най-често срещаните проблеми са свързани освен с липсата на кадастрални карти, също така и с липсата на общи и подробни

<sup>14</sup> По данни на районите

устройствени планове, незаконно строителство, недостатъчно изградена инфраструктура и ограничен достъп до социални и комунални услуги, пренаселеност. Съществуват постройките, изградени с подръчни материали, в нарушение на устройствените планове. В над половината от жилищата, в които живеят роми, няма канализация, а около 10% от ромските домакинства не разполага с течаща студена вода. Ниският социално-икономически статус на жителите на ромските квартали задълбочава допълнително тяхната уязвимост като потребители на комунални услуги. Такива райони<sup>15</sup> са „Възраждане“, „Овча Купел“ (граница с кв. Факултета), „Витоша“, „Кремиковци“ (малцинствата обитават смесени населени места), „Люлин“ с общо над 1200 незаконни постройките, „Надежда“, „Красна поляна“ (над 3000 незаконни постройките<sup>16</sup>), „Панчарево“, „Слатина“.

Актуален ПУП и кадастрални карти, кадастрални регистри на териториите, включващи ромско население има разработени в район „Подуяне“ и район „Кремиковци“.<sup>17</sup>

Район „Връбница“ има изготвена кадастрална карта от 2011 г.

Принадлежността към ромската общност осигурява по-голям шанс за попадане в ниските степени на жилищната скала, т. е. там, където се живее зле – в незаконни жилища, без достъп до основна техническа и социална инфраструктура, често пъти направени от нестандартни материали, при крайно нехигиенични условия. Така се обособяват относително затворени жилищни групи, които придобиват облика на "гета". Този картина може да се разшири, като се добави, че гетото е изолиран свят със свои обществени отношения, със свои правила. Когато живеещият в него излезе навън, той отива в друг – различен – "голям" свят, където в много случаи му е трудно да се приспособи, където той не се чувства сигурен. Това мотивира нагласа за връщане към убежището на макар и мизерния, но свой свят, което някои спекулативно представят като стремеж към самоизолация (сред българското общество е малко известен фактът, че повечето роми в България не са мобилни – около три четвърти от тях никога не са напускали населеното място, където са се родили).

Незаконното строителство и липса на контрол и регулация в повечето от разширенията на ромските квартали са сериозна пречка за изпълнението на политиките за подобрене на тяхната инфраструктура. Няма точна статистика за броя на незаконните жилища в ромските махали. Според някои проучвания те са повече от една четвърт от жилищата в ромските квартали, а според други – това предположение е доста занижено.

Задача с особена важност е изготвянето или допълването на кадастралните карти и регистри, изработване на нови или актуализиране на съществуващите подробни устройствени планове (ПУП) на цялата територия на съществуващите квартали, покриващи пълният набор компоненти на ПУП и кадастъра, в т.ч. необходимите геодезически проучвания на терените, подпомогнати със сателитни изображения с цел актуализиране на подробното базисно картографиране.

## 2.2. Данни за принудително съборени жилища

Към настоящия момент данни за принудително съборени жилища на ромски семейства и малцинствени общности на територията на област София има само за район „Люлин“<sup>18</sup>. Със Заповеди № РА-30-290/03.09.2021 г. и № РА-30-291/03.09.2021 г. на кмета на район „Люлин“, са премахнати незаконни строежи в ж.к. „Филиповци“, ул. „Бузлуджа“<sup>19</sup>.

<sup>15</sup> По данни на районите

<sup>16</sup> По данни на район „Красна поляна“

<sup>17</sup> По данни на районите

<sup>18</sup> По данни на районите в Столична Община във връзка с изготвяне на Анализ на ситуацията в област София

<sup>19</sup> По данни на район „Люлин“

В Анализите на ситуацията, изготвени във връзка с Анализ на цялостната ситуация в област София, са планирани мерки за цялостно пълно решаване на създадената във времето ситуация със самонастанили се граждани, незаконно изградени постройки на части от общински терени на територията на районите. Необходимо е трайно и алтернативно решение на проблема, но при спазване стриктно на европейските правозащитни стандарти при евакуация – при принудително извеждане от жилищата да бъдат осигурени социални жилища на ромските семейства от домовете, които обитават незаконно или при опасност.

### 2.3. Данни за наличие или не наличие на ток, вода, канализация<sup>20</sup>

Район с ромски етнос	
Възраждане	Лоши условия, наличие на ток, частично на вода и канализация. Изключително тежка е обстановката в кв. Сердика.
Илинден	Лоши условия, наличие на ток, частично на вода и канализация. Изключително тежка е обстановката в кв. Захарна фабрика и Суходол.
Овча купел	Добри условия на живеещите ромски семейства
Витоша	Задоволителни условия на живеещите ромски семейства
Кремиковци	Много добри условия на живеещите ромски семейства
Нови Искър	Задоволителни условия на живеещите ромски семейства-ремонтират се общинските жилища с настанени роми
Люлин	Има жилищни площи с много добри условия за живот, както и над 270 имота с компрометирано строителство и лоши санитарно-хигиенни условия
Подуяне	Задоволителни условия на живеещите ромски семейства
Надежда	Задоволителни условия на живеещите ромски семейства
Красна поляна	Условията, при които живеят 35 000 роми в кв. Факултета варират от много добри до пълна нищета, има изградена електрификация и телекомуникации
Връбница	Жилищата са с лоши битови и санитарно-хигиенни условия. В м. „Модерно предградие“ са предприети необходимите действия за поетапно изграждане на канализационна мрежа и подмяна на водопроводната мрежа
Банкя	Без обособени ромски квартали, ромските семейства живеят при добри условия
Панчарево	Задоволителни условия на живеещите ромски семейства
Младост	Без обособени ромски квартали, ромските семейства живеят при добри условия
Слатина	Добри условия на живеещите ромски семейства
Красно село	Без обособени ромски квартали, ромските семейства живеят при добри условия

<sup>20</sup> По данни на районите

#### 2.4. Наличие на изградени социални жилища<sup>21</sup>

Район с ромски етнос	
Възраждане	В процес на планиране и финансиране
Илинден	Кризисен център за социализация в кв. Факултета
Овча купел	Изградени преходни жилища в Горна баня
Витоша	В процес на планиране и финансиране
Кремиковци	В процес на планиране и финансиране
Нови Искър	В процес на планиране и финансиране
Люлин	Социални жилища по проект „Осигуряване на съвременни социални жилища за настаняване на уязвими групи от населението на територията на райони „Люлин” и „Връбница”. „Наблюдавано жилище“ по Програма „Дом Възможност“ на Фондация за социална промяна и включване.
Подуяне	В процес на планиране и финансиране
Надежда	В процес на планиране и финансиране
Красна поляна	Изграждат се 100 нови социални жилища
Връбница	Има изградено социално жилище по проект BG16PO001-1.2.020010 „Осигуряване на съвременни социални жилища за настаняване на уязвими групи от населението на територията на райони „Люлин“ и „Връбница“ на Столична община“. В социалното жилище има 26 изцяло обзаведени жилища, в които живеят семейства с общ брой около 80 лица.
Банкя	В процес на планиране и финансиране
Панчарево	В процес на планиране и финансиране
Младост	В процес на планиране и финансиране
Слатина	В процес на планиране и финансиране
Красно село	В процес на планиране и финансиране

#### 2.5. Данни за подобряване на социалните услуги<sup>22</sup>.

Район с ромски етнос	Вид предоставяни услуги
Възраждане	Център за социална рехабилитация и интеграция на лица с проблеми от аутистичния спектър. „Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания“ „Център за независим живот в район „Възраждане“

<sup>21</sup> По данни на районите

<sup>22</sup> По данни на районите

	<p>Проект „Нови възможности за грижа“</p> <p>Социални услуги в общността или в домашна среда / „Личен асистент“, „Социален асистент“ и „Домашен помощник“/ за хора с увреждания и лица над 65г. с ограничения или в невъзможност за самообслужване</p>
Илинден	<p>Социални услуги в общността или в домашна среда / „Личен асистент“, „Социален асистент“ и „Домашен помощник“/ за хора с увреждания и лица над 65г. с ограничения или в невъзможност за самообслужване</p>
Овча купел	<p>Социални услуги в общността или в домашна среда / „Личен асистент“, „Социален асистент“ и „Домашен помощник“/ за хора с увреждания и лица над 65г. с ограничения или в невъзможност за самообслужване</p>
Витоша	<p>Социални услуги в общността или в домашна среда / „Личен асистент“, „Социален асистент“ и „Домашен помощник“/ за хора с увреждания и лица над 65г. с ограничения или в невъзможност за самообслужване</p>
Кремиковци	<p>Текущи социални услуги за уязвимите групи</p>
Нови Искър	<p>Дом за възрастни с умствена изостаналост</p> <p>Целева програма „Топъл обяд“</p> <p>Механизъм лична помощ</p>
Люлин	<p>Целева програма „Топъл обяд“</p> <p>Механизъм лична помощ</p>
Подуяне	<p>Два центъра от семеен тип</p> <p>Целева програма „Топъл обяд“</p> <p>Механизъм лична помощ</p>
Надежда	<p>Социален център, доставка на социални услуги</p> <p>Целева програма „Топъл обяд“</p> <p>Механизъм лична помощ</p>
Красна поляна	<p>Механизъм „Лична помощ“</p> <p>Услуга „Личен асистент“</p> <p>Проект „Подкрепа за независим живот“</p> <p>Проект „Нови възможности за грижа“</p> <p>Социална кухня</p>
Връбница	<p>По Процедура за директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по Оперативна програма за храни и/или основно материално подпомагане по Фонда за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица 2014-2020 се осигурява топъл обяд за 255 жители на район „Връбница“- инвалиди, самотно живеещи хора, с ниски или без доходи.</p> <p>По Целева програма „Топъл обяд у дома в условията на извънредна ситуация“ се осигурява топъл обяд на 170 потребители на услугата</p> <p>Механизъм лична помощ. Като ползватели на услугата „личен асистент“ са включени 148 правоимащи лица, за които се грижат 156 лични асистенти, които предоставят услугата в дома.</p>

Банкя	Проект „Независим, достоен и спокоен живот в Банкя“ Целева програма „Топъл обяд“ Механизъм лична помощ
Панчарево	Текущи социални услуги за уязвимите групи
Младост	Текущи социални услуги за уязвимите групи
Слатина	“Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания – Компонент 3”. Целева програма „Топъл обяд“ Механизъм лична помощ
Красно село	Целева програма „Топъл обяд“ Механизъм лична помощ

### Обобщение по райони<sup>23</sup>:

В район „Връбница“ ромското население живее капсулирано и при нехигиенични битови условия. За подобряване на условията на живот в „Модерно предградие“ се изгражда поетапно канализация, извършва се ремонт на улични настилки и тротоари. Ромските семейства живеят основно в м. „Модерно предградие м. „бул. Сливница“, като малка компактна част живеят в кв. „Обеля“. В по-голямата си част живеят бедно. В м. „Модерно предградие“ са предприети необходимите действия за поетапно изграждане на канализационна мрежа и подмяна на водопроводната мрежа. Голяма част от постройките са незаконни и без строителни книжа. Около съществуващите постройки се складира отпадъци от строителни и други дейности, въпреки че има контейнери за смет и отпадъци. Жилищата са с лоши битови и санитарно-хигиенни условия.

В район „Витоша“ лицата от ромски произход, живеещи на територията на района са съсредоточени в селата Владая и Мърчаево и кв. „Княжево“, бул. „Цар Борис“ №3, с обща численост 244 души. В кв. „Симеоново“, м. „Малинова долина“ и в кв. „Драгалевци“, м. „Родината“ има ромски семейства самонастанили се в бараки и бивши фермерски стари сгради общо около 40 души, нерегистрирани като живеещи в района. Периодично се настаняват във фургони около строителни обекти семейства от ромски и турски етнос в местността „Малинова долина“, м. „Породин“. Преобладаващата част от ромското население са местни жители, които живеят на територията на района повече от 30 години. В с. Мърчаево живеят три ромски фамилии, имат собствен имот и много добри битови условия (ток, вода). Има изградена добра инфраструктура. В с. Владая- ромското население е съсредоточено на ул. „Пирин“, ул. „Витошки гранит“ и ул. „Жълта вода“. Същите имат собствени къщи, ток, вода и добри условия за живот. Малка част от ромската общност в с. Владая (около 10 души) обитават фермерски сгради на края на селото, но са си създали добри условия за живот и имат изградени хигиенни навици. Населените в м. „Малинова долина“ и м. „Родината“ живеят в стари фермерски сгради и приспособени бараки, нелегално построени, при изключително лоши материално-битови и санитарно-хигиенни условия. Не са регистрирани в район „Витоша“ като живущи в района.

На територията на район „Възраждане“ има улици и квартали, в които живеят рискови групи. Терените, обитавани от самонастанили се граждани са в кв. „Сердика“, „Баталова воденица“, м. „Зона“ Б-19, ул. „Зайчар“. Около 190 души, граждани от ромски произход, обитават

<sup>23</sup> По данни от районите



незаконно общинския терен, като в един продължителен период от 40-50 години са се заселвали незаконно без настанителни заповеди, или на друго правно основание и са изграждали паянтови жилища и бараки. В резултат е създадена една изключително тежка напрегната обстановка в санитарно-хигиенно и битово отношение, като постъпват множество жалби и протести от живущите на законно основание и собственици в съседни жилищни блокове. Незаконно изградените паянтови едноетажни постройки и прилежащите към тях бараки и други складови постройки в границите на тези общински терени са опасни за здравето и живота, негодни за използване, застрашени от самосрутване, с лоши улици и тротоари, недобро водоснабдяване и канализация, което създава изключително тежка и напрегната обстановка в санитарно-хигиенно и битово отношение.

На територията на район „Илинден“ има настанени около 43 семейства от ромския етнос в общински апартаменти и 1 семейство в общинска къща. Голямата част от представителите на ромския етнос в район „Илинден“ са регистрирани кв. „Захарна фабрика“, на ул. „Суходол“ № 3 – самосъздадена се ромска махала преди повече от 20 години, но на основание Заповед № СОА20-РД-07.519/16.10.2020 г. на Кмета на Столична община административният адрес на ул. „Суходол“ № 3 е закрит. Там все още обаче живеят около 414 души. Видът и състоянието на постройките, съставляващи ромската махала, се определят като незаконни строежи по смисъла на чл.225, ал.1 от ЗУТ, тъй като са извършени в несъответствие с предвижданията на действащия ПУП, без строителни книжа (одобрени инвестиционни проекти и разрешение за строеж), без конструктивни елементи, с подръчни материали, несъответстващи на изискванията към строежите и в нарушение на правилата за изпълнение на СМР, което се отразява на конструктивната сигурност и безопасното им ползване, поради което не са на лице условия за започване на производство по узаконяването им по реда на параграф 127 от ПЗР на ЗУТ. Общият брой на общинския жилищен фонд е около 239 жилища, представляващи основно гарсонieri или апартаменти с площ до 50 кв.м. В част от тях са настанени лица от малцинствените групи. Ежемесечно се проверяват задълженията на общинските наематели и се извършват процедури по прекратяване на наемните правоотношения.

В район „Красна поляна“ живеят най голям брой представители на ромския етнос. Условието, при които живеят близо 35 000 роми в кв. „Факултета“, варират от много добри до крайна нищета и бедност; от масивни съвременни къщи до бараки и „постройки“ от картон и строителни отпадъци. По отношение на собствеността в кв. „Факултета“ и около махала „Татарли“ следва да подчертаем, че по-голямата част от имотите са частна собственост, придобити средата на ХХ век. В кв. „Факултета“ няма изградена като цяло техническа инфраструктура. В сравнително добро състояние са електроснабдителната и телекомуникационната мрежи. Необходимо е да бъдат проектирани и изградени нови водопроводна и канализационна мрежи. Тревожно е състоянието на уличната мрежа. Ширината на уличните платна е стеснена от незаконно изградени постройки. Поради тази причина в кв. „Факултета“ липсва обслужване от градски транспорт. На много места настилка почти липсва. В общински жилища, в блоковете на ул. „Рижки проход“ или т. нар. Виетнамски общежития в близкото минало са живеели около 1 543 човека. С годините на експлоатацията жилищата придобиват окаяно състояние, неподдържани, нехигиенични. Това налага поэтапното им премахване.

В район „Красно село“ има общински жилища, в които живеят четири домакинства с общ брой на настанените лица 17 души. От информацията, която има в администрацията на района се установява, че това не са лица в изключително крайна бедност, а са лица с относително задоволително финансово положение и пълнолетните лица сред тях се трудят на различни места. Жилищата, в които са настанени, са в добро състояние и задоволяват законово изискуемите стандарти. Част от лицата са пренастанени от други опасни за живеене сгради с цел тяхната физическа безопасност.



Ромите в район „Кремиковци“ не живеят в обособени гета, а обитават населени места със смесено население. На територията на района няма селища с изцяло или концентрирано ромско население. Ромското население предимно обитава общински жилища, които се поддържат в подходящ вид (с електричество, вода и канализация) в кварталите Кремиковци и Ботунец и в с. Яна и условията за ползване са еднакви за всички кандидати. Част от ромската общност, живееща в с. Горни Богров, имат собствени жилища с добри материално-битови и санитарно-хигиенни условия. Инфраструктурата в района постоянно се подобрява. Има изградени детски площадки във всяко селище, както и фитнес площадки, футболни игрища с изкуствена трева в кв. Ботунец, кв. Враждебна и кв. Кремиковци. Построени са 5 нови детски градини и са реновирани сградите на старите детски градини и училища. Построена е спортна зала в кв. Челопечене, която се ползва от всички, желаещи да спортуват. Постоянно се преасфалтират улици.

Към момента в район „Люлин“ ромското население е концентрирано в ж.к. „Филиповци“, по бул. „Европа“, в ж.к. „Люлин“ - бл. 021, бл. 023, бл.502, бл. 503, бл.513, бл.521, бл.534 и бл. 464-Б. В ж.к. „Филиповци“ има около 1500 жилища. От тях около 270 жилища са законни и имат вода, канализация и електричество. Останалите около 1200 жилища са незаконно построени сгради, като от тях в около 200 бр. жилища има електричество, но няма канализация и са с изключително лоши материално - битови и санитарно - хигиенни условия. Всички имат електричество, но са без канализация. Къщите са полуразрушени. Населението, обитаващо ж.к. „Филиповци“, отчуждените къщи и визирните блокове, живее в пренаселени жилища от 4-5 и повече лица на стая.

Район „Младост“ е благоустроен със стандартни жилищни сгради, снабдени напълно с електричество, топлофицирани, вода и канализация (с изключение на част от кв. Горубляне). В района има над 400 жилищни блока. Общият брой на общинския жилищен фонд е около 516 жилища, представляващи основно боксониери, гарсониери, едностаини или двустаини апартаменти с площ от 28,89 до 93,25 кв.м. В тях са настанени българските граждани от ромски произход по видими външни белези и други граждани в уязвимо социално положение, живеещи в сходна на ромите ситуация. Ежемесечно се проверяват задълженията на общинските наематели и поддръжката на общинските жилища в материално и санитарно-хигиенно отношение, като се извършват и процедури по прекратяване на наемните правоотношения с недобросъвестните платци, което е стимул за повече усърдие при останалите наематели.

На територията на район „Надежда“ съществуват необитавани жилища (предимно къщи), където се самонастаняват отделни бездомни роми. Най-компактната маса от ромско население (около 30-50 души) е съсредоточено в района на гара София-север – в бившето общежитие на „БДЖ“.

Населението от турска, ромска и други етнически групи са съсредоточени основно в 3 населени места на територията на район „Нови Искър“ – с. Чепинци, с. Световрачене и гр. Нови Искър. Живущите в града са съсредоточени основно на ул. „Юрий Гагарин“, живущи на свободен наем и в собствени жилища и ул. „Кременица“, където обитават 7 броя общински блокчета, на един и два етажа. Основния проблем с тези общински жилища е самонастаняването, не поддръжането им, не плащането на консумативи и непрекъснато увеличаващият се прираст на обитателите.

В район „Овча купел“ няма концентрирано голямо струпване на лица от ромска общност, но граничи с квартал „Факултета“ (район „Красна поляна“). В кв. „Горна Баня“ живеят няколко семейства от ромски етнос. Район „Овча купел“ разполага със 149 общински жилища (апартаменти) за настаняване под наем на граждани с установени жилищни нужди.

В район „Панчарево“ жилищните условия и инфраструктурата на терените, които обитават лицата от ромски произход, са в лошо състояние. Няма изградена канализационна мрежа. По-голямата част от собствеността е частна, но населението, обитаващо обособените квартали, живее в пренаселени жилища с лоши материално-битови и санитарно-хигиенни условия.

На територията на район „Подуяне“ населението от ромски произход, в по-голямата си част обитава пренаселени незаконно изградени къщи или примитивни жилища, значителна част с лоши материално-битови и санитарно-хигиенни условия. Район „Подуяне“ съвместно със Столичен инспекторат ежегодно провеждат почиствания на замърсените терени. В добро състояние е електроснабдителната мрежа. На местата, в които е концентрирано ромско население, няма изградена канализация.

На основание заповеди на директора на Дирекция „Общински строителен контрол“ на територията на район „Сердика“ към настоящия момент са премахнати 22 бр. незаконни ромски постройки, намиращи се на заличен адрес гр. София, ул. „Градините“ № 3. За още 18 бр. незаконни ромски постройки има издадена заповед за премахване на директора на Дирекция „Общински строителен контрол“ на адрес гр. София, ул. „Старата воденица“. Към настоящия момент същите не са премахнати. Гореописаните адреси не са запазени със законни ток, вода и канализация. Имайки предвид факта, че незаконните постройки се обитават от голям брой лица от ромски произход, са изпратени писма до директора на Регионална дирекция „Социално подпомагане“ с молба да бъдат предвидени места /специализирани заведения, приюти и др./, където да бъдат временно настанени лицата.

В район „Триадица“ четири ромски семейства живеят в общински жилища-две в къщи и две в апартаменти. Поради малкия брой роми, живеещи на територията на района, район „Триадица“ няма проблеми с жилищното им настаняване. Жилищните условия и инфраструктурата на терените, които обитават, са в задоволително състояние. Има изградена инфраструктура.

### **3. Здравеопазване.**

На територията на област София продължават да съществуват рискови фактори, които създават условия за повишаване вероятността от възникване на заболявания в уязвимите лица. При лицата, принадлежащи към големите малцинствени общности в България, наблюдаваме по-силно влияние на първичните (масово и дълбоко обедняване, висока безработица, влошена структура на доходите и потреблението, неблагоприятна околна и жилищна среда, начин на живот, генетични заболявания) и вторичните рискови фактори (някои болестни състояния с хронично протичане, които от своя страна създават условия за усложнения или други заболявания).

Представителите на големите малцинствени общности по-често боледуват от хепатит, стомашно-чревни заболявания, различни болести, причинявани от паразити.

Изключително сериозен проблем в ромските махали в България представляват инфекциозните заболявания. Пренаселеността на кварталите и жилищата силно затруднява изолацията на вирусносители и заболяванията често приемат епидемичен характер.

Повишаване информираността на населението за основните рискови фактори, които имат отношение към появата на хронични незаразни болести е основна цел в работата на отдел „Профилактика на болестите и промоция на здравето“, дирекция „Обществено здраве“ на Столична регионална здравна инспекция, като извършва промотивна дейност сред различни групи от населението в рамките на Национални профилактични програми. Към инспекцията работи експерт по ромска проблематика (медиатор), който оказва съдействие при реализиране на дейности сред ромското население.

Основните затруднения по отношение на достъпа до здравни услуги е липсата на здравни осигуровки и липсата на информация и/или насочване към безплатни здравни услуги за лица с прекъснати осигурителни права и лица в неравностойно положение. По данни на районите в Столична община, във всички населени места има здравно и социално неосигурени лица с прекъснати здравни права.

Акумулирането на икономически, образователни и етнокултурни рискови фактори оказва най-силно влияние, когато семейството живее в рамките на собствената компактна малцинствена група. Поради специфичните културни норми в ромската общност се наблюдава висока честота на ранните - детските бракове, което е пряко свързано и с преждевременното напускане на училище. Много често младите хора, които създават семейство, нямат необходимите родителски и социални умения за адекватна грижа за децата, както и на деца с увреждания. Това са част причините за тяхното изоставяне и последваща институционализация. В същото време, младежите в тази възрастова група са най-уязвими по отношение на рискови поведения като сексуална експлоатация, наркомания, рисково сексуално поведение и други.

Наблюдават се следните тенденции по отношение на бременността – бременните жени се картотекират непосредствено преди раждане, не посещават редовно женска консултация и с това попадат в рискови групи. Като цяло бременностите са много ранни и се наблюдават бракове по съребрена /роднинска линия, което предполага раждането на деца с увреждания.

Общите изводи са, че хигиенните навици са в основата на здравното състояние на ромското население. Проблемни са както хигиенните родителски практики, така също и хигиенно-жилищните норми на населението от ромския етнос. Освен разяснителни кампании е необходима такава и по безплатно раздаване на хигиенни материали, за които районната администрация няма предвидени средства.

### **Обобщения по райони:**

Повишаването на здравната култура на ромите и на други граждани, живеещи в сходна на ромите ситуация чрез образование е сред основните цели на районните администрации и важен фактор за повишаване на качеството на живот, подобряване на техния здравен и социален статус, намаляване на броя на ражданията в непълнолетна възраст, намаляване на процента роми, попаднали под различни зависимости в невръстна възраст - тютюнопушене, алкохол и наркотици.

Здравните служби в район „Витоша“ обслужват местното население независимо от етническата принадлежност и личните лекари не могат да дадат официални данни каква част от пациентите са от ромски произход и други в уязвимо социално - икономическо положение, живеещи в сходна на ромите ситуация. По данни от координаторите и кметове по места, по-голямата част от ромската общност в с. Мърчаево и с. Владая работят, имат здравни осигуровки и ползват услугите на личните лекари. В района има само три семейства с повече от три деца. Другата част, населени в м. Малинова долина и м. Родината често сменят работата си, имат нередовни доходи, нямат редовни здравни осигуровки и не полагат необходимите грижи за здравето си и това на децата си. Това е едва 1/6 от ромската общност, които не са здравно осигурени.

Здравеопазването за ромското население в район „Възраждане“ е достъпно. Столичната РЗИ работи редовно с местната ромска общност и е реализирала здравно-образователни дейности с ученици, основно от ромски произход. Провеждат се ежегодно лекции и здравни беседи в училища и детски заведения на теми: „Обща хигиена“, „Нежелана бременност“, „Превенция на наркотични зависимости“, Лекции за родители за борба с хепатита, „Опасност от ранни и съребрени бракове“, „Превенция на туберкулоза и хипертония“, беседи с родители „Превенция на рака на маточната шийка“ и др. Работи се усилено с цел повишаване на

здравната култура на рисковите групи за осигуряване на равенство в достъпа до качествени здравни услуги и обхващане в превантивни програми по учебните и детски заведения, но част от мероприятията са отменени заради ограничителните противоепидемичните мерки.

Представителите на ромския етнос, както и всички други граждани от район „Илинден“, ползват услугите на медицинските заведения, разположени на територията на района. С момичета в непълнолетна възраст и техни родители са провеждани здравно-образователни разговори и се разясняват възможностите за контрацепция, но към сегашния момент жените от ромския етнос остават резервирани към тези въпроси.

Район „Красна поляна“ се обслужва от няколко общопрактикуващи лекари. В квартал „Факултета“ работят 5 души здравни медиатори, 5 назначени към Дирекция „Здравеопазване“ на Столична община. Те значително облекчават работата на лекарите, защото следят имунизационните календари на децата в квартала и ги водят при личните лекари за поставяне на имунизации. Във връзка с пандемията водят разяснителна кампания сред населението на квартала за ползата от ваксинирането с цел преодоляване на негативните нагласи на ромите към имунизациите. Раздават се информационни материали, провеждат се консултации коя ваксина е подходяща за конкретния човек. Тръстът за социална алтернатива работи в кв. „Факултета“ по програма „Заедно: здраво бебе - здраво бъдеще“, тя е насочена към подобряване на ранното детско развитие, като медицински сестри обучават младите семейства как да се грижат за новороденото и ги подкрепят до 2-годишна възраст на детето. В медико - социалния център на ул. „Георги Палтанчев“ 14 в кв. „Факултета“ функционира раздавателен пункт за детска храна - Факултета към Комплекс за детско хранене с Банка за майчина кърма. Ежедневно се предоставя здравословна храна, подходяща за деца на възраст от 10 месеца до 3 години.

На територията на район „Красно село“ няма данни лица с ромски произход да са били ощетявани, ограничавани или дискриминирани в правото им на обществено здравеопазване в съответствие със законодателството на Република България. Този факт предполага, че спрямо хората с ромско самосъзнание са прилагани същите правила и изисквания, както и за останалите граждани.

Здравеопазването в ромската общност в район „Кремиковци“ е комплексен проблем и провеждането на дейности по здравеопазване е трудно. По-голямата част от ромското население има ниска здравна и хигиенна култура - не са наясно за много аспекти на здравната култура, свързани с ваксинации, инфекциозни болести, детско хранене, идентифициране на проблеми и грижи, свързани със здравето. Голяма част от уязвимата общност е с прекъснати здравно-осигурителни права - сериозен проблем представлява здравната неосигуреност, поради което те не могат да ползват здравни услуги, рядко прибегват до превантивна медицинска помощ и разчитат най-вече на спешната медицинска помощ. Не правят профилактични прегледи по календар. По-голямата част от ромското население се стреми да спазва правилата и препоръчителните противоепидемични мерки за ограничаване на заразата. По отношение на бременността – значителна част от бременните жени се картотекират непосредствено преди раждане, не посещават редовно женска консултация и с това попадат в рискови групи бременности.

Всички здравни заведения стигат и доболнично са в състояние да осигуряват ефективно здравно обслужване в район „Люлин“. Здравната служба в ж.к. „Филиповци“ обслужва преди всичко ромското население на квартала. Поради лоши битови условия за живот и niskия социален и образователен статус периодично нивата на заболяемост се повишават. Имунизацията на бебета и деца се извършва под контрол на общо практикуващите лекари в здравната служба. Натоварването на наличните лекарски екипи е високо поради niskия социален статус на пациентите, което не им позволява посещението на останалите здравни заведения в района. Поради високата безработица голяма част от жителите, посещават

здравната служба в ж.к. „Филиповци“. Лекарите, практикуващи в здравната служба, работят при не много добри условия на труд, което затруднява обслужването на пациентите. Открит е Раздавателен пункт за детска храна в ж.к. „Филиповци“, гр. София към Комплекс за детско хранене-„Люлин“ в съседство със здравните кабинети, където младите майки имат възможност да получават храна за малките си деца.

Здравното обслужване на населението в район „Младост“ се извършва от изградена и структурирана мрежа от здравни заведения и се основава на равенство в достъпа до качествени здравни услуги, превантивни програми и здравно-образователна информация. Осигурена е първа долекарска медицинска помощ в училищата и детските градини. Част от дейностите, свързани с повишаване здравната култура на населението, включително деца, ученици и самоопределящи се като роми са свързани с провеждане на кампании за превенция и контрол на ХИВ, СПИН, туберкулоза, ваксинации, имунизации, предпазване от нежелана бременност и ранни бракове, информиране за здравно-осигурителните права и задължения.

Район „Нови Искър“ работи за подобряване здравето на всички граждани чрез превенция на хроничните незаразни социално значими болести, както и активното подпомагане на уязвими групи да получат ефективен достъп до здравни грижи и здравно обслужване. Осигурен е равен достъп до качествено здравеопазване за всички роми. Осигурен е основният пакет за социална сигурност и обширни социални услуги за ромите, живеещи в района: ранна регистрация на бременните, наблюдение по време на бременността, своевременно регистриране на новородените и децата при личен лекар, организиране на обучения на майки, ангажирани с отглеждането на малки деца, провеждане на беседи с подрастващи и млади хора за предпазване от ранна бременност и за съпътстващите я опасности, провеждане на имунизации, превенция на ХИВ, туберкулоза и сексуално предавани инфекции и др.

На територията на район „Овча купел“ продължават да действат няколко програми и проекти на Столична община, насочени към лица от рискови групи, включително и от ромски произход: ранна интервенция на уврежданията, индивидуална педагогическа подкрепа за деца с увреждания, предоставяне на психологическа подкрепа и консултации на бъдещи и настоящи родители за формиране и развиване на родителски умения, подкрепа за осигуряване на здравна детска консултация и дейности по превенция на заболяванията, допълнителна педагогическа подготовка за повишаване на училищната готовност на деца за равен старт в училище, семеен център за деца от 0 до 3, семейно консултиране и подкрепа, индивидуална и групова работа с деца и родители, включително които не са от уязвими групи, с цел посещаване на детска градина.

В район „Панчарево“ основните дейности, свързани с повишаването на здравеопазването и здравната култура при ромите са: провеждане на беседи с личните лекари за необходимостта от ваксиниране, профилактични прегледи сред ромското население, провеждане на кампании за запознаване с начините за предпазване от най-честите заболявания, организирани от личните лекари, провеждане на беседи в Час на класа от медицинските специалисти и класните ръководители. Здравната култура на ромското население не е на необходимото ниво. Слабост при работата с ромската общност продължава да бъде липсата на медиатори, които да провеждат здравни беседи за предпазване от нежелана бременност и нуждата от имунизации. Проблем е и ваксинирането сред общността срещу Ковид 19.

В район „Подуяне“ са създадени всички необходими условия за добро функциониране на здравните услуги. Българските граждани от ромски произход, и други уязвими групи, живеещи в сходно положение, нямат добра здравна култура. Необходимо е да се разкрият временни кабинети за профилактични прегледи и профилактика на здравния дентален статус поне при децата. Голяма част от заболяванията са в резултат на лоши хигиенни условия на живот и бедност. При необходимост ромският медиатор оказва съдействие и необходимата помощ и контакт със здравните органи по всяко време.



Здравното обслужване на населението в район „Сердика“ е добре развито, като се осъществява от мрежа от няколко здравни и лечебни заведения, а именно: II МБАЛ; V МБАЛ; Транспортен медицински институт; Седми ДКЦ; Девети ДКЦ. При лицата в уязвимо социално-икономическо положение се наблюдава по-силно влияние на: първичните рискови за здравето фактори - обедняване, по-висока безработица, влошена структура на доходите и потреблението, неблагоприятна околна и жилищна среда, начин на живот; вторичните рискови за здравето фактори - някои болестни състояния с хронично протичане, които от своя страна създават условия за усложнения или други заболявания. След извършена работа на терен относно консултиране и изследване за кръвни и сексуално преносими инфекции е установено наличието на лица от целевата група, които употребяват инжекционно наркотици и са на хронични трансмисивни инфекции. На тези лица се предоставят съответните медицински услуги.

Добри са условията по здравеопазване в район „Слатина“. Провежда се широка разяснителна работа с участието на здравния медиатор от района, както и здравни работници, по отношение на процеса на ваксинация. Активно е включването на представители на ромската общност (Обществения съвет) в условията на пандемията и осъществяване на мерките по социална изолация и предпазване, чието изпълнение е изключително трудно, заради спецификата и начина на живот в квартала. Засилена е разяснителната работа по кампанията за ваксиниране на населението в квартала.

В район „Триадица“ условията на живот на ромите са значително под равнището на тези на останалата част от населението. Вероятността от възникване на заболявания сред ромското население е значително по-висока, отколкото сред населението от другите етнически групи. Първичните рискови фактори за това са: бедността, нехигиеничните битови условия на живот, ниската здравна култура, лоша или не изградена техническа инфраструктура и др. Лошите жилищни условия, при които живее по-голямата част от ромското население увеличават риска от заболяване и разпространение на инфекциозни и стомашно-чревни заболявания сред общността, както и на хепатит, алергии, астма и туберкулоза. Поради пренаселеността на кварталите и жилищата на ромите, както и поради лошите условия на живот, силно се затруднява изолацията на вирусоносителите на инфекциозни болести. Сериозен проблем е ниската здравна осигуреност на ромското население, което възпрепятства провеждането на правилно и навременно лечение.

Въз основа на предоставените данни от районите в област София са идентифицирани следните нужди: повишаване на здравната култура на ромите, провеждане на задължителни имунизации, повишаване обхвата на имунизираните и профилактичните прегледи на ромското население, изграждане на специализирани центрове за работа с деца и родители на деца със заболявания и деца и родители от етнически малцинства, подаване на информация към мобилни групи към ОДС и адреси с концентрирано ромско население за приоритетно обследване и обхват на всички деца, подаване на информация към мобилната група към ОЦДС и адреси с концентрирано ромско население за приоритетно обследване и обхват на всички. Необходимо е включване на медиатори в помощ на работата на здравните работници, разработване и прилагане на програми за превенция на инфекциозни и хронични заболявания, повишаване на здравните знания и информираността, извършване на дейности по обход по адреси, раздаване на информационни материали. От важно значение е и подобряване на качеството на здравното обслужване и материалната база.

Една от основните цели в сферата на здравеопазването е да се осигури равен достъп до качествени здравни грижи и профилактични програми на всички граждани на столицата, включително ромското население.

Доклад на ЕК за състоянието на здравето на България посочва, че основните уязвими групи са здравно неосигурените лица, които са изключени от системата на здравната грижа<sup>24</sup>. В тази група попадат и трайно безработни лица и лица без валидни лични документи. Към 1 юли 2020 г. по данни на НЗОК лицата в Столична община с нарушени здравноосигурителни права, които са регистрирани в пациентските листи на общопрактикуващите лекари, отчитащи се към здравноосигурителната каса са 175 180 души. Това са 15% от населението на възраст над 18 г., което в случай на необходимост от здравна грижа ще трябва само да поеме разходите си или да се лиши от такава грижа.

Сериозен проблем представлява здравната не осигуреност сред ромското население, което е пречка за равен достъп до здравеопазване. Тя се дължи както на нежеланието за заплащане на здравни вноски за осигуряване, така и на липса на средства за осигуряване, както и на negliжиране на здравето, поради ниска здравна култура. Съхраняването на трудовите навици, осигуряването на временна и трайна трудова заетост и широката разяснителна работа сред тези общности може да промени тази ситуация.

Здравеопазването в общността е комплексен проблем, свързан с ранна бременност, липса или прекъснато здравно осигуряване на част от населението, недобри хигиенно-жилищни норми, лица с ТЕЛК поради заболявания и др.

По данни на медицинските специалисти в ДГ и училищата в общината няма деца и ученици без личен лекар, което е отразено в дневниците на класовете и групите.

За повишаване на здравните знания и превенциите в училищата и детските градини по утвърдени от директорите планове се провеждат беседи, свързани със здравословния начин на живот, личната хигиена, физиологията на възрастните, различните превенции и др.

На фона на посоченото, продължава да е актуална необходимостта от провеждане на систематизирани и последователни мерки, които да доведат до осигуряване на равен достъп до качествено здравеопазване за ромите, до подобряване на здравния статус, увеличаване на средната продължителност на живота чрез намаляване на заболяемостта, трайната неработоспособност и преждевременна смъртност, намаляване на детската смъртност и профилактика на вродените малформации, намаляване на майчината смъртност и случаите на нежелана и ранна бременност.

Съществува необходимост от реализация на програми в областта на семейното планиране, сексуалното и репродуктивно здраве (СРЗ) в общностите, информираност за процесите на отглеждане и възпитание на децата, предоставяне на услуги, както и прилагане на системи за мониторинг при изпълнение на дейности за превенция в областта на СРЗ, с участието и на експерти роми. Програмите следва да включват широк кръг от въпроси, отнасящи се до ранната брачност и раждаемост, когато родителите са биологически и социално незряли, нежелана и ранна бременност и аборти, контрацепция, репродуктивното здраве, полово предавани болести и инфекции, ХИВ, СПИН, хепатит В и С и др.

Към целия спектър от проблеми и предизвикателства могат да се добавят: отсъствие на алтернативни форми на здравно обслужване и/или въвеждане на минимални пакети здравни услуги при здравно неосигурените, липса на ефективна здравна профилактика и на специализиран индивидуален подход към болните, обвързване на здравните осигуровки със социалните помощи, отсъствие на продължаващо обучение и квалификация на здравните медиатори, недобро познаване на културните специфики и традиции на ромите от страна на общопрактикуващите лекари и другите медицински специалисти, което затруднява контактите им с пациентите.

---

<sup>24</sup> Доклад на Европейската комисия за състоянието на здравеопазването в България за 2019 г.

Изключително важно за работа сред тази група е наемане и обучение на здравни медиатори от общността, които да подпомагат местното население и да бъдат връзка между лицата, самоопределили се като роми и институциите, както и увеличаване броя на медицинските специалисти от ромски произход за работа в общността.

Необходимо е със съдействието на здравните медиатори да се проучи социалния и здравния статус на населението от общността, за да се приложат адекватни мерки за въздействие.

Не на последно място е необходимо да се преодолеят стигмите и дискриминационното поведение към ромите. Трябва да се работи със студенти и медицински специалисти с обучителни модули и семинари за запознаване с културните традиции на ромското население и начина на работа в етнически общности.

За преодоляване на създадите се неблагоприятния следва да се предприемат законодателни промени за решаване на проблемите със здравето осигуряване на лица в неравностойно положение – бедни, с ниски доходи и трайно безработни.

#### **4.Образование.**

Образователната интеграция на ромските деца е отправна точка за равноправното интегриране на ромите в българското общество. Тя е неделима част и необходим елемент от процеса на модернизация на българското образование: без образователна интеграция на ромската общност българската образователна система би останала чужда на един голям процент български граждани и не би могла да отговори както на европейските изисквания за включващо образование, така и на изискванията на пазара на труда за добре квалифицирана работна сила. Образователната интеграция е важна предпоставка за последващо приобщаване на пазара на труда, за повишаване на здравния статус и за подобряване на жилищните условия на ромите. Една от основните причини за ограничения достъп на ромското население на пазара на труда е образователното равнище.

Образователната политика в област София е насочена към пълноценната интеграция на ромските деца и ученици, чрез създаване на условия за равен достъп до качествено образование извън училищата в обособените ромски квартали. Образователната интеграция е важна предпоставка за цялостния процес на модернизация на ромската общност, тяхното последващо реализиране на пазара на труда, за повишаване на здравния им статус и за подобряване на жилищните им условия.

Все още на територията на областта съществуват училища с преобладаващ процент ученици от ромски произход – 103 ОУ „Васил Левски“ в район „Люлин“, 75 ОУ, „Тодор Каблешков“ в кв. „Факултета“, район „Красна поляна“, 94 СОУ „Димитър Страшимиров“ в район „Слатина“, 67 ОУ „Васил Друмев“ в район „Възраждане“, 136 ОУ „Любен Каравелов“ в район „Възраждане“.

Столичните училища са изправени пред преодоляването на определени трудности, свързани с осигуряване интегрирането на децата и учениците от ромски произход, във връзка с осигуряване на равен достъп до качествено образование, затрудняващи качествено образование, интеграцията и съхраняването на културната идентичност на децата и учениците от ромски произход. Основните проблеми във връзка с образователната интеграция на деца и ученици от етническите малцинства на територията на област София са свързани с:

- Недостатъчно обхващане в детски градини/алтернативни форми на дневна грижа и осигуряване на условия за ранна социализация;



- Непълно обхващане в задължителна предучилищна подготовка и недостатъчно добро владеене на български език;
- Систематично натрупване на образователни пропуски и ниско ниво на овладяване на учебния материал в началната и основна степен на образование;
- Висока степен на ранно отпадане от образователната система, особено в обособените училища в ромските махали;
- Преобладаващо отрицателно обществено мнение към ромите и към интеграцията на ромски деца;
- Вторична сегрегация на приемните училища в кварталите в близост до ромските махали.

Сериозен проблем е и липсата на данни за точния брой на децата, подлежащи на задължително образование в ромските махали, предимно поради постоянно мигриращите от и към други градове на страната. Нито една институция или организация не се наема да каже какъв е броя на ромските деца на възраст от 6 до 16 години, които подлежат на задължително образование.

Институциите не успяват да установят точния брой на живеещите във „Факултета“ поради постоянно мигриращите от други градове граждани, живеещи без адресна регистрация и практиката множество домакинства да са регистрирани на един адрес. Няма точни данни колко са придошлите в квартала и най-вече каква част от тях са тук с децата си. Същевременно и институциите, и гражданските организации, и експертите са категорични, че има не обхванати в училище деца.

Превенцията на обучителните трудности е едно от липсващите звена в системата на предучилищното и средното образование. Нейното въвеждане би довело до намаляване на децата и учениците със СОП, до успешната интеграция на децата в риск в системата на просветата.

Друг специфичен проблем е вторичната сегрегация по етнически признак на училища в районите Люлин, Възраждане, Овча Купел и Красна поляна. През последните 10 години се наблюдава процес на изтегляне от родителите на ученици от български етнически произход от училищата, в които се увеличава броят на обучаващите се ученици от ромски етнически произход. В резултат от съществуващите отрицателни обществени нагласи към ромите постепенно се обособяват „ромски“ и „български“ или „елитни“ училища в кварталите Красна поляна, Люлин, Овча Купел, Възраждане. Така приемните училища от своя страна се сегрегират.

На процеса на изтегляне на ученици от български етнически произход може да се противодейства чрез целенасочена политика, кампании и дейности насочени към толерантност и преодоляване на стереотипите сред гражданите на града от страна на Столична Община, РУО на МОН София, районните администрации и училищата.

Бедността и социалната изолация водят до маргинализиране на цели общности, като според Организацията на обединените нации образованието е основното средство за преодоляване на този затворен кръг.

Една от мерките за осигуряване на достъп до образование е извършването на транспортна услуга за деца и ученици от ромски произход до 5 „приемни“ училища в районите „Възраждане“ и „Овча купел“.

Наред с тази дейност се реализират разнообразни проекти, насочени към взаимодействието училище-местна власт-общност, като за някои общината осигурява съфинансиране в размер до 40% от общата стойност – това са проектите „Училища на включването“ и „Училища на

включването 2“, в които участват 820 деца в задължителна училищна възраст, техните родители и педагогически специалисти.

По проект „Мобилна работа на терен за деца на улицата и техните семейства“ се координират усилията на Столичната дирекция на вътрешните работи, Общинската полиция, Сдружение „Деца и юноши“, Дирекция „Социално подпомагане“ и др. организации за обхващане на просеци и скитащи деца и тяхното подпомагане за установяване и връщане в училище.

Образователната интеграция на ромите е процес с множество предизвикателства и проблеми. Един от тях е по-ниско равнище на записване на ромските деца в предучилищни учебни заведения спрямо децата от другите общности, друг е високият процент на отпадналите от училище ромски деца.

Не е преодолян процесът на вторична сегрегация на етнически смесени училища, в които учат деца и ученици роми. Недостатъчно застъпено в образователната система е овладяването на официалния български език за децата, за които той не е майчин, гражданското образование, интеркултурното образование и възпитание.

Не е преодоляна напълно практиката нормално развити ромски деца да бъдат записвани в помощни училища.

Причините за тези проблеми са комплексни: затруднен достъп до качествено образование на ромските деца, някои етнокултурни особености на по-консервативни ромски общности и др.

В учебните заведения със смесено и преобладаващо ромско население Столичната регионална здравна инспекция провежда различни форми на обучения - беседи, превенции, викторини с цел повишаване на знанията и утвърждаване на здравословен начин на живот сред младите хора. Работи се по превенция на рисковото поведение по отношение тютюнопушене, злоупотреба с алкохол и наркотици, здравословно хранене, лична хигиена. Организирант се информационни кампании за отбелязване на Световни здравни дни, свързани с профилактика на СПИН, тютюнопушене, употреба на наркотици. Предоставят се здравно информационни материали по различни здравни теми, свързани с профилактика на хроничните незаразни болести, хранене, лична хигиена, запознаване с имунизационния календар и други.

Тоталният коефициент на плодовитост на ромските жени в област София (среден брой деца за 2018 г.) възлиза на 1.29, което е около средното ниво за районите с ромско население в страната.<sup>25</sup> Детската смъртност сред ромските деца в областта за 2017 г. е 2.6% , което е сред най-ниските в страната.<sup>26</sup> Делът на напусналите образователната система през 2018 г. – 0.96%, което отново е най-ниското за страната като показател.<sup>27</sup>

Причините за отпадане от училище са нисък социален статус на семействата на учениците; мултикултурна и мултиетническа среда; negliжирано отношение на родителите към образованието на децата им; отглеждане на децата/учениците не от родителите, а от други членове на семейството, предимно баби и дядовци, които не винаги проявяват ангажираност с образованието на подлежащите и възможност да осигуряват присъствието им в учебните заведения; липса на необходимите имунизации и медицински документи, удостоверяващи извършените задължителни изследвания при постъпване в детска градина по наредбата на Министерството на здравеопазването; незначитане и неспазване на законовите норми от родителите/настойниците на децата/ учениците и др.

---

<sup>25</sup> По данни за София област от Система за мониторинг и контрол за изпълнение на НСРБИР

<sup>26</sup> По данни за София област от Система за мониторинг и контрол за изпълнение на НСРБИР

<sup>27</sup> По данни за София област от Система за мониторинг и контрол за изпълнение на НСРБИР

Основните проблеми за намаленото присъствие на деца от ромски произход в училищата и детските градини остават непокриване на държавно-образователните изисквания и стандарти, проблеми с владенето и ползването на български език, липса на учебно-технически пособия и помагала; дрехи и обувки и неангажираност на родителите.

Системните, безпричинни отсъствия са посочени като остър проблем, застрашаващ цялостното протичане на учебния процес. Голяма част от децата не покриват реално държавно - образователните изисквания и учебният процес е формален и с ниско качество. Съществува и проблем с овладяването на българския език сред ромско езичните деца, обучаващи се в училище.

За превенция на отпадането от образователната система в районите на област София се използват методи и форми за обучение и възпитание, близки до интересите на учениците и децата, съобразно възрастовите им особености, а именно: онлайн информационни родителски срещи за запознаване с формите на обучение, извънкласните дейности и критериите за прием; обсъждат се проблеми, касаещи посещаемостта на училище в реална и електронна среда, резултатите от учебно-възпитателната работа, отпадането от училище. На педагогически съвети се обсъждат факторите, водещи до отпадане, набелязват се мерки за преодоляването им. В училищата ресурсните учители подпомагат работата на учениците със СОП. За ученици с обучителни затруднения се работи по индивидуални програми за психолого-педагогическо въздействие на ученика. Организира се допълнителна работа с учениците за попълване на пропуските в обучението по отделни предмети. Провеждат се консултации и насочване към професионално обучение съобразно възрастта и интересите на учениците.

По схема „Училищен плод“ и „Училищно мляко“ е осигурена безплатна закуска за децата от почти всички подготвителни групи в детските градини и учениците от подготвителните групи и I – IV клас в училищата.

Във всички училища са организирани извънкласни дейности – СИП, клубове по интереси, школи и др., в които учениците участват според потребностите и интересите си в развиваща и приобщаваща среда.

В учебните и детски заведения се работи по проекти за интеграция на децата и учениците, формиране на толерантност и недискриминация, съхраняване и развиване на културната идентичност. В квалификационната дейност на педагогическия персонал са включени теми за работа в мултикултурна среда.

Работата с родители приоритетно е насочена към привличането им като активни участници в училищния живот, постигане на партньорство в образователно-възпитателния процес, приобщаване на родителската общност за активно участие в решаването на училищните проблеми и включването им в подготовката и провеждането на училищни тържества, концерти, мероприятия и изяви на децата.

### **Обобщени данни по райони:**

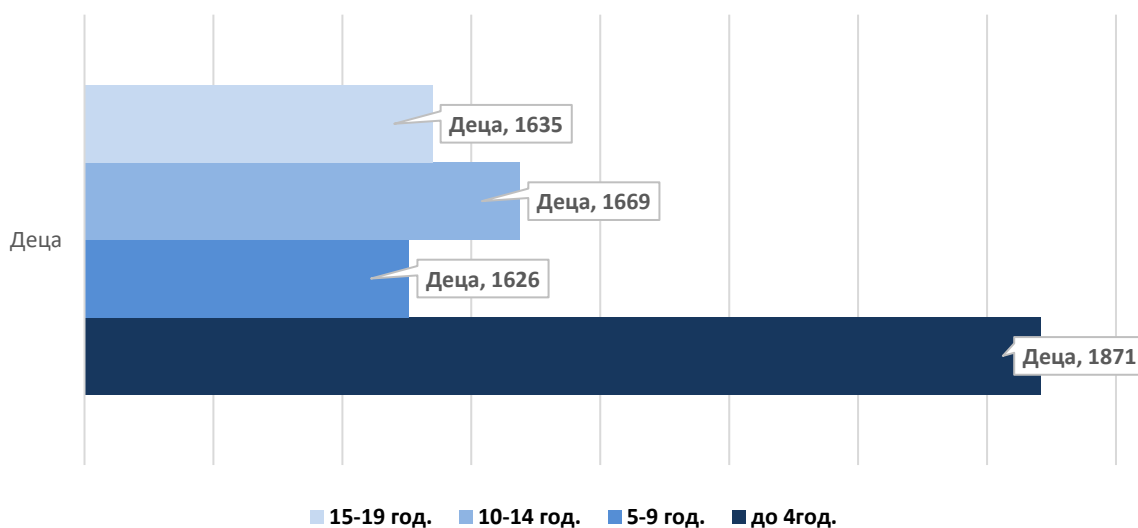
Деца и учащи от ромската етническа група<sup>28</sup> в Столична община по възраст и пол към 1.02.2011 година:

Децата до 4 годишна възраст са 1871 на брой. Във възрастовата граница между 5 и 9 години попадат 1626 деца. Подрастващите между 10 и 14 години са 1669 на брой, а между 15 и 19 години – 1635 юноши.

---

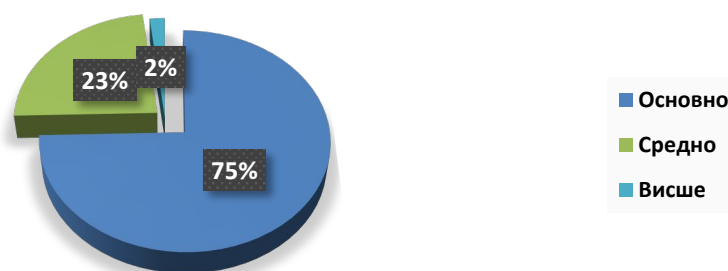
<sup>28</sup> По данни на НСИ

### Разпределение на децата и юношите в ромските семейства в област София



При преброяването през 2011 г.,<sup>29</sup> населението, което се самоидентифицира като принадлежност към ромски етнос над 7 и повече години, възлиза на 15 717 души. От тях едва 1% са със завършено висше образование (163 души). 2018 души или 12.8 % са със средно образование. С основно образование са 6370 души (40.5%), а с начално и по-ниско са 5 683 души (36.2%), а един на всеки дванадесет не е посещавал никога училище.

### Разпределение на ромската общност в област София по образователна степен



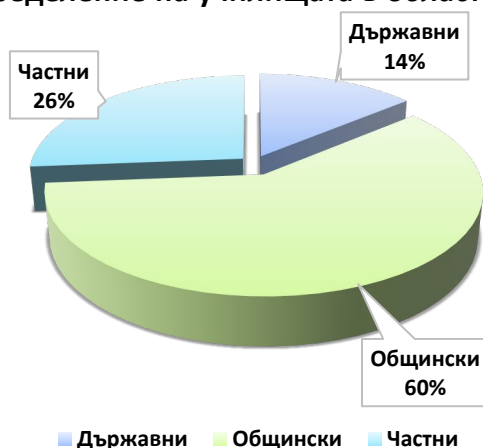
За учебната 2019/2020г., напусналите основно образование (I-VII клас) от общообразователните и специални училища в област София са 481 ученици.<sup>30</sup>

На територията на областта функционират 293 училища, от които – 41 държавни, 175 – общински и 77 частни. В тях се обучават 120 246 ученици.

<sup>29</sup> По данни на Областна стратегия за ромска интеграция (2012-2020г.)

<sup>30</sup> По данни на Инфостат

### Разпределение на училищата в област София



В детските градини на територията на район „Връбница“ са обхванати 1281 деца от яслена възраст до постъпването им в първи клас. В училищата на района се обучават общо 2720 ученика. Училищата и детските градини разполагат с много добра материално-техническа база и квалифициран педагогически персонал, което гарантира провеждането на ефективна учебно-възпитателна работа. Една от основните дейности е обхващането и задържането на подлежащите в образователната система. В изпълнение на Механизъм за съвместна работа на институциите през 2021 г. са обходени 280 адреса на деца и ученици, отпаднали от образователната система и протоколите са отразени в ИСМР. Повечето от тях са в чужбина или не са открити на адреса. През 2021 г. се работи и с 55 ученици в риск от отпадане.

Район „Витоша“ има добре развита образователна инфраструктура. В групата на самоопределилите се към ромска етническа принадлежност 226 лица се наблюдава следното разпределение според образователна степен: - Основно образование: 102 лица; - Средно образование: 52 лица; - Начално образование: 37 лица; - Висше образование: 4 лица; - Никога не посещавали училище: 9 лица; - Деца до 7 годишна възраст: 22 лица. Делът на ранно напускащите образователната система лица от ромски произход и придобиващи начално или основно образование се равнява на 61,5%, а делът на лицата, придобили средно или висше образование - на 24,7%.

Район „Възраждане“ има добре развита образователна структура. В детските градини територията на района за учебната 2020/2021 година е осигурена възможност за отглеждане, възпитание и обучение на 17 деца от ромски произход и 20 деца със специални образователни потребности. Тяхното адаптиране и обучение е подпомагано от 4 ресурсни преподаватели. Няма данни за необхванати деца в предучилищна възраст. За учебната 2020/2021 г. са приети 39 деца със СОП, които се обучават и подкрепят от 4 броя ресурсни учители. На ромските ученици на територията на район „Възраждане“ е гарантирано право на равен достъп до качествено образование, включително чрез интеграцията им в етнически смесени детски градини и училища. В тези училища и детски градини се полагат специални усилия за интеграция на децата и учениците от различните етноси, с оглед преодоляване на проблемите на обхвата, преждевременното напускане и образователната адаптация. Изключително успешен модел е програма „Училище на включването“ - ежедневно от кв. Факултета се превозват над 400 ученика, които се обучават в училищата. Директорите и педагогическите екипи са обучени и притежават необходимата квалификация и компетентности за работа с деца от малцинствени групи. Училищните екипи от педагогически специалисти полагат усилия за приобщаване на родителите - роми към образователния процес и засилване на участието им в училищния живот.

Район „Илинден“ провежда общинската и държавна политика по ограмотяване и обучение на всички деца от района, в това число и на ромските, в рамките на която ежегодно се съставят списъци на децата, подлежащи на задължително предучилищно и училищно образование, но няма статистически данни, каква част от тях са от ромския етнос. На територията на район „Илинден“ се намира 113. СУ „Сава Филаретов“, в което се обучават около 360 (триста и шейсет) ученици, предимно от ромския етнос, жители основно на район „Красна поляна“. Училището разполага с един медиатор на щат, който е представител на ромската общност и, според директора на училището – неговата дейност по задържането и връщането на децата и учениците в училище, както и работата му с родителите, дава добри резултати. В рамките на една учебна година се извършват средно около 350 броя административни проверки и обходи на адрес на деца и ученици, като необхванати, отпаднали от образователната система или застрашени от отпадане. В резултат на направените проверки, родителите на децата, които се оказват извън образователната система - необхванати, отпаднали или застрашени от отпадане, се приканват своевременно да върнат/запишат и контролират посещението на децата си.

В район „Красна поляна“, едно от основните училища /75 ОУ/ се намира в кв. „Факултета“ и в него се обучават само роми, то е изцяло сегрегирано, а децата от ромската махала „Татарли“ се обучават в 147 ОУ „Йордан Радичков“. Децата за първи клас/ набор 2014 от ромски произход са 309, от тях в училищата в района са записани 205 деца. Децата за втора подготвителна група /набор 2015 г. от ромски произход са 315, от тях са обхванати около 150. Децата за първа подготвителна група /набор 2016 г. от ромски произход са 302, от тях са записани в училище и детска градина само 96. Проблемът с липсата на места в детските градини засяга и децата от ромски произход, но истината е, че голяма част от родителите не ги пускат на училище или детска градина, защото считат, че са много малки. През учебната 2020/2021 г. от училище са отпаднали 50 деца от ромски произход. В Район „Красно село“ функционират 8 училища и 13 детски градини. По информация от тях, към днешна дата и на база на изпратените данни има едно ромско дете със СОП, настанено в детска градина.

В район „Кремиковци“ децата, подлежащи за предучилищна група са 367 бр. (5 и 6 годишна възраст). Общият брой ученици в първи клас -160 бр. Отпадналите ученици са 15 деца. Данни за иновативни модели и практики – в ДГ 146 - работа с родителската общност; включване в съвместни дейности и мероприятия — походи, концерти и празници. По данни на общинските училища от района, всички подлежащи на обучение завършват основно образование и впоследствие средно образование. Единични са случаите на прекъсналите и незавършили средна степен на образование. Единични са случаите или по-скоро са изключение на продължаване на образованието във висше от младежи от общността.

На територията на район „Люлин“ в 103 ОУ „В. Левски“ се обучават 296 деца само от ромски произход, 10 ученици са отпаднали, 1 ученик е реинтегриран, 1 висшист, който е и преподавател в училището, 14 абитуриенти. В 37 СУ „Райна Княгиня“ преобладават децата от ромски произход - 280 от общо 371 ученици, като от предходния випуск 7 ученици са постъпили във ВУЗ. Децата посещават детски и учебни заведения по прилежащи територии. Ангажирането на родителите на деца и ученици от етническите малцинства в училищните настоятелства и обществени съвети цели приобщаването на родителите към образователния процес и засилване на участието им в училищния живот. Директорите и учителите работят със семействата на тези деца за редовно посещаване на учебните занятия.

На територията на район „Младост“ през последните години се създава една пъстра картина ученици от различни националности, вероизповедания, различни традиции и културни норми. Това налага изграждането на един нов комплекс от умения за общуване и познания за другите, за възможности и начини за преодоляване, за толерантност към другите, а понякога и към самите себе си. Поради риск от обвинение в дискриминация, директорите на училища и детски градини не могат сами да определят етническата принадлежност на учениците, ако



те сами не се самоопределят като такива, а образователно – възпитателните услуги са еднакви всички. Добрата съвместна работа, обмяната на информация, партньорството с отдел „Закрила на детето“, МКБППМН, Детска педагогическа стая, Дирекция „Социално подпомагане“, Училищното настоятелство, родителските активи на паралелките и неправителствените организации, предоставящи социални услуги за деца, оказва своето положително въздействие и допринася за приобщаване на родителите и ангажирането им с проблемите на техните деца. Учебните заведения участват в програми свързани с интеркултурното образование, осигуряват допълнителни образователни възможности за ученици, застрашени от отпадане. Голяма част от детските градини и училищата в района са взели участие в Проекти, свързани със социализация и образователна интеграция на деца и ученици от различните целеви групи.

В район „Надежда“ само в 2 от училищата има ученици, самоопределящи се като роми: 141 ОУ „Народни будители“ - 13 деца и 102 ОУ „Панайот Волов“ – 2 деца. В останалите училища, децата от ромски произход не се самоопределят като такива. В детските градини се обучават и възпитават сравнително малък брой деца от ромски етнос, без концентрация в определена ДГ.

В район „Нови Искър“ към месец януари 2021 г. са записани за обучение общо 187 деца с различна от българската етническа принадлежност. В целодневно обучение в предучилищните групи в училищата са 38 деца. Към началото на 2021 г. отпадналите ученици от училище в район „Нови Искър“ са 9 деца. Причините за отпадане са социални, навършване на 16-годишна възраст, омъжване на ромски момичета или нежеланието на родителите децата им да продължат образованието си, където реинтегрирането понякога е невъзможно, тъй като част от учениците заминават и в чужбина. Големият брой безпричинни отсъствия от учебни занятия, ниската успеваемост в провеждания образователно-възпитателен процес, липсата на родителска подкрепа и грижа демотивира ромските ученици и способства за изграждането на негативно отношение към училище и образование. Район „Нови Искър“ провежда ефективна политика по отглеждането, ограмотвяването и обучението на ромските деца чрез активно сътрудничество с детските градини и в социалната и здравната сфера, както и с образователните медиатори.

В район „Овча купел“ в 88 СОУ „Д. Попниколов“ и 149 СОУ „Иван Хаджийски“ вече 14 години се работи по програма за интеграция и съдействие на медиатори. В тези училища има 20 ученика от ромски произход, като повечето от тях не се самоопределят като такива. 66 СУ „Филип Станиславов“ е от малкото училища, които първи се захващат с предизвикателството да работят със Столична община по европейски проект за интеграция на ромските ученици в София. В училището се предприемат политики в областта на интеркултурното образование, умението за общуване с представители на различни култури и съзнателно изграждане на толерантност, създаване на условия за квалификация свързана с работата в мултиетническа среда на учителите. Работи се с родителската общност за преодоляване на негативни стереотипи и дискриминационни нагласи спрямо различните етноси и за по-голяма заинтересованост към образователно-възпитателния процес.

На територията на район „Панчарево“ няма училища и детски заведения, в които се обучават само деца от ромски произход. Децата посещават детски и учебни заведения по прилежащи територии. По данни на директорите на училищата за 2021 г. децата от ромски произход, подлежащи на предучилищна възраст са 8, а децата в първи клас са 12. Осигурен е равен достъп до качествено образование на всички деца и ученици с малцинствен произход. Децата от първи до четвърти клас са включени в проект за безплатни закуски, Училищен плод и Училищно мляко. Основният проблем е свързан с намаленото присъствие на децата от ромски произход в учебните и детски заведения, което се дължи на невъзможността за покриване на държавните стандарти, липсата на учебно-технически пособия, учебни помагала, дрехи,

обувки и др., проблеми с неангажираността на родителите. Има тенденция на увеличаване броя на децата и учениците в детските градини и училищата. Това се дължи и на работата на медиаторите, които активно участват в интеграционните мерки. Те полагат усилия за разясняване на необходимостта от записване на децата и редовно посещаване на учебните занятия. Работят индивидуално с родителите на децата, застрашени от отпадане, и на терен. В тази насока са постигнати добри резултати.

В район „Сердика“ преобладаващата част от децата в уязвимо социално-икономическо положение се намират в 59. ОУ „Васил Левски“, 58. ОУ „Сергей Румянцев“ и 29. СУ „Кузман Шапкарев“. Като основен проблем се очертава големият брой на лицата от уязвимите социални групи с начално, незавършено начално образование и непосещаващите училище. Учениците, които са отпаднали от обучение за учебната 2020/2021 г. са 11. За задържане на учениците в училище училищата предлагат разнообразни извънкласни дейности, работи се по различни Национални програми и проекти. Някои от дейностите включват общи занимания с ученици и родители, като тържества, празници, провеждане на открити уроци. За осъществяване на връзката училище-деца-родители се използват и образователни медиатори, които работят за изясняване на причините, поради които децата отсъстват трайно от училище, мотивират ги за връщането им в клас. В 29. СУ се работи по Проект „Подкрепа за успех“. Обучението е организирано в 10 групи за допълнително обучение - български език и литература, информационни технологии и математика, два клуба по интереси за повишаване на дигиталните компетентности по проект „Образование за утрешния ден“. В 59. ОУ допълнителните дейности са насочени към овладяване на български език, математика, има клубове по народни танци и пеене. Училището е обединено и дава възможност за придобиване на професия – „работник в заведение за хранене и развлечение“. В 58. ОУ се работи по Проект „Образование за утрешния ден“, Национална програма „Училището – територия на учениците“, Национална стратегия насърчаване повишаване грамотността, Подкрепа за равен достъп и личностно развитие, Национална програма „Осигуряване на съвременна образователна среда“, Проект „Твоя час“. Директорите на училищата своевременно уведомяват районната администрация за ученици, трайно не посещаващи училище, отпаднали и такива, за които има опасност от отпадане. Служителите от районната администрация изпращат уведомителни писма на родителите, осъществяват срещи с родителите, издават актове установени административни нарушения, с което допринасят за връщане на част от децата, допуснали голям брой отсъствия в училище. Ежегодно педагогическите специалисти повишават своята квалификация, чрез участие в обучения и семинари в мултикултурна среда. Наред с главния приоритет за задържане и обхващане на ромските деца в образователната система и осигуряване на качествено образование в мултикултурна образователна среда, районът набелязва следните конкретни приоритети и мерки: Изграждане на нов корпус за 3 допълнителни групи и салон за спорт, пристрояване към съществуващата сграда на ДГ 118 „Усмивка“; Разширение на ДГ 149 „Зорница“ чрез изграждане на нова сграда; Изграждане на нова към съществуващата сграда - разширение за 4 групи на ДГ 45 „Алиса“; Разширение на ДГ 48 „Братя Грим“ чрез изграждане на нов корпус със салон за спорт, помещения за 3 нови градински групи и специализирани учителски кабинети; Изграждане на физкултурен салон, кухня и столова в 100. ОУ „Найден Геров“; Повишаване на енергийната ефективност чрез полагане на топлоизолация на 58. ОУ „Сергей Румянцев“; Повишаване на енергийната ефективност на сградата на 59. ОУ „Васил Левски“; Повишаване на енергийната ефективност на сградата на ПГИИ „Проф. Н. Райнов“.

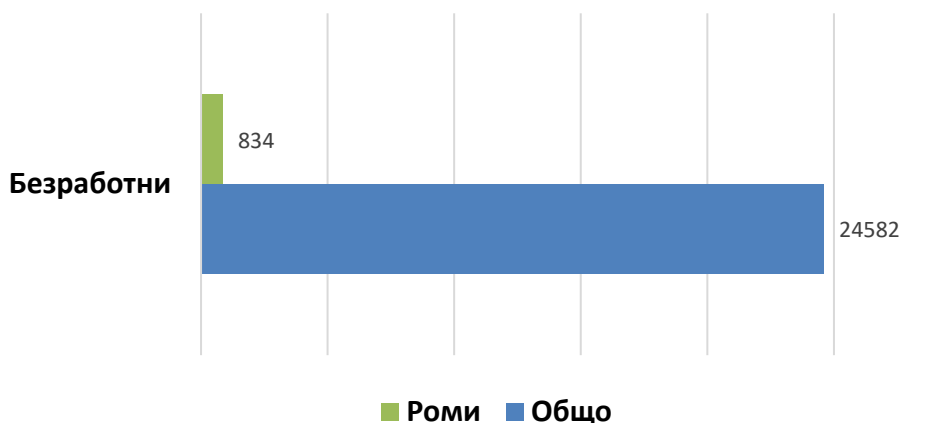
В район „Слатина“, екипът по Механизма за съвместна дейност на институциите проведе разговори на място с повече от 10% от домакинствата на територията на квартала. В резултат на това, в образователната система (училищно и предучилищно образование), са върнати 38 деца. Оказана е непосредствена методическа помощ на 17 семейства, в които живеят деца в риск. Успешните действия в тази посока са извършени в сътрудничество с редица



институции, най-вече със служителите в отдел „Закрила на детето“ към ДСП – Слатина. В тази посока продължи реализацията на проект „Нов шанс за успех“, който е свързан с ограмотяване на младежи и възрастни от ромски произход, отпаднали от училище, с цел реинтеграция. Системният подход в работата с млади семейства в квартала е фактор във възстановяването на доверието към образователната система. През изминалата година продължава увеличението на броя на децата, записани в 94-то СУ „Димитър Страшимиров” в квартал „Христо Ботев“ и в ДГ „Слънчево детство“. Има и нови ученици от квартала, записани в 109 ОУ „Христо Смирненски“. Поради пандемията и честите прекъсвания на образователния процес не са налице конкретни статически данни.

## 5. Заетост и социално включване.

По данни от преброяването на населението от 2011 г. икономически активните лица от област София са 665 475. От тях, към 30.11.2012 г., регистрирани в Дирекции „Бюро по труда” като безработни са 24 582 (3.7% равнище на безработица). Само 834 лица са се самоопределили като роми, което съставлява 3.4% от всички регистрирани безработни лица, при средно равнище за страната 4.9%.<sup>31</sup>



Почти 2/3 от безработните роми са жени. Броят на безработните младежи до 29-годишна възраст от ромски произход е 295 бр., което съставлява 35.4% от всички безработни лица самоопределили се като роми, при 21.2% младежка безработица в област София към 30.11.2012 г.<sup>32</sup> Равнището на безработица сред ромския етнос е силно диференцирано в отделните столични райони, като най-висока стойност този показател има в район Красна поляна – 28.3%.<sup>33</sup>

Една от основните причини за ограничения достъп на ромското население на пазара на труда е образователното равнище. 61.0% от безработните лица, самоопределили се като роми, от област София са без образование, а 33.2% са с основно и по-ниско образование. Това обстоятелство предопределя и ниската пригодност за заетост. От друга страна само 1% от безработните роми са включени в обучение. През 2012 г. общо 196 лица са включени в активната политика по заетостта или 24% от всички самоопределили се за роми.

В действията си за пълноправна интеграция и участие на ромите на пазара на труда, отговорните институции се ръководят от Европейската стратегия за заетост, обновената

<sup>31</sup> По данни от Областната стратегия за интегриране на ромите в област София 2012-2020 г.

<sup>32</sup> По данни от Областната стратегия за интегриране на ромите в област София 2012-2020 г.

<sup>33</sup> По данни от Областната стратегия за интегриране на ромите в област София 2012-2020 г.

Лисабонска стратегия, интегрираните насоки за растеж и заетост и други европейски, както и национални документи в областта на заетостта и развитието на човешките ресурси. Резултатите от проведени социологически проучвания отчитат, че ромите са в най-неизгодното положение на пазара на труда, тъй като голяма част от тях са неграмотни, с ниска степен на образование, без професионални умения и квалификация, което затруднява значително реализирането им на пазара на труда. Тези фактори, както и прояви на дискриминация към ромите на трудовия пазар, поставят много роми в неравностойно положение на пазара на труда и са предпоставка за тяхната заетост в „сивата” икономика.

По данни на Регионална дирекция за социално подпомагане София-град броят<sup>34</sup> на подпомаганите лица и семейства с месечни социални помощи в областта по реда на чл. 9 от Правилника за прилагане на закона за социално подпомагане към 30.11.2012 г. е 941. Няма точни данни за броя на подпомаганите лица от ромски произход, тъй като дирекциите „Социално подпомагане” отпускат помощи на лицата и семействата без оглед на етническата принадлежност.<sup>35</sup> Към 30.11.2012 г. от общия брой подпомагани лица и семейства по реда на чл. 9 от ППЗСП в област София делът на лицата, живеещи в квартали с компактно ромско население при сходни на ромите условия е приблизително 85.3%.

Националната програма „Активиране на неактивните лица” на Агенцията по заетостта е източникът за финансиране наемаването на трудовите посредници на ромите. Тази мярка е етнически ориентирана и достъпна за безработните роми. Трудовите посредници подпомагат по-добрата комуникация и съдействие между ромите и държавните институции, като агенциите по заетост и бюрата по труда, като по този начин скъсяват разстоянието между институциите и маргинализираните ромски общности. Към момента 23% от новите участници в българския пазар на труда са роми.

През 2019 г. делът на трудово заетите роми е два пъти по-висок в сравнение с 2011 г.<sup>36</sup>

През последното десетилетие на национално ниво се наблюдава значителен спад в нивото на безработица и увеличение в нивото на заетост (на пълен и непълен работен ден) сред ромската общност. Заетостта сред навършилите 15 и повече години роми е нараснала от 19% през 2011 г. на 45% през 2019 г.

#### Динамика на пазара на труда при ромската общност на национално ниво



<sup>34</sup> Данни на Регионална дирекция за социално подпомагане София- град

<sup>35</sup> Данни на Регионална дирекция за социално подпомагане София- град

<sup>36</sup> Националната стратегия на Република България за равенство, приобщаване и участие на ромите 2021-2030

Регистрираните безработни лица на територията на област София през 2015 г. са 18 401 човека, но през 2019 г. се наблюдава доста голям спад, като регистрираните безработни са 11 904 човека.<sup>37</sup> В периода 2015 г. – 2019 г. нивото на безработица в областта плавно спада с близо 7 000 човека. Нараства обаче относителният дял на населението на възраст между 25 и 64 навършени години с висше образование, което се регистрира на трудовата борса. През 2015 г. този дял е 49.6%, а през 2019 г. е 52.8%<sup>38</sup>.

За периода 2015-2019 г. лек спад бележи относителният дял на населението на възраст между 25 и 64 навършени години със средно образование. През 2015 г. относителният дял е 47.3%, а през 2019 г. е вече 42.3%<sup>39</sup>

Доходите на домакинствата от ромската общност са се увеличили, като по-високите нива на образование са тясно свързани с по-висок доход на домакинството. Лицата със завършено висше образование отчетливо попадат в категориите с най-високи доходи, докато тези, които имат завършено само начално или по-ниско ниво на образование преобладават в категориите с най-ниски доходи.

За част от икономически неактивните лица в трудоспособна възраст и безработните от уязвимите групи на пазара на труда съществува риск да попаднат в социалната изолация и бедност. За подпомагане на трудовата им интеграция се предоставят посреднически услуги, идентифицират се други услуги (социални, здравни, образователни и др.), от които тези лица се нуждаят, като се оказва съдействие за предоставянето им от психолози, мениджъри на случай и ромски, младежки и трудови медиатори.

За преодоляване на социалното изключване, стимулиране на активно поведение на пазара на труда и осигуряване на заетост с неактивните лица работят трудови посредници – ромски медиатори, и младежки медиатори. Трудовите посредници – ромски медиатори, са ангажирани с провеждането на периодични срещи с работодатели, представители на ромски неправителствени организации и др.

Изследванията по въпросите на заетостта в Европейския съюз показват, че съществуват сериозни дисбаланси в нивата на безработица, както в различните региони на Европа, така и между различните общности. Според данни на FRA от 2016 г. едва 43% от ромите в активна възраст имат постоянна заетост. Докато средните нива за останалите граждани на съюза е около 70%. Данните показват, че проблемът е изключително остър сред младото ромско население. Делът на неработещите, неучащите и нетърсещите активно работа роми е около 5 пъти по-голям спрямо младежите от останалите общности. Специфичен проблем съществува и сред жените от ромски произход. Проучванията показват, че едва 16% от тях са в заетост, докато сред жените от останалите общности този дял е около 65%. Тенденцията за ниска заетост сред жените от ромски произход се потвърждава и от данните, че от младите роми, които не са в заетост, не учат и не търсят активно работа делът на жените представлява близо 72%.<sup>40</sup>

Нивата на заетост сред ромите с висше образование са доста по – високи в сравнение с останалите роми, но едва 1% от ромите притежават висше образование. Освен по-ниското ниво на образование обаче, като основна причина, възпрепятстваща ромите на пазара на труда се явяват проявите на антициганизъм. Все по-чести са случаите, при които работодателите не искат да наемат роми на работа поради своите предразсъдъци към общността. Сериозни затруднения с намирането на постоянна работа най – често срещат младите роми, живеещи в маргинализирани общности. Но жертви на Антициганизма стават не само ромите без

---

<sup>37</sup> По данни на НСИ

<sup>38</sup> По данни на НСИ

<sup>39</sup> По данни на НСИ

<sup>40</sup> Данни на FRA

образование. Често това е предизвикателство, с което трябва да се справят и ромите с по – високо образование.

Необходимо е да се предприемат специални действия към младите роми от най-маргинализираните общности. Често това са младежи, които не могат да бъдат върнати в образователната система и е необходимо да се насочат усилия поне за придобиване на професионална квалификация, която да има даде шанс за намиране на работа.

Трябва да се отчете влиянието на Антициганизма и в сферата на заетостта. Необходимо е да се разработят мерки, под формата на обучения и курсове за служители на Агенциите по заетост и в други структури подкрепящи заетостта, които да помогнат на тези служители да познават и да са чувствителни на проявите на Антициганизъм и да не ги допускат в работата си.

Въпреки че на теория младите роми могат да се ползват със същите права и да се възползват от същите инициативи като всички други граждани на ЕС, в действителност те са два пъти по-неравнопоставени. Младите роми се сблъскват с типичните за младите хора предизвикателства, свързани с навлизането на пазара на труда, но освен това много от тях живеят в бедност, на периферията на европейските общества и страдат от дискриминация и предразсъдъци, водени от антициганизъм. В ярък контраст със стойностите, на които се основава ЕС, неприемливо висок дял от ромите живеят в риск от бедност (средно 86% през 2011 г. и 80% през 2016 г.) Почти две трети (63%) от младите роми на възраст 16-24 години не са нито на работа, нито са включени в образование или обучение (NEET).

Макар да има известни различия, това важи за повече от половината млади роми във всички държави-членки (FRA, 2018). Тук различията между ромите и общото население са особено поразителни: дялът на младите хора на възраст 15–24 години (възрастовата група, наблюдавана от данните на Евростат), които не са нито на работа, нито включени в образование или обучение, не надвишава 18% <sup>41</sup>.

#### **Дневни центрове за деца и/или младежи с увреждания в Столична община:**

- Дневен център за деца и/или младежи с увреждания „Сава Филаретов”, с адрес: ж.к. „Надежда-1”, ул. „Сава Филаретов” № 23 с капацитет 20 места. Центърът е разкрит на 27.11.2009 г. Ползвателите са деца с увреждания-интелектуални и физически от 3 до 18 г.
- Дневен център за деца и/или младежи с увреждания „Слънчоглед”. Центърът е с адрес: бул. „Цар Борис III” № 128 и капацитет 35 места. Услугата функционира като делегирана от държавата дейност, считано от 01.05.2011 г., като към настоящия момент се управлява от Фондация „Международна социална служба“
- Дневен център за деца с увреждания „Свети Врач”. Център е с капацитет 20 места и с адрес: ж.к. Сердика, ул. Гюешево”, бивше ОДЗ 27
- Дневен център за деца и/или младежи с увреждания „Дъга“. Центърът се управлява от Сдружение „Аутизъм “ и се помещава на адрес ул. „Персенк“ 22, капацитетът му е 35 места
- Дневен център за деца и/или младежи с увреждания „Княз Борис“ . Центърът се намира на адрес ул. „Баба Вида“ 1, с капацитет 30 места и се управлява от Столична община
- Дневен център за деца и/или младежи с увреждания – ж.к. „Лозенец“, ул. „Кричим“ № 47, ет.1, управляван от Фондация „Ханна“ с капацитет 20 места

---

<sup>41</sup> Данни на Евростат

- Дневен център за деца и/или младежи с увреждания (с приоритетни ползватели деца или младежи с епилепсия) с адрес: бул. „Сливница“ № 212, с капацитет 25 места, управлява се от Сдружение „Асоциация на родители на деца с епилепсия“
- Дневен център за деца и/или младежи с увреждания „Развитие“. Центърът е с адрес: ул. „Гюешево“ №21, капацитет 20 места и се управлява от Фондация „За нашите деца“
- Дневен център за деца и/или младежи с увреждания с приоритет от аутистичния спектър. Центърът е с адрес: ж.к. „Дианабад“, бл.7, ет.1, капацитет 20 места и се управлява от Сдружение „Тацитус“
- Дневен център за подкрепа на деца с тежки множествени увреждания и техните семейства с адрес: гр. София, район „Витоша“, кв. Драгалевци, ул. 305 № 1, с капацитет 30 места за дневна грижа и 60 места за консултативни услуги. Социалната услуга функционира по проект BG05M9OP001-2.019-0027-C01 „Предоставяне на седем нови социални услуги в общността за деца и семейства на територията на Столична община“ с бенефициент Столична община до 31.12.2023 г., като след тази дата следва да се предприемат действия същата да стане държавно-делегирана дейност
- Дневен център за подкрепа на деца с увреждания и техните семейства (с приоритет физически и двигателни увреждания) с адрес: гр. София, район „Надежда“, ул. „Сава Филаретов“ №23 с капацитет 30 места за дневна грижа и 60 места за консултативни услуги. Социалната услуга функционира по проект BG05M9OP001-2.019-0027-C01 „Предоставяне на седем нови социални услуги в общността за деца и семейства на територията на Столична община“ с бенефициент Столична община до 31.12.2023 г., като след тази дата следва да се предприемат действия същата да стане държавно-делегирана дейност
- Дневен център за подкрепа на деца с тежки множествени увреждания и техните семейства с адрес: гр. София, район „Надежда“, ул. „Сава Филаретов“ №23 с капацитет 30 места за дневна грижа и 60 места за консултативни услуги. Социалната услуга функционира по проект BG05M9OP001-2.019-0027-C01 „Предоставяне на седем нови социални услуги в общността за деца и семейства на територията на Столична община“ с бенефициент Столична община до 31.12.2023 г., като след тази дата следва да се предприемат действия същата да стане държавно-делегирана дейност
- Дневен център за подкрепа на деца с увреждания и техните семейства с адрес: гр. София, район „Овча купел“, кв. „Горна баня, ул. „Христо Стефчов“ №2 с капацитет 30 места за дневна грижа и 60 места за консултативни услуги. Социалната услуга функционира по проект BG05M9OP001-2.019-0027-C01 „Предоставяне на седем нови социални услуги в общността за деца и семейства на територията на Столична община“ с бенефициент Столична община до 31.12.2023 г., като след тази дата следва да се предприемат действия същата да стане държавно-делегирана дейност.

#### **Центрове за работа с деца на улицата:**

- Център за работа с деца на улицата. Центърът е с адрес: кв. „Факултета“, ул. „Георги Папанчев“ № 14, с капацитет 30 места. Услугата се управлява от Фондация „Здраве и социално развитие“ и функционира като делегирана от държавата дейност, считано от 01.01.2014 г.
- Център за работа с деца на улицата с адрес ул. „П. Унуфриева“ № 4, с капацитет от 25 потребителя, управляван от Фондация „Конкордия – България“.

- Център за работа с деца на улица с деца на улицата с адрес кв. Филиповци, с капацитет от 25 потребителя, управляван от Фондация „Здраве и социално развитие“.
- Център за работа с деца на улица с адрес ул. „Суходолска“ № 137, с капацитет от 30 потребителя, управляван от Фондация „Здраве и социално развитие“.

### **Кризисни центрове:**

- Кризисен център (с приоритет деца, пострадали от насилие). Кризисният център е с капацитет 22 места и в него се осигуряват подходящи условия и среда за отглеждане и възпитание на деца от 3 – 18 години, преживели различни видове насилие в или извън семейството. Центърът се управлява от Фондация „Конкордия България“.
- Кризисен център „Света Петка“. Услугата се управлява от Фондация „Асоциация Анимус“. Капацитетът е 8 места.
- Кризисен център (с приоритетно настаняване на деца жертви на трафик), управляван от Столична община. В него се настаняват деца жертви на трафик. Той е с капацитет 10 деца и младежи.

### **Центрове за социална рехабилитация и интеграция:**

- Център за социална рехабилитация и интеграция (с приоритет аутистичен спектър), бул. „Ал. Стамболийски“ № 168, с капацитет 60 лица, управляван от Столична община.
- Център за социална рехабилитация и интеграция район „Илинден“, с адрес ж.к. „Захарна фабрика“ бл. 48-А, с капацитет 50 лица, управляван от Фондация „Конкордия България“.
- Център за социална рехабилитация и интеграция „Св. Лазар“, ж.к. „Младост 1“, бивше ОДЗ 29, с капацитет 30 потребители и управляван от Столична община.
- Център за социална рехабилитация и интеграция на деца с увреждания „Таралежи“, с адрес бул. „Цар Борис III“ № 128, капацитет 30 лица и управляван от Сдружение „Дете и пространство“.
- Център за социална рехабилитация и интеграция „Аутизъм днес“ в кв. „Горубляне“, ул. „Витоша“ № 2, с капацитет 30 лица и управляван от Сдружение „Аутизъм днес“.
- Център за социална рехабилитация и интеграция „Подкрепа“ с адрес ул. „Слатинска“ № 26-28, с капацитет от 150 лица и управляван от Столична община.
- Център за социална рехабилитация и интеграция за деца с онкохематологични заболявания, който се помещава на адрес ул. „Данаил Николаев“ № 26 с капацитет 30 лица и се управлява от Сдружение „Деца с онкохематологични заболявания“.
- Център за социална рехабилитация и интеграция „Хиляда и една и мечта“, с адрес ж.к. „Дружба“-1, ул. „5049“ до бл. 74, с капацитет от 25 лица и управляван от Столична община.
- Център за социална рехабилитация и интеграция „Благовещение“ с адрес: ж.к. „Гоце Делчев“, ул. „Киро Толешков“ №16, с капацитет 25 места и управляван от Сдружение „Каритас“.

### **Центрове за обществена подкрепа:**



- Център за обществена подкрепа „Бъдеще”. Центърът за обществена подкрепа е с адрес кв. „Горна баня”, ул. „Христо Стефчов“ № 2 и е с капацитет 60 места.
- Център за обществена подкрепа в сградата на бивш ДДЛРГ „П.Р.Славейков”. Центърът е с адрес: ул. „Пиротска” № 175, с капацитет 90 места. Доставчик на услугата е Сдружение „Институт по социални дейности и практики”.
- Център за обществена подкрепа. Центърът е с адрес: кв. „Надежда 1” (в сградата на бившия Дом за деца „Асен Златаров”) с капацитет 50 места. Доставчик на услугата е Сдружение „Институт по социални дейности и практики”.
- Център за обществена подкрепа „Света София“. Центърът се намира в кв. „Сердика”, район „Възраждане”, ул. „Гюешево” № 21. Доставчик на услугата е фондация „За Нашите Деца”.
- Център за обществена подкрепа „Шанс“ с адрес ж.к. „Христо Смирненски“, ул. „Спътник“ № 4, с капацитет 30 потребителя и управляван от Сдружение „SOS Детски селища“.
- Център за обществена подкрепа с адрес: ул. „Лада“ №2, който е с капацитет 120 месе и се управлява от Фондация „Анимус“.
- Център за обществена подкрепа „Щастливо детство“ с адрес: ул. „Гюешево“ №2,, който е с капацитет 50 месе и се управлява от Фондация „За нашите деца“
- Център за обществена подкрепа с адрес: гр. София, район „Витоша“, кв. Драгалевци, ул. 305 № 1, с капацитет 100 места и възможност за спешно настаняване на 4 лица. Социалната услуга функционира по проект BG05M9OP001-2.019-0027-C01 „Предоставяне на седем нови социални услуги в общността за деца и семейства на територията на Столична община“ с бенефициент Столична община до 31.12.2023 г., като след тази дата следва да се предприемат действия същата да стане държавно-делегирана дейност.
- Център за обществена подкрепа с адрес: гр. София, район „Надежда“, ул. „Сава Филаретов“ №23, с капацитет 100 места и възможност за спешно настаняване на 4 лица. Социалната услуга функционира по проект BG05M9OP001-2.019-0027-C01 „Предоставяне на седем нови социални услуги в общността за деца и семейства на територията на Столична община“ с бенефициент Столична община до 31.12.2023 г., като след тази дата следва да се предприемат действия същата да стане държавно-делегирана дейност.
- Център за обществена подкрепа с адрес: гр. София, район „Подуяне“, ж.к. „Хаджи Димитър“, ул. „Баба Вида“ № 1 с капацитет 100 места и възможност за спешно настаняване на 4 лица. Социалната услуга функционира по проект BG05M9OP001-2.019-0027-C01 „Предоставяне на седем нови социални услуги в общността за деца и семейства на територията на Столична община“ с бенефициент Столична община до 31.12.2023 г., като след тази дата следва да се предприемат действия същата да стане държавно-делегирана дейност.

#### **Комплекси за социални услуги за деца и семейства:**

- Комплекс за социални услуги за деца и семейства с адрес: ул. „Лада” № 2 - състои се от Център за обществена подкрепа и Звено „Майка и бебе”. Комплексът се управлява от Фондация „Асоциация Анимус”. Центърът за обществена подкрепа е с капацитет 120 места. Ползватели на социалната услуга са: деца от 0 до 18 години в риск и техните семейства. Към него функционира Звено „Майка и бебе“ с капацитет 10 потребителя.



- Комплекс за интегрирани социални услуги за деца и семейства в кв. „Слатина” и на ул. „Порой” № 16. Комплексите работят, за да отговорят на потребностите на бъдещи родители и семействата с малки деца. Услугите са разделени с оглед целевите групи – услуги за бъдещи родители, услуги за родители и семейства на деца до 3 годишна възраст. Фокусът на услугите за деца до 3-годишна възраст и техните семейства е поставен най-вече върху формирането и развитието на родителски умения. Подкрепата на бъдещите родители и на тези с много малки деца се осъществява основно по два начина: чрез мобилна работа и чрез услуги, предоставяни на място. За децата от 3 до 7 г. услугите основно са насочени към интеграция в детските градини и подобряване на училищната готовност. Наред с останалите дейности, основните услуги се фокусират върху групова и индивидуална работа с децата и техните семейства. Предоставяните услуги имат комплексен характер. Тези услуги целят не само да се подкрепят семействата в отглеждането на децата, но и да се стимулират за по-голяма активност във всички сфери на живота, за да се подобри качеството на връзката дете – родител, което подобрява атмосферата в семейната среда. На родителите се предоставя комплексна подкрепа.

#### **Центрове за настаняване от семеен тип (ЦНСТ) за деца и младежи – с и без увреждания:**

- Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания „Детелина“, ул. „Пиротска“ 175, с капацитет 12 места, управляван от Столична община.
- Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания „Детство“, ул. „Охр. Езеро“ 2, с капацитет 6 места, управляван от Фондация „За нашите деца“.
- Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания „Св. Екатерина“, ул. „Княжевска“ 2, капацитет 6 места, управляван от Фондация „Надежда за малките“.
- Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания „Вълшебство“, ул. „Цар Борис“ 128, с капацитет 10 места, управляван от Столична община.
- Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания „Приатели“, ул. „Лиляче“ 7а, с капацитет 6 места, управляван от SOS Детски селища.
- Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания „Мечтатели“, ул. „Боряна“ 32, с капацитет 6 места, управляван от SOS Детски селища.
- Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания „Малката къща“, ул. „Ангелов връх“ №2, с капацитет 8 места, управляван от Фондация „Надежда за малките“.
- Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания „П. Хилендарски“, ул. „Крим“ 30-30а, с капацитет 14 места, управляван от Столична община.
- Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания „Софроний Врачански“, ул. „Крим“ 26-28, с капацитет 14 места, управляван от Столична община.
- Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания „Иван Вазов“, ул. „Жорж Дантон“ 5, с капацитет 14 места, управляван от Столична община.
- Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания „Любен Каравелов“, бул. „М.Македонски“11, с капацитет 14 места, управляван от Столична община.
- Център за настаняване от семеен тип за деца и/или младежи с увреждания /ДМУ/ „Свети Стилиян“, ж.к. Люлин, бл.015, с капацитет 6 места, управляван от Сдружение „Дете и пространство“.

- Център за настаняване от семеен тип за деца и/или младежи с увреждания /ДМУ/ „Слънце“, ул. „Погледец“ 21, капацитет 8 места, управляван от Сдружение „Дете и пространство“.
- Център за настаняване от семеен тип за деца и/или младежи с увреждания „Райна Княгиня“, ул. „Тумба“ 7а, с капацитет 14 места, управляван от Столична община.
- Център за настаняване от семеен тип за деца и/или младежи с увреждания „Баба Тонка Обретенова“, ул. „Тумба“ 7б, с капацитет 14 места, управляван от Столична община.
- Център за настаняване от семеен тип за деца и/или младежи с увреждания „Алеко Константинов“, ул. „Братя Шкорпил“ 8, с капацитет 14 места, управляван от Столична община.
- Център за настаняване от семеен тип за деца и/или младежи с увреждания „Г. Бенковски“, ул. „Хоризонт“ 19, с капацитет 14 места, управляван от Столична община.
- Център за настаняване от семеен тип за деца и/или младежи с увреждания „Г.С.Раковски“, ул. „Хоризонт“ 23, с капацитет 14 места, управляван от Столична община.
- Център за настаняване от семеен тип за деца и/или младежи с увреждания „Екзарх Йосиф“, ул. „Земляне“ 9, с капацитет 14 места, управляван от Столична община.
- Център за настаняване от семеен тип за деца и/или младежи с увреждания „П. Евтимий“, ул. „Земляне“ 9а, с капацитет 14 места, управляван от Столична община.
- Център за настаняване от семеен тип за деца и/или младежи с увреждания „Хр. Ботев“, ул. „Царева ливада“ 5, с капацитет 14 места, управляван от Столична община.
- Център за настаняване от семеен тип за деца и/или младежи с увреждания „Васил Левски“, ул. „Царева ливада“ 3, с капацитет 14 места, управляван от Столична община.
- Център за настаняване от семеен тип/ДМУ с постоянни мед.грижи „Стефан Караджа“ ул. „Порой“ 16, с капацитет 8 места, управляван от Столична община.
- Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания „Светлини“, ж.к. „Красно село“, ул. „Церова гора“ № 1, с капацитет 6 места, делегиран за управление на Фондация „Агапедия България“.

#### **Преходни жилища:**

- Преходно жилище „Неофит Рилски“ е държавно делегирана дейност от 1.12.2015 г. и е с капацитет 8 деца и младежи.
- Преходно жилище „Захари Стоянов“ е държавно делегирана дейност от 1.12.2015 г. и е с капацитет 8 деца и младежи.
- Преходно жилище „Делфини“ е държавно делегирана дейност и е с капацитет 8 места деца и младежи.

#### **Центрове за временно настаняване:**

- Център за временно настаняване „Св. Димитър“ - ж.к. „Люлин“ бл. 464, вх. А с капацитет 270 човека.
- Център за временно настаняване „Св. София“ - ж.к. „Захарна фабрика“ бл. 51, вх. А, с капацитет 120 човека.

- Център за временно настаняване „Свети Георги“ - ж.к. „Красна поляна”, ул. „Ришки проход” № 2 и с капацитет 120 човека.

И трите Центъра се управляват от Столична община. В тях се настаняват семейства в нужда и техните деца.

### **Обобщение по райони<sup>42</sup>:**

По данни на Филиал „Връбница“ на ДБТ „Люлин“ през 2021 г. средномесечният брой на безработните лица е 730 човека, от които средномесечно 22 бр. - 3,0 % са се самоопределили като роми. Трайно безработните в района са общо 20 лица.<sup>43</sup> Дирекция Бюро по труда „Люлин“ – Филиал „Връбница“ организира и провежда информационни кампании за запознаване на ромите и гражданите, живеещи в сходна ситуация, с подходящи програми за заетост - Регионални програми към общините, мерки за заетост по чл. 51, ал.1, 55г и 41а за лица с основно и по-ниско образование.

Към ДБТ „Люлин“ по програма „Активиране на неактивните лица“ са назначени ромски трудов медиатор, кейс - мениджър и психолог, които работят главно с неактивни младежи, които не работят и не учат, включително и с граждани от ромски произход. Ромският медиатор се среща и участва в инициативи заедно с организации и фондации, които подкрепят ромската общност. ДСП - „Връбница“ подпомага ромското население и гражданите, живеещи в сходна на ромите ситуация по чл.9 от Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане, лица с трайно намалена работоспособност и родители, сами отглеждащи деца до 3 и до 7-годишна възраст.

Поради ниската численост на целевата група от лица с ромски произход в район Витоша не е възможно да се изведат конкретни количествени стойности за нивата на безработица. Голям е дялът на нерегистрираните безработни. Деклариралите заетост роми са заети в следните дейности: чистота, озеленяване на паркове и градинки, санитарии в здравни заведения, в строителството, както и отглеждане на животни, събиране на вторични суровини и временна работа от общ характер. Негативните тенденции се дължат до голяма степен на незадоволителното образователно равнище сред тази маргинализирана група. Администрацията на район „Витоша“ е осигурила 12 работни места за граждани от ромския етнос и други в уязвимо положение и е съдействала за работни места в строителството и складове на територията на района на още осем души.

Регистрираните безработни лица в район „Възраждане“ през 2020 г. средномесечно са: 721 лица, което е 3,7% ниво на безработица за района в съотношение към 19 622 икономическо активно население. През 2019 г. средномесечно регистрираните безработни лица са 394 лица, което е 2,0% ниво на безработица. Новорегистрираните безработни лица през 2020 г. са: 1575 търсещи работа лица, от тях 17 лица са се самоопределили като роми. Постъпили на работа през 2020 г. са: общо - 927 лица, като 8 лица от тях са се самоопределили като роми. През 2020 г. продължително безработните лица от район „Възраждане“ са 10 лица, като 3 лица от тях са се самоопределили, като роми. Включените лица през 2020 г. в програми по НПДЗ /Национален план за действие по заетостта/ са 14 лица, като 8 от тях са жени, 4 младежи до 29 г., 4 лица с трайно намалена работоспособност, продължително безработни няма включени, има 1 лице, което се е самоопределило като ром. Включените лица през 2020 г. в схеми по ОП „РЧР“ са 21 лица, като 11 от тях са жени, 10 младежи до 29 г., 1 лице с трайно намалена работоспособност, 1 продължително безработно лице и роми няма. През 2020 г.

<sup>42</sup> По данни на районите

<sup>43</sup> По данни на Филиал „Връбница“ на ДБТ „Люлин“

общият брой на включените в обученията за възрастни безработни лица са 68 лица, няма роми, включени в обученията и след това в устойчива заетост.

Регистрираните в Бюрото по труда безработни роми в от кв. „Факултета” на район „Красна поляна“ за 2020 г. са 480 човека. По регионалната програма за заетост към Бюрото по труда през 2020 г. са работили 7 души на срочни трудови договори в облагородяването на района. Средномесечният брой регистрирани безработни лица във филиал „Красна поляна“ от началото на 2021 г. до момента е 708 лица, като 309 от тях са се самоопределили като роми. Постъпили на работа през 2021 г. са общо 854 лица, от тях 225 роми. Включените лица през 2021 г. в програми, мерки и проекти за заетост по изпълнение на НПДЗ и ОП „РЧР“ са 87 лица, като 33 са роми. По чл. 9 на ППЗСП през 2020 г. 167 роми са получавали месечна помощ, а до м. май 2021 г. - 124 роми са получили месечна помощ. По чл. 9 на ППЗСП през 2020 г. в почистването и облагородяването на района са работили 30 роми от кв. „Факултета“. По чл. 7 от Закона за семейни помощи за деца 50 непълнолетни майки до 18 години са получили семейни помощи за деца във вид на ваучери до м. май на 2021 г.

В район „Кремиковци“ устройването на работа на лица без образование и квалификация предимно от ромски произход в повечето случаи е възможно само чрез субсидирани работни места. Наеманите безработни лица за изминалия период са 34 човека, всеки за срок от 10 месеца. Броят на включените в заетост по програми и временна заетост са 10. Към Дейност 623 „Чистота“ са 6 (шест) човека и са наети за период от десет месеца да извършват следната работа - почистване и поддържане на зелените площи на територията на района. Към зелени работни места са били назначени 4 бр. работник озеленяване. В района се предоставя услугата „Лична помощ“ чрез Споразумение между НОИ, АСП и район „Кремиковци“. Назначени са над 130 лични асистенти. По проект „Патронажна грижа“ работят 19 бр. социални помощници, които обслужват над 60 човека. И по двата проекта част от обслужваните и обслужващите са от ромски произход.

По програма „Активиране на неактивните лица“ в Бюро по труда „Люлин“ са назначени: един ромски медиатор, психолог и кейс мениджър, които имат за цел да работят с роми, за които има данни, че са необразовани или ниско квалифицирани. Същите имат за цел да предоставят съпътстващи мерки на лицата от ромски произход, като съдействат за насочване към различни институции, запознават лицата с предоставянето на социални услуги, изготвят им СВ за работа или ги насочват към курс за ограмотяване или допълнителна квалификация. През 2020 г. по Регионална програма за заетост са одобрени двама души от ромски произход за работа. Същите са назначени на минимална работна заплата, като имат задължения свързани с озеленяването и благоустрояването на територията на район „Люлин“. Броят регистрирани в бюрото по труда, които определят сами себе си, като роми са общо 200 за 2020 г. Същите са във възрастова граница както следва: до 24 г. – 21 бр., от 25 до 29 г. - 33 бр., от 30 до 55 г. - 99 бр., до 60 г. - 18 бр., над 60 г. - 29 бр. В район „Люлин“ през 2020 г. лица, регистрирани като „продължително безработни“ са шест на брой. На първичния пазар на труда са започнали работа 38 лица от ромски произход. За съответния период няма включени роми в програми или проекти за заетост.

В район „Младост“ заетите лица в трудова дейност, самоопределили се от ромски произход са ангажирани предимно във фирмите по чистота, изпълняват дейности по поддръжка на зелени площи. По данни от ДБТ „Изток“ на територията на район „Младост“ са регистрирани общо 979 безработни лица – 919 с постоянен и 60 с настоящ адрес в р-н „Младост“, от които няма самоопределили се като роми. Продължително безработни, самоопределили се като роми няма. За всички граждани, включително и от ромски произход няма пречки да извършват търговия на открито с цветя, мартеници, елхи, коледни украшения, земеделска продукция/ върху терен общинска собственост, след издадени разрешителни от районната администрация.

В район „Люлин“, по данни на Дирекция Бюро по труда Люлин, която обслужва район „Нови Искър“, 5 лица са с осигурена заетост на първичния пазар на труда. За насърчаване на заетостта двама души са включени в обучение за придобиване на професионална квалификация и ключова компетентност и един човек в професионално ориентиране. В системата на организираното сметосъбиране и сметоизвозване са обхванати 65 души от ромски произход.

Средното месечно ниво на безработица в район „Овча купел“ през 2020 г. е 2.93% в съотношение към 31378 икономическо активно население. През 2019 г. средно месечно регистрираните безработни лица са 509 лица, което е 1,7% ниво на безработица. Ново регистрираните безработни лица през 2020 г. са 2046 търсещи работа лица, от тях 7 лица са се самоопределили като роми. През 2020 г. продължително безработните лица от район „Овча купел“ са 14 лица, като 3 лица от тях са роми. Постъпили на работа през 2020 г. : общо - 1217 лица, като 6 лица от тях са роми. Включените лица през 2020г. в програми, мерки и проекти за заетост по изпълнение на НПДЗ и ОП „РЧР“ са 46 лица, като 6 са роми.

В район „Панчарево“ сравнително малка част от ромското население са безработни – около 20%. Заетите лица в трудова дейност са предимно във фирмите по чистота, като в основата на това е необразоваността и неграмотността в ромското население. Основните дейности, свързани с повишаване на заетостта, са: разработване на проекти, включени в програми за квалификация и трудова заетост, сезонна заетост, с цел осигуряване на ромите на достъп до пазара на труда.

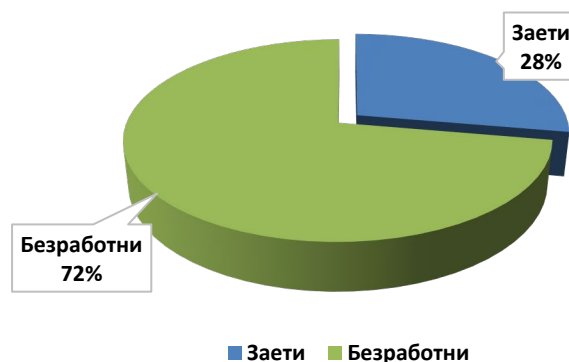
В район „Сердика“ икономически активни са 72% от всички етнически българи над 15 години, 63% от българските турци и едва 32% от ромите, въпреки че в тази етническа група делът на учащите след 15 годишна възраст и делът на пенсионерите е най-нисък. При българите заети са 91% от икономически активните лица. При българските граждани от турски произход заетите са по-малко: 88% от икономически активните лица. При ромите заети са 78% от икономически активните лица. Значителна част от целевата група са безработни лица, които не търсят активно работа, нямат завършено образование и придобита квалификация, което затруднява и намирането и съответно наемането им на работа и включването им в обществения живот, Безработицата и ниските доходи при тази общност обуславя рисковата група социално слаби лица и семейства, подпомагани с месечни социални помощи по ЗСПД и ППЗСП. Профилът на безработицата на територията на района показва тенденция за постоянна висока регистрирана безработица на ниско квалифицираните и/или без квалификация жители на района, предимно от ромски произход. са от Актуалните данни за равнището на безработицата на територията на района, са следните: средногодишният брой на регистрираните безработни лица през 2020 г. в Бюро по труда „Сердика“ е 932; средномесечното ниво на безработицата за предходната 2020 г. е 4%, което е по-високо спрямо равнището на други райони на Столична община; Макар и да е налице леко намаляване на безработните лица за 2021 г. - към 28.02.2021 г. средногодишният брой на регистрираните безработни лица е 869 души, а средногодишното ниво на безработица намалява до 3,73%, показателите са по-високи спрямо предходните години. Структурата на безработните лица, в т. ч. от ромски произход е както следва: Безработни младежи до 29 г. - 84 души към 28.02.2021 г.; Подгрупа безработни младежи до 25 г. - 31 души към 28.02.2021 г., Безработни лица над 50-годишна възраст - 280 души към 28.02.2021 г., Безработни лица с ниска или нетърсена на пазара на труда професионална квалификация - 311 души към 28.02.2021 г. Лицата от горепосочените групи са социално уязвими. Поради ниската степен на образование и недостатъчните ключови компетентности или продължителното отсъствие от активния пазар на труда, намирането на постоянна работа за тези групи лица става трудно. Районната администрация ежегодно осигурява временна заетост за безработни лица, в т.ч. и роми. За 2021 г. е осигурена временна заетост на осем лица, в рамките на Регионална

програма за заетост. Цели се да се мотивират лицата, които получават социално подпомагане, като бъдат насърчени да се завърнат на трудовия пазар.

Район „Триадица“ е създал 11 работни места в БКС, които са заети от роми. Двама роми работят като цветари, един - като обушар, един - като тапицер, 8 ромки работят като чистачки в учебните заведения на района.

По данни на Столичните райони, общият брой на безработните ромски граждани през 2020 г. е 1 771 човека. В същото време с осигурени работни места по различни проекти и програми<sup>44</sup> са 679 човека.

### Състояние на пазара на труда при ромския етнос в област София



Като основни проблеми се очертават: Делът на нерегистрираните безработни е голям; Повисок е делът на безработните сред жените; Висок е процентът на ниско образованите, което е сериозна пречка при осигуряването на работа; Липсва сериозна заинтересованост от страна на работодателите за наемане на безработни лица, регистрирани на трудовата борса; Наложителни са мерки за повишаване и разнообразяване на възможностите за допълнителна квалификация, с цел наемане на работа и акцент върху работа по програми и схеми за заетост.

Ниското или липсата на образование, от които следва и липсата на професионални умения и квалификация, са основни причините за високите нива на безработица сред ромската общност. Голяма част от безработните роми не търсят активно работа и отказват регистрация в Бюрата по труда. Доходите им се формират предимно от събиране и предаване на вторични суровини и получаване на социални помощи.

Профилът на безработицата на територията на област София се оформя от постоянно регистрираната такава на ниско квалифицираните и/или без квалификация жители, наличие на население от различни малцинствени групи, както и лицата, които не са намерили трайно работа. Поради ниското образование и голяма неграмотност ромската общност е неравностоен конкурент на трудовия пазар. Ниското образование и квалификация ги нарежда и в един друг показател на трайно безработните. Липсата на образование и квалификация води до трудности при включване в първичния пазар на труда, защото работодателите все по-често търсят квалифицирани хора. Така ромското население образува рискова група на трудовия пазар – без образование, без квалификация, без трудови навици и професионални умения. Това само по себе си определя лош икономически и социален статус.

<sup>44</sup> По данни на Столичните райони



## **6. Върховенство на закона и недискриминация.**

Дискриминацията е един от факторите, които възпрепятстват процеса на интеграция, а ромите нерядко са обект на различни прояви на дискриминативно отношение.

Законодателството в България гарантира равните възможности и защита от дискриминация за всички, независимо от тяхната етническа принадлежност, пол, възраст, здравно състояние, вероизповедание, сексуална ориентация и други признаци.

Създаването на условия за равноправно интегриране на ромите и на българските граждани в уязвимо положение от други етнически групи в обществения и икономическия живот чрез осигуряване на равни възможности и равен достъп до права, блага, стоки и услуги, участие във всички обществени сфери и подобряване на качеството на живот при спазване на принципите на равнопоставеност и недискриминация е сред приоритетните политики на област София.

Продължават дейностите на Общностен център по превенция – Красна поляна. Дейността на центъра е насочена към реализиране на инициативи и програми за работа с ромското население по превенция и прилагане на „Проблемно-ориентирания подход” в контекста на модела „Полицията в близост до обществото”.

Обучават се служители за работа в ромска общност на териториите с компактно ромско население.

Изготвят се работни карти по модела „Полицията в близост до обществото”, в които са изведени конкретни проблеми на общността.

Провеждат се беседи, разговори, разпространяват се брошури и други печатни материали сред подрастващото поколение от ромската общност с превантивна насоченост срещу насилието и употреба на наркотични вещества.

Осигурява се полицейско присъствие в районите с компактно ромско население.

Засилва се работата със семействата от ромски произход и от друго живеещо при подобни условия население при съблюдаване на правните механизми и работа със семействата за осъзнаване на родителските задължения, за разбиране и спазване правата на децата.

Спрямо представителите на ромската общност, съществуват негативни нагласи и предразсъдъци на етническа основа, които допълнително ограничават представителите на общността за пълноценно участие в обществения живот, независимо от лични постижения и постигнат по-висок социален статус. Това рефлектира негативно върху общността като цяло. Значителна част от способните и изявени роми, за да избегнат стигматизиращото ги отношение, често напускат общността, лишавайки я по този начин от възможности за изграждане на позитивни модели на лидерство, възможности за авторитетно представителство на всички нива в обществото, утвърждаване на ценностни ролеви модели и др.

Едновременно с това е необходимо да бъде усъвършенстван консултативният процес на администрацията с ромската общност, като се утвърдят механизми и форми за консултации с нейни представители при изготвянето, изпълнението и оценката на въздействието на предприеманите мерки, в устойчиво взаимодействие със структурите на гражданското общество.

Главните фактори, пораждащи престъпността в ромската общност са свързани с проблеми на бедност, лоши жилищни условия, безработица, неграмотност. В много случаи ромите не правят разлика между административно нарушение и престъпление и се оправдават с начина им на оцеляване. Такива са например престъпленията свързани със събиране на желязо за вторични суровини, незаконно събиране на реколта, кражби.



### **Обобщение по райони<sup>45</sup>:**

В район „Връбница“ недискриминацията и върховенство на закона са основни насоки в работата на Местната комисия за обществен ред и сигурност със съвместното участие на представители на районната администрация и 09 РУ на СДВР. Наблюдава се значителен спад на извършените престъпления през последните години в изключително тежкия район на кв. Модерно предградие. Запознаването с гражданските права започва още в училищата. Чрез учебната и извънкласната дейност в училищата учениците се запознават със Закона за закрила на детето, Конвенцията за правата на детето и други основополагащи документи. Като възможност за приобщаване на ромски деца и тези, живеещи в сходна ситуация, се използват спортните бази и клубове на територията на района. Училищата и детските градини в район „Връбница“ разполагат с добра спортна база – закрыта и открыта и добре подготвени специалисти, което дава възможност за равен достъп на всички деца от района за ежедневни занимания със спорт.

В район „Витоша“ темата за дискриминацията е актуална и се провеждат редица консултации на граждани, станали жертва на неравно третиране, като голяма част от дейността в тази посока е насочена за повишаване на информираността и превенция срещу прояви на дискриминация. Темата намира израз и в многобройните информационни срещи с представители на различни институции, училища, читалища и др. В район „Витоша“ целогодишно стартира проект „Детска полицейска академия“ и „Полицията в близост“ в подкрепа на ромското население и други уязвими групи. В тази връзка, действията на район „Витоша“ ще продължат в посока подкрепа на децата и техните семейства и работа с общността. Целта е младото поколение да преодолее някои негативни модели на поведение, да бъде по-конкурентоспособно и да намери в бъдеще по-добра реализация.

За гарантиране правата на гражданите, защита и опазване на обществения ред, недопускане и противодействие на проявите на нетолерантност през 2021 г. район „Възраждане“ работи за повишаване на административния капацитет и чувствителността на служителите и управленския състав в администрацията на всички нива по отношение правата на човека, въпросите на недискриминацията и общуването в мултиетническа и мултикултурна среда, повишаване на уменията им за формулиране и прилагане на политики за интеграция, недопускане на двоен стандарт в прилагането на законите на държавата.

През периода 2015-2020 г. в администрацията на Район „Илинден“ няма постъпили жалби по признак „етническа принадлежност“, нито са констатирани нарушения във връзка с упражняване на правата на гражданите от ромски произход, което е доказателство за добре свършена работа. С оглед гарантиране на правата на гражданите от ромския етнос при запитвания от тяхна страна по възникнали казуси се обръща повече внимание и подробно им се разяснява правната уредба, касаеща конкретния случай. Обръща се специално внимание на най-чувствителната и уязвима група – жените и децата - с оглед на защита на техните права равнопоставеност, гарантиране на пълноценното им участие в обществения живот.

Между гражданите на район „Красна поляна“ не съществуват културни бариери и дискриминационни нагласи, напротив на тържествата, организирани от администрацията, присъстват хора от всяка възрастова група без разлика на пол, етнос, религия и др. От години съществува междуетнически толеранс. Единствено във връзка с извършването на престъпления всеобщото мнение на хората от района е, че гражданите от ромската група повече от всички останали са склонни към такива - без разлика дали са малолетни или непълнолетни. Ромите, които са продължително безработни и безимотни, използват като

---

<sup>45</sup> По данни на Столичните райони

източник на доходи кражбите, което автоматично ги поставя в позицията на социално приемлива маргинализирана група и засилва медийното внимание върху тях.

На територията на район „Красно село“ се изпълнява програма под ръководството на МВР - Фонд „Убежище, миграция и интеграция“, съгласно която в едно жилище под наем има настанено семейство - мигранти, за които ежесечно се покриват разходи към хазяина им за наем, ток, вода и други. В района се прилага принципа на недискриминация спрямо които и да било общности, като всички социални програми и допустимите бенефициенти по тях са лица от ромска или друга етническа общност.

На територията на район „Кремиковци“ няма обособени гета и усложнени междуличностни, фамилни, родствени или междусъседски отношения и оттам се отчита сравнително спокойна оперативна обстановка, свързана с ромското население. Ниският образователен ценз и социален статус, безработицата сред компактното население, пораждащ „нисък праг“ на критичност и липса на самооценка на база общоприети критерии и морални ценности, пораждат извършването на дребни престъпления от различен характер и нарушения на обществения ред. Нарастването на социалното напрежение е възможно да възникне спонтанно и не подлежи на прогнозиране. За недопускане на социалното напрежение, безредици и нарушаване на обществения ред, от страна на органите на МВР, медиаторите и ръководството на районната администрация се провеждат срещи с неформалните лидери и лицата, представляващи оперативен интерес.

В район „Люлин“ районната администрация, съвместно с органите на МВР и НПО продължава реализацията на мероприятия за налагане на върховенството на закона и недопускане на дискриминация на маргинализирано население. За целта са набелязани следните конкретни мерки: засилване на полицейското присъствие в районите с концентрация на етнически разнородно население; срещи на представителите на районната администрация, МВР, НПО и граждани на уязвимите райони; сформирани на мултидисциплинарни екипи (Местна комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните, Отдел 3д към ДСП „Люлин“, инспектори от Детска педагогическа към 09-РУ-СДВР, психолози, педагогически съветници и представители на НПО), с цел превенция на деца в риск, мониториране на средства за видеонаблюдение на невралгични места с повишена опасност и др.

Район „Младост“ работи за успешно социално включване на подрастващи в неравностойно положение, както и деца от ромски произход, чрез различни занимания и превантивни дейности, за да може да противодейства на противообществените прояви чрез включване в спортни и културни дейности. Важна роля при осъществяването на превантивните дейности, свързани със защита на обществения ред и предотвратяване противоправното поведение на подрастващите има Местната комисия за борба срещу противообществените прояви на пълнолетни и непълнолетни към район „Младост“, чиято дейност е насочена към повишаване качеството на корекционно-възпитателната работа сред децата с рисково поведение, както и с извършилите правонарушения.

Район „Нови Искър“ поставя на водещо място защитата на човешките права и недопускането на никакви форми на поведение, което накърнява достойнството и правата на отделната личност и не толерира прояви на дискриминация. Ръководството на администрацията не допуска проявления на никакви форми на дискриминация спрямо свои работници и служители, като изискванията към тях и задълженията им, определени в трудовите договори и длъжностните им характеристики се основават единствено на изискванията на трудовото законодателство. В своята политика по наемане на работници и служители, ръководството на район „Нови Искър“ се ръководи от принципа за равнопоставено третиране на всички кандидати, независимо от тяхната раса, народност, етническа принадлежност, пол, произход, религия, образование, убеждения, политическа принадлежност.

В район „Овча купел“ се работи активно за изграждане на ефективно сътрудничество и партньорство между местните институции, малцинствената общност, нестопанските организации и лидери са гаранция за решаването на конкретни проблеми на населението и активни действия за реализиране на съвместни програми, допринасящи за процеса на итерация на малцинствата.

Обект на работа на Местната комисия борба срещу противообществени прояви на малолетните и непълнолетните към район Панчарево са предимно деца и юноши от ромски произход с девиантно поведение, като разглежданите възпитателни дела за 2020 г. с тях са около 70% от всички. Противообществените прояви са предимно кражби и наличие на наркотични вещества. Набелязани са мероприятия и съвместни действия на полицията и местната власт, като се провеждат регулярни работни срещи, на които се планират действия за недопускане употребата и разпространението на наркотични вещества сред ромите. Осъществяват се съвместни проверки на полицията и местната власт за нерегламентирани постройки и противоправно настанили се в тях лица от ромски произход. В проверките участват и представители на дирекция „Социални услуги за деца и възрастни“ при Столична община и социални работници от ДСП.

Район „Панчарево“ работи за успешно социално включване на подрастващи в неравностойно положение и деца от ромски произход, чрез различни занимания и превантивни дейности, за да може да противодейства на противообществените прояви чрез включване в спортни и културни дейности.

На територията на район „Подуяне“ функционира Столичен център за превенция на престъпленията и правонарушенията/СЦППП/. В СЦППП обединяват усилията си община, полиция и неправителствени организации в осъществяване на превантивна дейност в три приоритетни области: превенция на криминалните прояви, обща превенция и превенция на домашното насилие - безплатно консултиране на жени и деца, жертва на домашно насилие. Основните проблемни зони са дискриминационните нагласи в част от населението, бракове с ненавършили пълнолетие, принудителни бракове, непълнолетно родителство, домашно насилие върху жените и децата, трафик на жени и бебета, склоняване към проституция и просене.

Основен приоритет на район „Сердика“ е недопускане и противодействие на проявите на нетолерантност и на езика на омразата. Районната администрация предприема мерки за гарантиране правата на гражданите, с акцент върху жените и децата и за защита на обществения ред. Деца от ромски произход от 29. СУ „Кузман Шапкарев“ и 59. ОУ „Васил Левски“ са включвани в следните превантивни кампании, проекти, общински програми, стратегии, инициативи и др., с цел интегриране и постигане на толерантно отношение към уязвимите групи от обществото: Програма за формиране на просоциална идентичност и намаляване на езика на омраза; Програма за превенция на насилието, агресията, тормоза и негативните прояви в училище; Програма за превенция на дезадаптивното поведение при децата; Програма за превенция на проблеми в поведението на учениците и адаптиране към училищната среда; Програма за превенция на зависимости и рисковото поведение; Програма за подкрепа на личностното развитие, умения за работа в екип и групово работно; Програма за подкрепа на общуването и комуникативните умения; Проект Мобилност и доброволчество; Проект „Тренингови групи за превенция на агресията и насилието в училище“; Проект „Спортът и социалната интеграция, като предпоставки за здравословен начин на живот и превенция на отпадането от училище“; Обучения на тема „Новите ПАВ и последиците при употреба“; Обучения на тема „Асертивно поведение“; Презентации за вредите от пушене на наргиле и рисковете за здравето; Обучения във връзка с превенцията на неадаптивното поведение при подрастващите; Училище за родители; Обучения по темата за ранните бракове; Обучения на тема опасности от заразяване с ХИВ/СПИН и начини за предпазване;

Обучения на тема кибер престъпления; Обучения на тема трафик на хора. С описаните превантивни дейности са обхванати рискови групи деца и лица от малцинствен произход, застрашени от социално изключване и други рискови фактори. Ползвани са разнообразни интерактивни психологически и педагогически методи и подходи, ролеви игри, арттехники, проактивни методики, игри за приобщаване и превенция на социалното изключване, разговори за толерантното отношение към другия различия, тематични презентации с дискусии по темите и др. Включването на рискови групи лица в превантивни дейности способства за създаване на просоциални алтернативи, като условие за доброто физическо и психическо израстване и интегриране в обществото. Целта е да се способства за създаване на условия в училищните общности за поддържане, предлагане и осъвременяване на тези просоциални модели на поведение, като алтернативи на асоциалните и антисоциалните поведенчески модели. Работи се в посока превенция на социалното изключване, чрез приобщаване на определени рискови групи деца към процеса на съвместната работа и постигане на толерантно отношение към различните. Акцент се поставя и върху важността на посещаването на учебните занятия и участието в учебния процес и в извънкласните дейности. Работи се за разгръщането на личностния потенциал и цялостното развитие и адаптиране на обхванатите в превантивните дейности. Осигуряват се занимания в свободното време на учениците, чрез осигуряване на активности през лятото.

Водещо за район „Слатина“ е прилагането на принципа за защита на човешките права и предоставяне на равни възможности без значение на етническата принадлежност, пол и политическа ориентация на гражданите. Продължава създаването на благоприятна среда и недопускането на дискриминация спрямо хора от ромски произход в района. Усилията на район „Слатина“ са насочени към спазване на Закона за защита от дискриминация, както и към използване на възможностите, които предоставя в някои отношения Законът за местното самоуправление и местната администрация. Продължава успешната работа на местната комисия за борба с противообществените прояви на малолетни непълнолетни.

## **7. Култура и медии.**

Съхранението и развитието на ромската традиционна култура и творчество и създаване на предпоставки за равен достъп на ромската общност до обществения културен живот на територията на област София е от съществено значение за успешната интеграция и постигане на равни възможности за ромската общност в обществото.

Ромската култура е част от европейската култура и европейските ценности. Ромите са допринесли за културното богатство, разнообразието, икономиката и общата история на ЕС. Активното участие на ромски индивидуални или групови изпълнители в създаването на продукти на европейската култура е доказателство за потенциала за реализиране на включващи и интеграционни политики в другите сфери на обществен, икономически и политически живот.

Създаването на условия за промяна на негативния образ на ромите и противодействие на проявите на „език на омразата“ в печатните и електронните медии следва да има основна роля в приобщаването на ромите към местните общности, както и към повишаване на общественото разбиране и съпричастност.

Важно е да се полагат целенасочени усилия за съхраняване на културната идентичност и засилване на гражданското съзнание на деца и ученици от ромската общност, за да развият самочувствие и чувство за принадлежност към българското и европейско общество, като се разширяват познанията в сферата на културата, традиции и пр. в определени учебни предмети и проектно-базирани обучения.

Необходимо е подобряване на условията за равнопоставен достъп на ромската общност до обществения културен живот, съхранение и популяризиране на ромската традиционна култура, развитие и популяризиране на творчеството като фактори за културна интеграция и социално сближаване. Преодоляването на езика на омразата и преодоляването на възпроизвеждането на предразсъдъци към ромите в медиите са в основата на изграждане на позитивен образ на общността.

### **Обобщение по райони:**

В район „Връбница“ дейността в областта на културата се осъществява от 8 читалища, едно от които ромско – НЧ „Симона 2002“. В „Модерно предградие“ се намира НЧ „Св. Св. Кирил и Методий - 1922“, което е в близост до зона с компактно ромско население. В читалищата се работи за насърчаване на културното многообразие и популяризиране на културата, традициите, обичаите и творчеството и съхраняване, развитие и популяризиране на специфичната етнокултура на ромите като част от българската национална култура и създаване на условия за равен достъп на ромската общност до обществения и културен живот на различни нива. Популяризирането и съхраняването на етнокултурата се извършва в детските градини, училищата и читалищата. Отбелязват се Ромската нова година с традиционния празник „Мистър и мис Василица 2020“, организиран от НЧ „Симона-2002“. Танцов състав „Шукарипе“ при читалището участва в различни културни прояви от общински и регионален характер. През 2020 г. НЧ „Симона 2002“ реализира и проект „Заедно да спасим живот“, финансиран от Съвет по безопасност на движението на децата в София. През 2021 г. е реализиран проект „Мис и мистър Рома 2021“ по проект на Национален фонд „Култура“.

Дейностите в областта на културата в район „Витоша“ се осъществяват от седемте читалища, предлагащи широк спектър от спортни, културни, социални, образователни и артистични занимания - Народно читалище „Витоша“, Народно читалище „Братя Миладинови“, Народно читалище „Виделина“, Народно читалище „Св. св. Кирил и Методий“, Народно читалище „Отец Паисий“, Народно читалище „Светлина“, Владая и Народно читалище „Светлина“, Мърчаево, Народно читалище „Веда“. Стимулирането на спортните прояви и мероприятията по физическо развитие на младите хора е приоритетна задача за ръководство на район „Витоша“. Под патронажа на районната администрация се организират и провеждат ежегодни спортни състезания и прояви. Площад „Знаме на мира“ е обособен като културен и спортен център за провеждане на редица събития на открито със свободен достъп за участие на деца от ромската общност и други с уязвимо социално положение.

В район „Възраждане“ към настоящия момент, като своеобразни културни институти на територията на района, провеждат дейността си 9 /девет читалища. Те обхващат и работят с голям брой деца и ученици от училищата в района в школи, клубове по интереси, самодейни състави и културни инициативи. Децата имат възможност да развият своите познания, интереси и таланти в общо 4 езикови школи, 3 музикални школи, 1 балетна школа, 3 школи по рисуване, 1 школа по естрадно пеене, 3 школи по народни танци за деца, 1 школа по йога за деца, 2 школи по китара и тамбура, 3 школи по художествена керамика, 2 школи по народно пеене и др. В читалищните школи се обучават общо над 500 деца и ученици. Формирани са и клубове по интереси при читалищата като: Клуб „Децата в приказния свят на книгата“, „Клуб „Приятелите на музиката“ и „Приятелите на поезията и книгата“. В клубовете се организират поетични, литературни и музикални вечери и детски утра, празници на детската книга, срещи с детски писатели и творци и др. Състави - Театрален състав, Хор за български народни песни, Оркестър за българска фолклорна музика, Духов оркестър и др.

На територията на район „Илинден“ има 4 (четири) читалища – НЧ „Г. С. Раковски — 1925“, НЧ „Роден край – 1931“, НЧ „Гоце Делчев – 1927“ и НЧ „Епископ Йосип Щросмайер – 2009“,



в които се развива активна художествено-творческа просветна дейност в различни клубове и школи по интереси, до които е осигурен равен достъп, както за български, така и за ромски деца, младежи и възрастни. Заниманията с различни форми на изкуство и творчество са сред основните средства за емоционално, психическо и физическо развитие, за социализация, образователна адаптация и интеграция на подрастващото поколение, в това число и на децата от ромския етнос. Районна администрация „Илинден“ традиционно осигурява участието на талантиливи ромски деца в културните прояви на районно ниво, а отразяването им след това в медиите носи допълнително чувство за удовлетворение на участниците и се явява допълнителен стимул за изява за всички.

В район „Красна поляна“ дейностите в областта на ромската културата се осъществяват от читалищата, работещи на територията на кв. „Факултета“ и 75 ОУ. В 75 ОУ „Тодор Каблешков“ има вокална група, танцов състав за ромски танци, футболен и баскетболен отбор, мажоретен състав. В кв. „Факултета“ работят няколко ромски читалища – НЧ „Стоянка Соколова 1999“, НЧ „Мануш Романов – 2010“, НЧ „Ромски таланти – 2016“, НЧ „Елит - център за ромска култура - 2002“. През 2018 г. с решение на СОС на две от ромските читалища - НЧ „Мануш Романов -2010“ и НЧ „Ромски таланти – 2016“ беше отдадена за безвъзмездно ползване за 10 години сграда в кв. „Факултета“ на бул. „Възкресение“ № 151. Тези читалища до 2018 г. развиват своята дейност, като се помещават в частни имоти. Читалище „Стоянка Соколова – 1999“ всяка година организира концерти, посветени на Василица в залата на Министерството на културата. Поради обявеното извънредно положение във връзка с пандемията от COVID-19 голяма част от дейностите и събитията, провеждани в читалището бяха отменени през 2020 г. В читалище „Стоянка Соколова – 1999“ има танцов състав „Малик“, оркестър „Силвестър“, група за християнски песнопения, школа по английски език, школа по брейк. Читалището поддържа и добра обществена библиотека на територията на квартала. В същото читалище през изминалата 2020 г. са извършени обществено полезни дейности, свързани със социални услуги, раздаване на дрехи и храна, помощ при попълване на документи за трудова заетост, детски надбавки, детска градина, училище. През 2020 г. читалище „Ромски таланти – 2016“ получава като дарение роял от международната фондация „България“ за обучение на деца от ромски произход.

На територията на район „Красно село“ функционират 7 читалища. Читалищата осигуряват равнопоставено участие в конкурси, обучения и фестивали, като децата в неравностойно положение имат приоритетни условия за участие. Някои от конкурсите, които се организират, са насочени основно към осъществяването на културен диалог между различните етноси.

На територията на район „Кремиковци“ функционират 10 читалища, Дом на културата, Младежки дом и Център за изкуства, култура и образование „София“ – филиал Ботунец. Те са притегателни културно-образователни и информационни центрове за всички деца, както и една специална възможност за децата от ромската общност да са в добра и защитена среда в извънучебно време. Действащите детски състави, фолклорни групи, школи по изкуствата и други са според интересите на младите хора и на принципа на сдружаване на хора с еднакви интереси и мислене без оглед на пол, социална и етническа принадлежност. Развива се успешно дейността на библиотеките и действащите информационни центрове, които предоставят безплатни услуги и информация, чрез достъп до интернет.

Район „Люлин“ работи съвместно с ръководителите на танцови състави посока подновяване на артистичния репертоар и антураж на учениците, които участват в тях. Активно се стимулират децата да изучават етнографията и специфичната култура на ромския етнос (103 ОУ, 37 СУ, 96 СУ, 40 СУ, 197 ДГ, 68 ДГ). Район „Люлин“ продължава активната си работа съвместно с неправителствени организации по проекти за развитие на културната и интеграционна дейност. Читалище „Рома“, разположено в ж.к. „Филиповци“ има действаща библиотека с над 6000 тома. Сградата на читалището дълго време е била стопанисвана от



частно лице. В момента тя се нуждае от основен ремонт, за да се превърне в център на художествената самодейност и да предпази огромен брой деца от вредното влияние на безконтролната улична среда. Традиционно районът осигурява съдействие на учениците от 103 ОУ, участващи в отбелязването на Ромската Нова Година през януари.

На територията на район „Младост“ има регистрирани пет читалища: НЧ „Васил Левски 1926“, НЧ „Младост 1971“, НЧ „Бъднина 1982“, НЧ „Джон Атанасов 1999“ и НЧ „Камбаните 2008“. Четирите от тях са активно функциониращи с предоставена база и финансов ресурс, а НЧ „Камбаните 2008“ е в процес на получаване на общинска база. Почти всички читалища имат самодейни колективи - езикови, музикални, танцови, спортни школи, певчески и танцови формации, школи и кръжоци по изобразителни изкуства, развиват библиотечна и културно - образователни дейности с потребители от всички възрастови групи, без значение на пол или етнос. Чрез дейностите си читалищата правят възможното за съхраняване на българската историческа памет и фолклор, и се стремят да възпитават чувство за национална принадлежност и родолюбие.

На територията на район „Нови Искър“ съществуват общо 16 читалища. В гр. Нови Искър развиват дейност четири читалища – НЧ „Отец Паисий – 1927“ в кв. Гниляне, НЧ „Светлина 1908“ в кв. Кумарица, НЧ „Христо Ботев – 1907“ в кв. Курило и НЧ „Отец Паисий – 1936“ в кв. Славовци. Останалите дванадесет се намират в малките населени места в района. Всички те развиват културна и просветна дейност чрез библиотеки и различни школи по изкуства.

В район „Овча купел“ се извършва постоянно поощряване запазването на традициите и обичаите на автентичния етнос на ромската общност. Оказва се подкрепа на читалище „Хармония“, при осигуряване на средства за реализиране на проект „Деца пеят и танцуват“ за включване на ромски деца с популяризиране на автентични ромски танци, песни, обичаи. Поощрява се запазването на традициите и обичаите на автентичния етнос на ромската общност. Подкрепят се дейности на читалище „Н.Й.Вапцаров“ за развиване на занаятчийски дейности с ученици от ромската общност от 66 СОУ. Чрез вокална група към 66 СОУ се реализира засилено участие на ромската етническа група в публичното пространство. Насърчават се журналистите към толерантност при отразяване на културните събития на ромската общност - покани към медиите за отразяване на значими събития.

Децата и учениците от ромски произход участват в културни мероприятия, организирани от училищата, детските заведения и читалищата на територията на район „Панчарево“. За подобряване дейността по приобщаване на ромската общност чрез културна политика трябва да се разшири дейността на районните читалища по откриването и включването на талантиливи ромски деца в школите по изкуства.

На територията на район „Подуяне“ развиват дейност 6 народни читалища, в които млади и стари намират творческа реализация в театралното изкуство, музикалните, езикови и артистични школи, библиотечното дело и иновациите в развитието на културата. Читалище „Възраждане“ е известно с организирането на ежегодния фолклорен фестивал „Шопски събор“. Голяма популярност имат театралните танцови състави към читалището. Много от възпитаниците на читалище „Възраждане“ продължават своите изяви и на международни сцени. Читалище „В. Левски“ разполага със салон, две библиотеки и детски школи по изкуствата и езици. Активно взаимодейства със 124 ОУ по проекти, свързани с ромското приобщаване и развитие на социалните умения на учениците от ромски произход. Читалище „Н. Бозвели“ предлага школи по: английски език, пиано, китара, театрална школа, модерен балет, народни танци за деца и възрастни, поп и рок пеене и куклен театър. Към Читалище „Ст. Караджа“ е създаден хор „Млади сърца“ и поетичен клуб „Рада“.

В район „Сердика“ има 7 Народни читалища. Районът работи ежегодно по утвърдена Културна програма, в която са включени традиционни културни събития, свързани с местните

празници и обичаи. Провеждат се 6 културни събития, които дават възможност на колективите, клубовете, групите и индивидуалните изпълнители от народните читалища да покажат своя талант и концертен потенциал. При провеждането на културните събития и в читалищните дейности се включват деца и ученици и от ромската етническа общност. Освен духовни и културни центрове, читалищата имат важна роля за насърчаване на социалната промяна и укрепването на гражданското общество. Активното включване на подрастващото поколение в читалищните дейности допълва дейностите в образователната система и спомага за личностното и гражданско развитие. Районът подкрепя читалищните инициативи, които дават възможност и насърчават изявата на млади изпълнители. Сред приоритетите в тази сфера са: Представяне на ромската общност – проблеми, традиции, култура и съвременни достижения във всички сфери на обществения живот в печатните и електронни медии; Насърчаване, мотивиране и стимулиране на журналисти от ромски произход да работят в средствата за масова комуникация; Създаване на условия за равен достъп на ромската общност до обществения културен живот и съхранение и развитие на ромската традиционна култура и творчество; • Стимулиране на ромската общност за активно участие в обществения културен живот.

Основните културни институти на територията на район „Слатина“ са читалищата. Читалищна дейност е много активна във всеки един от кварталите. Към тези културни организации са учредени различни танцови и музикални формации. По неофициални данни, около 25% от децата и учениците (под 18 години) развиват своите дарби в школи по танци и изкуства, които в по-голямата си част се намират в сградите на читалищата. Работата на районната администрация по приоритет интеграция протича основно в Народно читалище „Асен Златаров“, най-старото в района, основано през 1938 г. Заедно с настоятелството на читалището и читалищните работници на практика се провежда по-голямата част от културно-просветната работа в кв. „Христо Ботев“. Традиционно участниците в различните кръжоци и школи към читалището участват в почти всички културни прояви в района, както и в честването на характерни за ромската общност празници – Ромската нова година „Василица“, Международния ден на ромите и др.

8. Обобщена информация и реализирани дейности и/или мероприятия сред представителите на ромите и другите уязвими общности през 2020-2021 г.

Показател към 2021г.	Стойност/резултат/изпълнени дейности по изпратена информация от районите													Общо
	Сердика	Нови Искър	Илинден	Връбница	Възраждане	Витоша	Красна поляна	Подуяне	Овча Купел	Надежда	Люлин	Кремиковци	Слатина	
Брой деца подлежащи за предучилищна група и първи клас	-	27 деца. Ниско е равнище на записване на ромските деца в предучилищни учебни заведения спрямо децата от другите общности.	17 деца;	1404	1 клас – 82 деца ПГ – 117 деца	9	926	1538	-	702	83	96	230	5231
Брой не обхванати деца, подлежащи на училище	-	-	-	1006	0	1	-	0	-	-	-	22	91	1120
Брой на отпадналите ученици	14	3	1	20	0	-	132	6	3	2	12	4	12	2015
Брой реинтегрирани отпаднали ученици	-	-	-	11	14	-	21	4	0	7	7	6	79	149
Брой проведени дейности за работа с родители	6	Курсове за обучение на родители „Училище за родители“; „Подобряване на взаимодействието семейство – училище“; „Пет стъпки за добро родителство“. Във връзка с осъществяване на дейности за повишаване на осведомеността на родителите от уязвими групи относно ползите от образованието в училищата на района са проведени 17 броя информационни кампании.	4 родителски срещи в групите (ДГ № 179 „Синчец“)	-	6	Работа със 17 родителя	Разговори с родители	40 дейности	4	60 срещи	3	12	8	160
Данни за осъществени извънкласни дейности	2	Инициативи на МКБППМН: „Превенция на агресията и насилието в училище“ и „НЕ на агресията, ДА на спорта“. Клубове по интереси:	-	-	12	48 деца	5	40 дейности	9	-	6	Проекти	-	122

		„Историята на моето селище”, „Здраве“, „Родолюбие“, „Да успяваме заедно“. Клубове по баскетбол, хандбал, футбол и т.н. Участие във фолклорни групи и състави.												
Данни за ограмотяване на малограмотни и и - неграмотни възрастни, брой ограмотени	-	-	-	-	Проект „Интеграция чрез образование на уязвимите групи в столичното общество“ по ОП НОИР	-	-	87	-	-	1	4	130 възрастни	92
Брой на завършилите средно образование деца от ромски произход	13	7	10	-	7	2	36	-	4	-	30	8	45	162
Брой на завършили висше образование младежи роми	-	-	-	-	2	-	-	10	-	-	3	2	-	17
Данни за обучение на учители и директори в мултикултурна среда, брой обучени	28	Обучени са 17 учители и директори в мултикултурна среда.	-	-	62 учители, 2 директори, 6 медиатори	-	Обучаващ и се учители	9 учители	-	-	33 учители	32	60	249
Данни за наличие на сегрегирани училища	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	1	-	2	6
Данни за вторична сегрегация	-	-	-	-	-	-	2 училища	-	-	-	-	-	-	2
Данни за иновативни модели и практики в обучението на деца от уязвими общности	Информационни технологии, техника, мултимедия, презентации, използване на сайта „Уча се“	Участие в проекти: „Подкрепа за успех“, „Образование за утрешен ден“, програма: „Равен достъп до училищно образование в условията на криза“ и др.	Съвместни дейности на деца и родители от ДГ със специалист и от фондация Конкордия	-	-	-		2 модела	2	4	5	Обучения	-	13
Данни за превенция на отпадане от училище, осъществени дейности, вид и обхват	Писма до дирекция „Социално подпомагане“, районна администрация, 02 РУ-СДВР, съставяне на актове за	Обмен на добри и работещи практики между заинтересованите страни в едно със засилена информационна дейност за популяризиране	-	327 обходени адреси	5 дейности	10 дейности	Проекти и дейности	7 ученика не са отпаднали	10	1	По проекти	15 дейности	10 дейности	51

	административно нарушение	ползите от образование.												
Данни за наличие и дейността на образователните медиатори	Посещения по домовете, разговори с родители и роднини, консултации и др.	В района работи само един образователен медиатор /172 ОБУ „Христо Ботев“/.	В 113. СУ работи един образователен медиатор,	1 медиатор в 70 ОУ „Климент Охридски“	6	5 медиатора	3	3	-	-	-	-	2	20
Данни за изграждане на образователни услуги в общността	-	Съществуват общо 16 читалища.	2 деца от ДГ № 179, посещават логопед и психолог	-	-	-	Работа по 9 инициативи	-	-	-	Обучение на родители	Работа по инициативи	2	-
Данни за регистрацията на бременните	-	Осигурен е основният пакет за социална сигурност и обширни социални услуги за ромите, живеещи в района	-	-	-	-	-	-	-	-	22	171	-	193
Данни за хоспитализация на бременни	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	171	-	183
Осъществени прегледи с мобилни кабинети, брой прегледи	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Данни за своевременно регистриране на новородените и децата	-	В района се наблюдава своевременно регистриране на новородените и децата при личен лекар.	В района се наблюдава своевременно регистриране на новородените и децата при личен лекар.	-	-	-	-	8	-	-	12	180	-	200
Данни за наличие и дейността на здравни медиатори	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
Данни за честота на определени заболявания	-	Диагностицираните хронични заболявания сред ромското население в района са: високо кръвно налягане, астма и хроничен бронхит, артрит и ревматизъм, сърдечни заболявания, язва и диабет.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Диагностицираните хронични заболявания сред ромското население в района са: високо кръвно налягане, астма и хроничен бронхит, артрит и ревматизъм, сърдечни

														заболявания язва
<b>Данни за обхвата на имунизациите</b>	-	Имунизацията в района се извършва под контрол на общопрактикуващите лекари в 31 ДКЦ и здравни служби по селата.	-	-	-	-	Всички деца	-	-	-	90%	90%	-	90%
<b>Данни за проведени здравни беседи</b>	Проведени здравни беседи в общинските училища	Провеждане на беседи с личните лекари за необходимостта от ваксиниране, профилактични прегледи сред ромското население. Провеждане на беседи с подрастващи и млади хора за предпазване от ранна бременност и за съпътстващите я опасности.	-	-	10 беседи на различни теми	12 беседи на различни теми	28 на брой	-	-	-	12	Да	-	40
<b>Данни за проведени кампании за превенция и контрол на ХИВ, СПИН и туберкулоза и др.</b>	Проведени кампании за превенция в общинските училища	Провеждане на 7 информационни кампании в училищата на района за повишаване на информираността на децата за разпространението на ХИВ/СПИН и други болести, предавани по полов път.	-	-	12	3	20 беседи	-	-	-	1	1	-	44
<b>Данни за детска смъртност</b>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<b>Данни за продължителност на живота</b>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	70г.	55-70г.	-	55-70г.
<b>Мерки за деца до 6 годишна възраст</b>	Посещение по домовете, разговори с родители	Повишава се достъпа на ромските деца до ясли и детски градини.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Профилактика	-	
<b>Мерки, свързани с ранното детско развитие</b>	-	Системата на предучилищното образование осигурява условия за подготовка на децата за училище.	-	-	-	-	5 дейности	-	-	-	-	Профилактика	-	
<b>Данни за здравно неосигурени</b>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	



Данни за изработени кадастрални карти, кадастрални регистри на териториите, включващи ромско население	-	Кадастралната карта е изработена за цялата територия на района през още през 2012 г.	-	-	Заповед РД-18-32/01.04.2016г.	-	Да	Да	-	-	-	-	Да	
Актуален ПУП	-	-	-	-	Заповед РД-09-50-40/29.01.2003г.	-	-	Да	Да	-	Да	-	Да	
Данни за принудително съборени жилища	22	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	25
Данни за наличие или не наличие на ток, вода, канализация	Част от жилищата не са запазени със законни ток, вода и канализация	Наличие на ток, частично на вода и канализация.	-	-	Електрифицирано, запазване с вода, съществуваща канализационна мрежа.	Много добри условия	Лоши битови условия	Ток и вода	-	Да	Да	Ток и вода	Токи и вода	
Наличие на изградени социални жилища	-	В района функционира „Наблюдавано жилище за лица напускащи социални институции“	-	1 социално жилище в кв. „Модерно предградие“.	-	-	51	-	-	-	1	-	-	54
Данни за подобряване на социалната инфраструктура	Достъп до образование, здравеопазване, социални услуги и др.	Дом за възрастни с умствена изостаналост, с. Подгумер. Целева програма „Топъл обяд“. Механизъм лична помощ.	-	-	-	20 обекта	12 обекта	-	-	-	Проекти	9 обекта	-	41
Данни за общия брой на безработни и дела на хората от ромски произход	869		-	22	78	-	309	11	10	-	130	19	8	1556
Брой регистрирани безработни, вкл. дял на безработните младежи до 29 г.	84	223 души, от които 7 души роми. Безработни младежи до 29 г. са 19, от които 1 ром.	-	-	407, като 40 от тях са младежи	-	76	1	10	-	-	1	50	270
Брой на включени в заетост по програми и временна заетост	8 броя към районната администрация	49 броя жители на района са включени в програми с национално и европейско финансиране. В системата на организираното сметосъбиране и сметоизвозване са обхванати 65 души от ромски произход.	-	-	660лица, като 14 от тях са започнали работа по мерки за заетост, по програми за заетост са започнали работа – 20 лица, по схеми на ОП РЧР са	9	33	11	9	1	3	14	-	262

					започнали работа – 40 лица.									
<b>Брой получаващи месечна помощ по чл.9 от Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане</b>	-	-	-	81	-	2	124	105	-	-	35	50	-	397
<b>Мерки за стимулиране на работодателите</b>	-	„Регионална програма за заетост“ и „ЗОХТУ“ /Национална програма за заетост и обучение на хора с трайни увреждания/.	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10
<b>Зелени работни места</b>	-	През пролетно- летния сезон са назначени за 3 свободни позиции 5 души от малцинствени групи на позиция „общ работник- озеленител“.	-	-	-	5	-	-	-	-	-	4	-	9
<b>Промотиране на предприемачество</b>	-	Ежегодни бизнес форуми, организиран и проведан от Кмета на района.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<b>Промотиране на трудовето медиаторство</b>	-	-	-	-	-	-	Работа по проекти	-	-	-	-	-	-	-

## Обобщение:

✓ Брой деца, подлежащи на включване в предучилищна група и първи клас	5231
✓ Брой необхванати деца, подлежащи на училище	1120
✓ Брой на отпадналите ученици	2015
✓ Брой реинтегрирани отпаднали ученици	149
✓ Брой проведени дейности за работа с родители	160
✓ Данни за осъществени извънкласни дейности	122
✓ Данни за ограмотяване на малограмотни и и -неграмотни възрастни, брой ограмотени	92
✓ Брой на завършилите средно образование деца от ромски произход	162
✓ Брой на завършили висше образование младежи роми	17
✓ Данни за обучение на учители и директори в мултикултурна среда, брой обучени	249
✓ Данни за наличие на сегрегирани училища	6
✓ Данни за вторична сегрегация	2
✓ Данни за иновативни модели и практики в обучението на деца от уязвими общности	13
✓ Данни за превенция на отпадане от училище, осъществени дейности, вид и обхват	51
✓ Данни за наличие и дейността на образователните медиатори	20
✓ Данни за изграждане на образователни услуги в общността	
✓ Данни за регистрация на бременните	193
✓ Данни за хоспитализация на бременни	183
✓ Осъществени прегледи с мобилни кабинети, брой прегледи	
✓ Данни за своевременно регистриране на новородените и децата	200
✓ Данни за наличие и дейността на здравни медиатори	2
✓ Диагностицираните хронични заболявания сред ромското население в общината са: високо кръвно налягане, астма и хроничен бронхит, артрит и ревматизъм, сърдечни заболявания, язва	
✓ 90%	40
✓ Данни за проведени кампании за превенция и контрол на ХИВ, СПИН и туберкулоза и др.	44
✓ Данни за детска смъртност	-
✓ Данни за продължителност на живота	55-70г.
✓ Мерки за деца до 6 годишна възраст	
✓ Мерки, свързани с ранното детско развитие	
✓ Данни за здравно неосигурени	
✓ Данни за изработени кадастрални карти, кадастрални регистри на териториите, включващи ромско население	
✓ Актуален ПУП	
✓ Данни за принудително съборени жилища	25
✓ Данни за наличие или не наличие на ток, вода, канализация	
✓ Наличие на изградени социални жилища	54
✓ Данни за подобряване на социалната инфраструктура	41
✓ Данни за общия брой на безработни и дела на хората от ромски произход	1556
✓ Брой регистрирани безработни, вкл. дял на безработните младежи до 29 г.	270
✓ Брой на включени в заетост по програми и временна заетост	262
✓ Брой получаващи месечна помощ по чл.9 от Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане	397
✓ Мерки за стимулиране на работодателите	10
✓ Зелени работни места	9
✓ Промотиране на предприемачество	

✓ Промотиране на трудовото медиаторство

Основните извънкласни дейности са свързани с:

- „Приказки за гората“- открити уроци с представители на фонд „Земеделие“; Софийски дни на четенето-РУО-София-град; „Седмица на грамотността“- съвместно с район „Възраждане“;
- „Да нарисуваме икони за Великден“ - съвместно с район „Възраждане“; Клубове по интереси: „Забавен и интересен природен свят“, „Мажоретки“, „ИКТ за най-малките“, „Народни танци“, „Приложни изкуства“
- Инициативи: „Да пазим нашия общ дом-Земята-пред район „Възраждане“; Посещение на театър в парк „Възраждане“; „Спорт за всички“; „Най-сърцат участник“-училищно състезание; Посещения на музеи; екскурзия до Копривщица; открит урок по безопасност в Интернет-съвместно с район „Възраждане“
- Създадени екипи за обхват, редовно посещение на отсъстващите от медиаторите и класните ръководители, разговори с родители, съвместна работа с АСП-район „Възраждане“, ДПС-3. РПУ и МКБППМН „Възраждане“
- Включване на застрашените от отпадане ученици в работа по проекти, извънкласни дейности, занимания по интереси и ЦДО, „Подкрепа за приобщаващо образование“, „Равен достъп“, „Подкрепа за успех“
- Проведени беседи с ученици от всички училища на района по отношение на превенцията и профилактиката срещу наркотиците и тютюнопушенето, както и по теми за рисковото поведение на младите
- Проведени кампании с учители, родители и ученици срещу употребата на наркотици и тютюнопушенето; Кампании за здравно образование и репродуктивно здраве, полова култура, превенция на СПИН. По повод световният ден за борба със СПИН в училищата са раздадени брошури и презервативи.

В ролята си на културно-образователна институция читалищата предоставят допълващо образование. Всички те развиват културна и просветна дейност чрез библиотеки и различни школи по изкуства.

Формите на дейност в читалищата дават равен старт на всички деца, независимо от тяхната социална прослойка и етническа принадлежност. За обучението в отделните формации за определени социални групи са предвидени преференциални цени.

Във всички райони е осигурен основният пакет за социална сигурност и обширни социални услуги за ромите, живеещи в района: ранна регистрация на бременните, наблюдение по време на бременността, своевременно регистриране на новородените и децата при личен лекар, организиране на обучения на майки, ангажирани с отглеждането на малки деца, провеждане на беседи с подрастващи и млади хора за предпазване от ранна бременност и за съпътстващите я опасности, провеждане на имунизации, превенция на ХИВ, туберкулоза и сексуално предавани инфекции и др. Провеждат се беседи с личните лекари за необходимостта от ваксиниране, профилактични прегледи сред ромското население; беседи с подрастващи и млади хора за предпазване от ранна бременност и за съпътстващите я опасности. За повишаване на здравните знания и превенциите в училищата и детските градини по утвърдени от директорите планове се провеждат беседи, свързани със здравословния начин на живот, личната хигиена, физиологията на възрастите, различните превенции и др.

Системата на предучилищното образование осигурява условия за подготовка на децата за училище. Системата, предлагаща услуги за деца в ранна възраст, е разделена според възрастта им, т.е. детски ясли за деца на 1 и 2-годишна възраст и детски градини за деца над 3-годишна възраст.

### **III. Изводи от анализ на ситуацията – очертаване на проблемите и перспективите на територията на административните райони в Столична община.**

#### **1. Основни идентифицирани проблеми на територията на административните райони в Столична община.**

Липсата на равнопоставеност и социална сплотеност, равенство на възможностите и недискриминация, социално включване и активно участие остава основен проблем на територията на областта.

Все още се идентифицира липса на равноправно интегриране на ромите в обществения, икономическия и политическия живот, което намалява ефекта от постигане на равни възможности и равен достъп до права, блага, стоки и услуги, участие във всички обществени сфери и подобряване на качеството на живот при спазване на принципите на равнопоставеност и недискриминация.

Продължава на места неравенството и дискриминацията (включително стереотипи, реч на омразата, създаване на изкупителни жертви от ромите, липса на признание от страна на мнозинството на такива случаи на дискриминация).

Недостатъчно и неефективно остава участието на ромите в качествено общо (включително дистанционно) образование.

На много места е недостатъчно участието на ромите в платена, качествена и устойчива заетост (вкл. като самонаети лица), с висок процент на ромите, работещи в неформалния сектор.

Все още е ограничен в голяма степен достъпът на ромите до подходящи десегрегирани жилища и основни услуги.

На много места се запазва лошото здравеопазване на ромите и недостатъчен достъп до качествени здравни и превантивни услуги.

Междупоколенческото предаване на бедността и материалните лишения сред ромите остава основен проблем в обособените многобройни ромски общности.

Липсва участие на ромите във формулирането на политики и вземането на решения (включително политическо представителство), липса на гражданска ангажираност и участие в изборите.

Сред най-често срещаните проблеми са безработицата; лошите санитарно - битови условия; големият брой деца в риск от насилие и negliжиране; деца, необхванати в образователната система, както и деца, без определен личен лекар.

Сериозен проблем е нарастването на пространствената обособеност на ромската общност. Концентрацията на роми в обособени квартали се увеличава през последните години, което е предпоставка за социална изолация на жителите им, влошаване на жилищните условия, проблеми с изграждането и поддръжката на инфраструктурата и хигиената и трудности при осигуряването на услуги.

Част от ромите обитават места без изградена или със зле функционираща водопроводна и канализационна мрежа, нерядко с нелегално прокарана електрическа мрежа или дори без

ток, със слабо изградена канализационна система или без такава и това определя по-лошите жилищни условия.

Сериозен проблем представлява здравната неосигуреност сред ромското население, което е пречка за равен достъп до здравеопазване. Тя се дължи както на нежеланието за заплащане на здравни вноски за осигуряване, така и на липса на средства за осигуряване, както и на неглежиране на здравето, поради ниска здравна култура. Съхраняването на трудовите навици, осигуряването на временна и трайна трудова заетост и широката разяснителна работа сред тези общности може да промени тази ситуация.

Проблем е неграмотността сред тази уязвима група, което определя и безработицата и рисковото поведение и ниската здравна култура. Изисква се сериозна образователна дейност сред деца, ученици и възрастно население за изграждане на знания и отговорност. Следва да се използват подходящи и разбираеми кампании за запознаване с рисковете, здравно обучение в училищата, телевизионни предавания, видеоклипове, здравни беседи за вреда от тютюнопушене, алкохол, нездравословно хранене, рисков сексуално поведение, превенция на насилието.

При лицата от големи малцинствени общности, каквито са ромите, се наблюдава масово обедняване, висока безработица, неблагоприятна жилищна среда, които представляват рисков фактор за безотговорно отношение към здравето и повишават вероятността от развитие на хронично протичащи, социално значими заболявания. Част от младото население има рисков сексуално поведение, което също води до сериозни инфекциозни заболявания, както и наркоманията.

В сравнение с други общности, здравословните проблеми при децата от ромска общност са най-големи, което се дължи на множество рискови фактори. Редица проучвания показват, че най-подходяща възраст за изграждане на здравна култура и опазващо здравото поведение е юношеската когато е възможно да се придобият знания, нагласи и социални умения, които да гарантират повишаване на контрола над фактори, от които зависи здравето на хората и техните деца.

Към целия спектър от проблеми и предизвикателства могат да се добавят: отсъствие на алтернативни форми на здравно обслужване и/или въвеждане на минимални пакети здравни услуги при здравно-неосигурените, липса на ефективна здравна профилактика и на специализиран индивидуален подход към болните, обвързване на здравните осигуровки със социалните помощи, отсъствие на продължаващо обучение и квалификация на здравните медиатори, недобро познаване на културните специфики и традиции на ромите от страна на общопрактикуващите лекари и другите медицински специалисти, което затруднява контактите им с пациентите.

В т.нар. ”ромски махали” и ”ромски квартали” най-често срещаните проблеми са свързани с липсата на кадастрални карти, общи и подробни устройствени планове, незаконно строителство, недостатъчно изградена инфраструктура и ограничен достъп до социални и комунални услуги, пренаселеност. Съществуват постройки, изградени с подръчни материали, в нарушение на устройствените планове. В над половината от жилищата, в които живеят роми, няма канализация, а около 10% от ромските домакинства не разполага с течаща студена вода. Ниският социално-икономически статус на жителите на ромските квартали задълбочава допълнително тяхната уязвимост като потребители на комунални услуги.

Наред с многобройните и остри социални проблеми, характерни за голяма част от представителите на ромската общност, съществуват негативни нагласи и предразсъдъци на етническа основа, които допълнително ограничават представителите на общността за



пълноценно участие в обществения живот, независимо от лични постижения и постигнат по-висок социален статус. Това рефлектира негативно върху общността като цяло.

Занижено е качеството на учебно-възпитателния процес, особено в училищата, в които броят на учениците, самоопределили се като роми, е преобладаващ.

Понякога липсата на подкрепяща семейна среда, която да осигурява условия и да мотивира децата за задълбочено усвояване на знания е пречка пред ромското образование.

Не всички ученици от ромски произход завършват средно образование. Една от причините за това е и фактът, че в средните училища в някои общини липсват паралелки с непрофилирано обучение или професионално обучение по професии, които биха представлявали интерес за младите роми;

Липсваща мотивация за продължаващо образование на младежите, които са напуснали образователната система след навършване на 16-годишна възраст.

Ранно майчинство, ранно встъпване в семейни отношения.

## **2. Основни причини за проблемите?**

В обособените ромски общности на територията на София – кв. „Факултета”- район Красна поляна, кв. „Баталова воденица” - район Възраждане, кв. „Суходолска 3” - район „Илинден”, кв. „Филиповци” - район Люлин, кв. „Христо Ботев” – район Слатина са налице различни фактори, катализиращи бедността – ранно отпадане от училище, ниско образование и квалификация на голяма част от жителите, трайна безработица и липса на трудови навици за част от тях, ограничени възможности за заетост, лоши битови условия, липса на достъп до здравни, социални, образователни услуги.

Допълнителен фактор, затрудняващ развитието на общността, е самото гето.

Обособените ромски квартали са районите с най-голям относителен дял на непълнолетни майки, деца, настанени в институции, деца, в риск от отпадане от училище.

През последните години в ромските общности в област София се запазва високото ниво на обща детска заболеваемост, както и някои заразни болести като варицела, морбили, паротит и др., което натовазва сериозно здравната система. Това е в резултат на недостатъчно плътно имунизационно покритие и непълноценното хранене като следствие от ниските доходи и ниската здравна култура, слабото използване на профилактични услуги, нездравословните практики за отглеждане на децата.

В тази група попадат семейства в неравностойно положение, чиито деца рискуват да повторят модела на социална изолация на своите родители. За да се разбие затворения цикъл, е необходима комплексна интервенция насочена срещу бедността, която да подпомогне семействата да осигурят шансове за социално включване и развитие на своите деца. Особено остро тези проблеми стоят в относително новите малки ромски махали на новите преселници към територията на столицата.

Акумулирането на икономически, образователни и етнокултурни рискови фактори оказва най-силно влияние, когато семейството живее в рамките на собствената компактна малцинствена група.

Поради специфичните културни норми в ромската общност се наблюдава висока честота на ранните – детските бракове, което е пряко свързано и с преждевременното напускане на училище.

Много често младите хора, които създават семейство, нямат необходимите родителски и социални умения за адекватна грижа за децата, както и на деца с увреждания. Това са част от причините за тяхното изоставяне и последстваща институционализация. В същото

време, младежите в тази възрастова група са най-уязвими по отношение на рискови поведения като сексуална експлоатация, наркомании, рисково сексуално поведение и др.

Антициганизмът, стереотипите и предразсъдъците сред широката общественост може да се дължат на редица съпътстващи фактори, като представянето на ромите в образованието, политическия дискурс и медиите, съчетано с общата липса на знания и осведоменост (за взаимните ползи от равенството и приобщаването на ромите и предизвикателствата от изолация и дискриминация, включително общо невежество относно робството, лишаване от права, преследване и Холокост). Важна роля играе и нарастващият популизъм в Европа (допълнително изострен по време на кризи, като по време на пандемията от COVID-19, при която се наблюдава етнизация на проблема в медиите) .

Липсва доверие сред ромите към масовите институции и нормите, но също така липсва и осведоменост относно правата и недостатъчно докладване на случаи на дискриминация и престъпления от омраза.

Налице са: специфични пречки пред равното участие в образователния процес, като погрешно диагностициране и неправилно разпределяне на ромски деца в специалното образование или други форми на сегрегация по училище и клас, включително неравен или липсващ достъп до онлайн и/или дистанционно обучение; специфични пречки пред равното участие в професионалното обучение и заетост, като неефективен обхват на услугите по заетостта, дискриминация от страна на работодатели, свръхпредставяне на ромите в паралелни системи (като схеми за обществено полезен труд, които не водят до официален пазар на труда) или концентрация на роми в социално-икономически необлагодетелствани региони.

Съществуват пречки пред равния достъп до услуги за социална закрила поради засиленото участие на ромите на неформалните трудови пазари и ограничения достъп до достойни работни места.

Ромите продължават да имат ограничен достъп до здравни услуги, като липса на здравно осигуряване, липса на документи за самоличност, дискриминация от здравни специалисти, сегрегация в здравните заведения, последици за здравето от живота в сегрегирани райони, пренаселени жилища (както сочи опитът с пречките пред профилактика, свързани с пандемията от COVID-19), страдащи от екологични опасности .

Ромите продължават да имат ограничен достъп до адекватни жилища и основна инфраструктура (водоснабдяване, канализация, достъп до пътища и др.), пространствена сегрегация по отношение на местонахождението на жилищата, дискриминация от наемодателите и публичните власти, но също и бедност, водеща до намалени финансови средства за ремонтни дейности, отстраняване на повреди, плащане на сметки.

Продължава да е висок делът на ромските деца, живеещи в домакинства с ниска интензивност на труда.

Публичните интервенции, продължават да не са ефективни и да не изпълняват заложените цели/изпълняват лошо целите/са принудителни/остарели/неуместни (например, като не се обърне внимание на нуждите на мобилните и мигриращи роми в ЕС и разнообразието като цяло, както стана очевидно по време на кризата с COVID-19).

Липсва прилагането на добри практики и работещи модели за приобщаване, което от своя страна допринася за липсата на политическа воля и въображение и по-ниски нива на инвестиции.

Има недостатъчна осведоменост за правата и гражданските задължения сред ромите, както и липса на взаимна реципрочност в задълженията.

Липсва овластяване на ромите, липсва сътрудничество и доверие сред ромите и не-ромите, както и сред заинтересованите страни от приобщаването на ромите .

Ромските семейства, попаднали в затворения кръг на бедността, често разполагат с ограничени или никакви ресурси, нямат буфери, на които да разчитат по време на кризи, нито средства за излизане от бедността и осигуряване на по-добро бъдеще на себе си и децата си.

Ниските доходи и липсата на елементарна финансова грамотност водят до бариери като невъзможността да се покрият дори най-належащите разходи по време на кризи, камо ли да заплащат за ранно образование и грижи, училищни материали, транспорт, жилища и комунални услуги като вода и електричество и достъп до финансови и микрофинансиращи институции за създаване или подкрепа на микро или малък бизнес.

Безпрецедентната пандемия от COVID-19 доведе до задълбочаване на дългогодишната изолация, бедност и дискриминация срещу ромите. Много роми, живеещи в сегрегирани населени места, се оказват лишени от какъвто и да било източник на доходи и формална или неформална икономическа дейност, което води до нарастваща безработица и бедност.

Не можем да кажем, че сред ромската общност има установена практика за подаване на жалби и докладване на случаи на дискриминация на пазара на труда или в какъвто и да било друг контекст – например при прояви на насилие и враждебна реч. По-скоро може да се твърди, че ромите не са информирани за работата на институциите, които се занимават с такива проблеми. Липсва информираност за правомощията, упражнявани от тези институции и техните функции, което също възпрепятства ромите при защита на техните човешки права. Болшинството роми по-скоро са убедени, че правото винаги ще бъдана страната на по-силните (мнозинството).

Нивото на недоверие в съдебната и правоохранителната система, както и в органите, за защита от дискриминация, е високо.

Промените в Закона за гражданската регистрация, приети преди пет години, увеличиха проблемите на ромското население, тъй като в много обитавани от роми населени места имуществените права, законността на сградите и притежаването на необходимите документи за адресна регистрация са неуредени. Ромите в много случаи нямат документи за собствеността, което прави невъзможно да ги представят в службите на единната система за гражданска регистрация и административно обслужване на населението. Някои роми не могат да получат лични карти, защото нямат законно, постоянно жилище като адрес.

Счита се, че дългосрочно безработните лица са една четвърт от цялото неосигурено население. Лицата, които могат да си позволят вноски за социално, здравно осигуряване, но избират да не ги плащат, представляват още една четвърт от цялото неосигурено население. Гражданите без валидна лична карта също не са осигурени.

Липсата на интеркултурна перспектива и модерни методи на преподаване, които да отчитат спецификата на ромските деца и родителите, представляват друго сериозно предизвикателство по отношение на достъпа до качествено предучилищно образование от страна на ромите. Почти няма учител, който да знае дори само основни думи на ромски или турски език, въпреки че много ромски и турски деца не говорят български. Учебният план е съсредоточен само върху културата и традициите на етническите българи. Ромските родители рядко се включват в работата на детските градини.

В това отношение предучилищното образование е значително по-недоразвито в сравнение с основното училищно образование, което включва – макар и в твърде недостатъчна степен - определени интеркултурни практики. Тъй като премахването на финансовите и други

бариири пред достъпа до предучилищното образование може да доведе до записване на половината не обхванати деца, ключът към привличане на другата половина е в атрактивните детски градини, които са културно-сензитивни и приятелски настроени към децата и родителите.

Нерешен остава проблемът с незаконно строителство, несъобразено със строителните правила, високата гъстота на населението и пренаселеността в жилищата. Това поставя висок процент от ромските домакинства в постоянен риск от премахване на единствените им жилища и превръщането им в бездомници. Продължаващ е и проблемът с липсата на законови мерки за осигуряване на алтернативно жилище в случаите на премахване на единствен дом.

Продължават да се наблюдават редица прояви на слово на омразата срещу ромите в публичното пространство, в повечето случаи съчетани с фалшиви новини. Особено опасна за обществената кохезия е враждебната реч, изречена от политици и обществени фигури, които формират и влияят на обществения дискурс от позицията на властта и обществения престиж, които притежават. Речта на омразата онлайн не се отличава по същество от подобни изрази, открити офлайн. Въпреки това гъвкавостта на онлайн пространството, анонимността, която позволява, потенциалът му да достигне бързо до голяма аудитория и сравнително ниските бариири за влизане, поражда особени предизвикателства, характерни само за неговото съдържание и начините за регулирането му. Както онлайн, така и офлайн разпространяваната враждебна реч срещу ромите изисква бъдещ анализ и допълнителни решителни действия с оглед намирането на нови начини за борба срещу такава реторика, като например алтернативни послания и технологии за проверяване на фактите.

В ромските общности се наблюдават промени по отношение на няколко норми във връзка със социалните роли на мъжете и жените. Обхватът на промените варира в различните общности, включвайки: равноправието на половете и разбирането, че мъжете са по-висши от жените; асоциирането на мъжествеността с ролята на човека, осигуряващ благоденствието на семейството. Макар равноправието на половете да не е широко приета ценност, както е във всяка патриархална общност, в някои общности се наблюдава процес на преоценка. Образованите жени открито се противопоставят на традиционното разделение на труда в ромските семейства и на наложената им от това роля, която да се свежда само до домакинските задължения и в грижите по отглеждане на децата.

### 3. SWOT анализ.

Силни страни	Слаби страни
<ul style="list-style-type: none"> <li>⇒ Налични Планове за действие за изпълнение на интеграционни политики във всички райони на Столична община;</li> <li>⇒ Натрупан капацитет и опит в мобилизирането и използването на средства от европейските фондове в подкрепа изпълнението на политиките;</li> <li>⇒ Създадени дългосрочни партньорства с НПО и научни институции;</li> <li>⇒ Изградена Национална ромска платформа, обхващаща ромски и про-ромски организации и активисти от голям брой населени места;</li> <li>⇒ Изградено добро взаимодействие с областните и общинските експерти по етническите и интеграционните въпроси.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>⇒ Недостатъчно или частично припознаване на ангажименти по изпълнението на политиките от отговорните институции;</li> <li>⇒ Недостатъчна кадрова и финансова обезпеченост на политиките;</li> <li>⇒ Високи нива на икономически неравенства, в т.ч. и силни регионални различия и диспропорции;</li> <li>⇒ Висок дял на лицата в риск от бедност в т. нар. джобове на бедност;</li> <li>⇒ Ниско ниво на цифрови умения на населението, в т.ч. и ромската общност;</li> <li>⇒ Негативно въздействие оказват наличието на т.нар. „първично сегрегирани“ образователни институции;</li> <li>⇒ Недостатъчно работещ Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане и задържане в образователната система на децата и учениците</li> </ul>
Възможности	Заплахи
<ul style="list-style-type: none"> <li>⇒ Подобряване на процеса по координация и взаимодействие при планирането, изпълнението и мониторинга на изпълняваните политики;</li> <li>⇒ Прилагане на иновативни и гъвкави подходи при ефективно усвояване на средствата от Европейските структурни фондове за целите на реализираните политики;</li> <li>⇒ Повишаване на квалификацията и уменията на работната сила;</li> <li>⇒ Утвърждаване на принципите на демократичната държава, с акцент върховенство на закона и антидискриминация, сред уязвимите общности и в отношението на обществото към тях;</li> <li>⇒ Подобряване на взаимодействието с представители на гражданския сектор;</li> <li>⇒ Навлизане на дигиталните технологии в почти всички професионални области, което създава нова работна среда, изискваща цифрови умения.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>⇒ Задълбочаване на социално-икономическите неравенства;</li> <li>⇒ Негативните демографски процеси;</li> <li>⇒ Повишаване на дела на лицата в риск от бедност или социално изключване;</li> <li>⇒ Продължаваща тенденция на регионални диспропорции;</li> <li>⇒ Недостатъчна ресурсна обезпеченост за провеждане на политиките;</li> <li>⇒ Манипулиране на обществени нагласи и реакции срещу провежданите политики;</li> <li>⇒ Висока уязвимост на младежи до 29 години, които са неравнопоставена група на пазара на труда;</li> <li>⇒ Непредвидими социални и икономически последици от пандемията от COVID-19.</li> </ul>

## IV. Стратегическа рамка.

Направеният анализ на факторите, предизвикателствата, както и на възприетите подходи и мерки за тяхното адресиране за периода на изпълнение на НСРБИР до 2020 г. показва, че не е постигната амбицията да се сложи край на изключването на ромите, но същевременно отчита положителни резултати и първоначална промяна в тенденциите.

Пандемията от COVID-19 засили уязвимостта на изолирани и маргинализирани ромски общности и показа спешната нужда от по-ефективен и всеобхватен политически отговор на национално и европейско ниво. Стратегията потвърждава дългосрочния ангажимент на държавата за сътрудничество с всички заинтересовани страни за справяне със съществуващите проблеми и предизвикателства пред ромите, за които има риск да се влошат от въздействието на пандемията от COVID-19.

Стратегията съдържа визия, цели и приоритети за утвърждаване на интегриран подход при провеждане на политиките за приобщаване и участие на ромите; допринася за постигане на съответствие и взаимно допълване между секторните политики и стратегии, които спомагат за насърчаване равнопоставеността, приобщаването и участието.

За постигане на дългосрочната цел за осигуряване на ефективно равенство и намаляване на различията между ромите и останалата част на населението, в Стратегията са заложили три хоризонтални цели в областта на равенството, приобщаването и участието и четири секторни цели в областта на образованието, здравеопазването, жилищните условия и заетостта.

Постигането на справедливост и приобщаване изисква засилено използване и по-добро насочване на ресурсите, както и участие и партньорство на всички заинтересовани страни на всички нива на управление във всички сектори.

### 1. Визия.

Устойчиво развитие на уязвими етнически групи и общности като ромите на територията на област София чрез създаване на условия за равенство и участие

### 2. Стратегическа цел.

Осигуряване на равен достъп до права, услуги и участие на ромите в обществения живот на област София при спазване принципите на върховенство на закона и недискриминация

### 3. Водещи принципи при изпълнението.

Сериозността на отделните предизвикателства във всяка област на политиката и взаимозависимостта на проблемите изисква многоизмерен интегриран подход, съчетаващ инвестиции в заетост, образование, здравеопазване и жилищно устройване.

Мерките, свързани с прилагането на общи и секторни политики, се основават на предварително идентифициране на нуждите на местно, регионално и национално ниво, изготвено от държавните институции от всички равнища в партньорство с местните ромски общности, неправителствени организации и други заинтересовани страни, отговорни за тези политики, при прилагане на подхода „отдолу-нагоре“ и включени в териториалните стратегии и планове на регионално и общинско ниво (Интегрираните териториални



стратегии за развитие на регионите за планиране от ниво 2 и Плановете за интегрирано развитие на общините).

За постигане на напредък в рамките на периода 2021-2030 Стратегията залага на следните водещи принципи:

- Превантивен характер на избраните мерки, което се състои в предприемане на действия за отстраняване и намаляване на причините за риск от неравнопоставеност и социално изключване.
- Осигуряване на ефикасност и ефективност при реализиране на предвидените в Стратегията на област София цели и мерки за постигане на напредък към целите за равенство, приобщаване и участие на ромите на национално ниво.
- Стратегията на област София допринася за кохерентност между рамката на ЕС и други политики, инструменти за финансиране и правни инструменти на ЕС (Европа 2020, Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ), антидискриминационно законодателство, разширяване).
- Стратегията се характеризира с допълняемост на свързани с ромския етнос документи и програми на районите в Столична община, и в тази връзка е предвидено да се изпълнява в партньорство чрез поставяне на общи цели, приемане на съгласувани подходи за работа, споделяне на информация и опит между всички заинтересовани страни.

Водещи при изпълнението на Стратегията са също така и Десетте общи основни принципа за включване на ромите, приети от Съвета на Европейския съюз на 8.06.2009 г.:

- 1) Конструктивни, прагматични и недискриминационни политики;
- 2) Изрична, ясно определена но не изключителна насоченост;
- 3) Междукултурен подход;
- 4) Приобщаване към мнозинството;
- 5) Осъзнаване на измерението за равенството между половете;
- 6) Трансфер на основани на фактите политики;
- 7) Използване на инструменти на ЕС;
- 8) Участие на регионалните и местните власти;
- 9) Участие на гражданското общество;
- 10) Активно участие на ромите.

Тези принципи са базата при формулирането, изпълнението, наблюдението и оценката на приобщаващи политики за ромите. Те насърчават провеждането на надграждани, конструктивни, прагматични и недискриминационни политики, подхода на утвърдителните мерки, междукултурния подход, като не изключват прилагането им към други граждани в уязвимо положение. Вземат предвид потребностите и положението на ромските жени.

Принципите се отнасят до ключови фактори за успех като трансфер на доказано добри практики, използване на инструментите (законодателни, финансови и координационни) на Общността, участие на регионалните и местните власти, въвличане на гражданското общество и активното участие на ромите.

Постигането на справедливост и приобщаване изисква повишено използване и по-добро насочване на ресурсите, както и участието и партньорството на ромските общности, всички правителствени нива, сектори и заинтересовани страни.

#### **4. Водещи хоризонтални цели.**

Политиките за приобщаване на ромите представляват неразделна част от общонационалните политики за повишаване благосъстоянието на българския народ.

За тяхното постигане ще допринесат взаимно подсилващи се хоризонталните цели – равенство, приобщаване и участие:

- ⇒ Ефективно равенство: Борба за предотвратяване на прояви на антиромски нагласи и дискриминация срещу ромите като цяло;
- ⇒ Социално-икономическо приобщаване: Намаляване на бедността и социалната изключване и премахване на социално-икономическите различия между ромите и останалата част от българското общество;
- ⇒ Значително участие: Насърчаване на участието чрез овластяване, сътрудничество и доверие.

### **V. Приоритети.**

#### **1. Образование и обучение.**

С приемането на ЗПУО и извеждането на приобщаващото образование като приоритетна политика МОН активно и последователно изпълнява мерки за осигуряване условия за осъществяване на приобщаващо образование, което се изразява в прилагането на диференциран и индивидуализиран подход към децата и учениците, включително от уязвими групи, в това число роми, чрез компенсиране на затрудненията при усвояването на учебното съдържание, липсата на мотивация и трудностите при завършване на клас, етап или степен на образование. Прилагат се мерки и за развитие потенциала на онези от тях, за които майчиният език е различен от българския и които не владеят добре български език. Заедно с работата по Механизма за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст приоритетно се осъществява и работа с родители от уязвими групи, в това число роми.

Ситуацията с разпространението на COVID-19 изправи българската образователна система пред сериозно предизвикателство – да се модернизира по такъв начин, че да не задълбочи дистанцията в образованието, вкл. повишаване нивото на цифровите умения и въвеждането на цифровите технологии като ключов елемент на модерното училище. Във връзка с това в образователната система е въведено обучение в електронна среда чрез използване на средствата на информационните и комуникационните технологии (ИКТ).

Въведените нормативни промени осигуряват възможност на учениците да усвоят учебното съдържание за съответния клас и да се предотврати възникването на обучителни затруднения. Промените осигуряват прилагането на принципите за равен достъп до качествено образование и приобщаване на всяко дете и на всеки ученик, както и за равнопоставеност и недопускане на дискриминация при провеждане на предучилищното и училищното образование.

Формиране и реализиране на политики за достъп до качествено образование на Регионално управление на образованието – София-град:

- Приоритетни области съгласно Стратегическата рамка за развитие на образованието в Република България 2021-2030: Ефективно включване, трайно приобщаване и образователна интеграция.
- Приоритети на национално ниво за учебната 2021/2022 година: Намаляване процента на отпадналите деца и ученици и на преждевременно напусналите от образователната система. Създаване на условия за подкрепа на всяко дете и ученик с цел ефективно включване и трайно приобщаване към образователния процес.
- Други регионални приоритети в дейността на РУО: Провеждане на последователна регионална политика за осигуряване на равен достъп до качествено образование и пълноценна социализация на деца и ученици от различни етнически групи, със специални образователни потребности и/или хронични заболявания, в неравностойно положение, даровити деца и ученици.

Също така на територията на област София се прилагат се ключовите мерки на регионално, общинско и училищно ниво в политиките за превенция, интервенция и компенсиране на отпадането /преждевременното напускане на училище, разширява се обхвата на целодневната организация на учебния ден за учениците.

Осигурява се допълнително обучение на децата и учениците с проблеми в усвояването на учебния материал. Координира се и се контролира процеса на заявяване на познавателни книжки, учебници и учебни комплекти за безвъзмездно ползване от децата в подготвителна група и учениците.

Консултират се директорите на училища и ДГ относно въвеждане на специфични политики и мерки за превенция на отпадането в стратегиите на училищата и детските градини, както и по отношение прилагането на политики и мерки за превенция, интервенция и компенсиране на преждевременното напускане на училище.

Обхватът и задържането на децата и учениците оказва изключително влияние върху състоянието на образователната мрежа. Целодневната организация на учебния процес е ефективна мярка за подобряване качеството на образование, като особено ясно е изразен ефектът по отношение на учениците от рискови групи.

С децата в риск от обучителни трудности се работи по програми за езиково - говорно, психомоторно и когнитивно развитие. Провеждат се множество педагогически визити за популяризиране и устойчивост на доказалата се практика, както и дейности за стимулиране развитието на личностни качества, социални и творчески умения, занимания по интереси.

Във всички образователни институции се осъществяват дейности, включващи екипна работа с насоченост към обща подкрепа на учениците в училището – срещи между учителите, срещи на отделни учители с родители на ученици, дейности за преодоляване на рискови фактори в средата на учениците и т.н.

Назначените в образователните институции образователни медиатори и социални работници работят с родителите в уязвимите общности за повишаване на мотивацията за участие в образователния процес.

Езиковата интеграция е най-добрият възможен начин за успешна последваща социализация на пазара на труда и е ключ към преодоляването на сегрегацията и концентрацията на бедност, основана на етнически характеристики.

Цел	Оперативни задачи	Очаквани резултати
-----	-------------------	--------------------

Постигане на образователна интеграция и утвърждаване на интеркултурното образование на територията на област София за деца и ученици от уязвими групи, включително роми	Обхващане на децата във форми на образование и грижи в ранна детска възраст и в предучилищното образование.	Постигане развиването на познавателни и социално-емоционални умения с последващо образователно приобщаване.
	Неформално и информално образование и включване във форми за образование и обучение на лица, които не са завършили средно образование.	Задържане вниманието на ромското население за участие във форми на учене през целия живот.
	Създаване на условия за изпълнение на интегрирани мерки за повишаване на образователното развитие на децата и учениците от ромската общност, включително подкрепа за получаване на по-висока степен образование.	Постигане на качествено и приобщаващо образование с осигурена перспектива за реализиране на пазара на труда.
	Съхраняване на културната идентичност на деца и ученици от ромската общност чрез иновативни идеи и развитие на дигитални умения.	Повишено самочувствие и чувство за принадлежност, разширени познания в сферата на култура, традиции и иновации.

Необходимо условие за осъществяването на тези цели е и активното сътрудничество между детските градини и училищата с държавните и местните органи в социалната и здравната сфера, с образователните медиатори и местните общности. В изпълнение на този приоритет ще се реализират и дейности за образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства в уязвимо положение, с фокус върху ромите, посредством предоставянето на образователна и социална подкрепа.

Изпълнението на мерките по приоритет „Образование и обучение“ ще допринесе за изпълнение на индикаторите по приоритет „Образование и умения“ от „НПР: България 2030“ и изпълнението на отделни аспекти от Цел 4 „Осигуряване на приобщаващо и справедливо качествено образование и насърчаване на възможностите за учене през целия живот за всички“ от Целите за устойчиво развитие на ООН.

⇒ **Отговорни институции и партньори:** Министерство на образованието и науката, РУО на област София-град, Центърът за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства, Министерството на труда и социалната политика, Столична община, Дирекция „Социално подпомагане“ – София, Областна администрация на област София, Държавна агенция за закрила на детето, образователни медиатори, НПО, съвместни партньорства със съседни общини/области.

⇒ **Източник на финансиране:** държавен бюджет, общински бюджет, Структурни фондове на ЕС, Финансов механизъм на Европейското икономическо пространство (ФМ на ЕИП) 2014-2021, Норвежки финансов механизъм (НФМ) 2014-2021 и други донорски програми.

## 2.Здравеопазване.

Подобряването на здравето на всички граждани е в основата на политиките в областта на общественото здраве. Целите, свързани с този приоритет, са насочени към активна промоция на здравето и превенция на хроничните незаразни болести и социално значими болести, и активното подпомагане на уязвими групи да получат ефективен достъп до здравни грижи и здравно обслужване.

Провеждането на политики в областта на здравната профилактика сред лицата в риск, при които е налице и висока мобилност и затруднен достъп до медицински грижи, ще осигури устойчивост на превантивните дейности не само сред уязвимите общности, но и сред обществото като цяло; подкрепя и медицински грижи, за ограничаване разпространението на COVID-19, ваксинационни програми и др.

Системата на здравеопазването на територията на районите в област София е със солидни традиции, организирана от добре изградена структурирана мрежа от здравни заведения.

Достъпът до здравни услуги се гарантира чрез посредничеството на здравните медиатори, които са свързващо звено между уязвимите групи от населението и системата на здравеопазването. Броят на здравни медиатори в област София е 15 специалисти.

Масовото и дълбоко обедняване, високата безработица, влошената структура на доходите и потреблението, неблагоприятната околна и жилищна среда, начинът на живот повишават вероятността от възникване на заболявания. Поради неизградената или лошата инфраструктура в махалите с компактно ромско население представителите на ромската общност по-често боледуват от хепатит, стомашно-чревни заболявания, различни болести, причинявани от паразити.

Запазва се тревожната тенденция по отношение броя на ражданията от непълнолетни лица и съпътстващите ги ранни бракове в някои от случаите.

Причините са комплексни. Създаването на ефективно действаща мрежа от партниращи организации и институции, ангажирани със здравните и социални проблеми на общността е ключова за подобряване на настоящето положение.

При лицата, принадлежащи към малцинствената общност роми, се наблюдава по-силно влияние на първични и вторични рискови фактори.

Основни фактори за заболявания при ромското население са:

- масово и дълбоко обедняване; висока безработица; неблагоприятна околна и жилищна среда; асоциален начин на живот; генетични заболявания, вследствие на ранните раждания и negliжираност към бременните жени; болестни състояния, които вследствие на нелечение се хронифицират; поява на усложнения при negliжиране и нелечение;
- поведенчески: злоупотреба с алкохол, тютюнопушене, рисково сексуално поведение и др.;
- забременяване и раждане в ранна възраст, водещо до проявата на различни усложнения при новороденото и майката – дете;
- хранене: небалансирано и нерационално;
- психосоциален стрес;

Сериозен проблем представлява здравната не осигуреност сред ромското население. Част от ромското население е неосигурено или с прекъснати здравно-осигурителни права. Не може да се каже колко е точния брой на здравно неосигурените роми в област София, тъй като голяма част от тях работят в сивия сектор, в строителството и др. Те не се водят на

работа, не се осигуряват, регистрират се като безработни и използват тънкостите на закона, като се регистрират и ползват помощи за отопление. Всички, които ползват помощи за отопление, държавата ги осигурява здравно. Така голяма част от тях са здравно осигурени без да внасят вноски.

Проблем се оказва и осигуряването на личен лекар на новородени бебета. Със съдействието на здравния медиатор, няколко ромски новородени бебета имат вече личен лекар от други градове в областта. Това пък от своя страна създава затруднения за редовно проследяване на здравословното състояние на пациента.

Въпреки добрата работа на здравния медиатор по отношение подобряване на здравната култура, си остава проблема с лошите жилищни и битови условия, на една част от ромското население. Това от своя страна е предпоставка за развитие на различни инфекциозни болести.

Здравеопазването в ромската общност е комплексен проблем. При ромите на национално ниво, но и в частност на територията на област София се наблюдават изключително негативни тенденции, свързани със здравословното състояние: висока заболяемост, висока смъртност, ниска продължителност на живот. Средната продължителност на живот на ромите в страната е с приблизително 10 години по-ниска в сравнение с тази на останалото население.

Наблюдават се и други тенденции: по отношение на бременността – бременните жени се картотекират непосредствено преди раждането, не посещават редовно женска консултация и с това попадат в рискови групи бременности. Като цяло бременностите са много ранни.

Въпреки усилията на заинтересованите страни и власти, в област София все още се наблюдават характерните негативни тенденции, свързани със здравословното състояние на лицата от ромски произход: висока заболяемост, висока смъртност, ниска продължителност на живот.

Необходимо е осигуряване на оптимална система на здравеопазване на населението от малцинствените групи в областта, като се предоставят необходимите превантивни, диагностични, лечебни, рехабилитационно оздравителни услуги, повишаване на здравната култура и информираността относно правата на пациентите, създаване на условия за здравословен начин на живот.

Цел	Оперативни задачи	Очаквани резултати
Осигуряване на достъп до превенция и качествени здравни услуги за ромското население и уязвимите етнически общности, живеещи в крайна бедност.	Създаване на условия за профилактика на майчиното и ранното детско развитие в ромски и други малцинствени общности.	Подобрено майчино и детско здравеопазване в уязвими откъм бедност ромски квартали на област София.
	Осигуряване на здравословна и чиста среда на живот в ромските квартали.	Създадени условия за превенция на появата и разпространението на инфекциозни болести.
	Засилване работата на здравните медиатори сред ромската общност.	Повишено разбиране и съпричастност относно ромското здраве.



	Повишаване ефективността на ваксинапрофилактиката.	Осигурен висок имунизационен обхват.
--	--	--------------------------------------

- ⇒ **Изпълнението на мерките** по приоритет „Здравеопазване“ ще допринесе за изпълнение на индикаторите по приоритет „Здраве и спорт“ от „НПР: България 2030“ и има основна роля за изпълнението на Цел 3 „Осигуряване на здравословен живот и насърчаване благосъстоянието на всички във всяка възраст“ от Целите за устойчиво развитие на ООН.
- ⇒ **Отговорни институции и партньори:** Министерство на здравеопазването, Столична регионална здравна инспекция, Регионална здравно-осигурителна каса, Столична община, Областна администрация на област София, здравни медиатори, НПО, съвместни партньорства със съседни общини/области.
- ⇒ **Източник на финансиране:** държавен бюджет, общински бюджети, Структурни фондове на ЕС, ФМ на ЕИП 2014-2021, НФМ 2014-2021 и други донорски програми.

### 3. Жилищни условия.

По-голяма част от ромите живеят в т. нар „обособени ромски квартали“, където жилищните условия са крайно неприемливи. Обособените квартали продължават да бъдат една от основните пречки за цялостната интеграция на ромите в обществото, тъй като условията на живот в тях водят до задълбочаване на изключването им, до занижаване на възможностите за подобряване на образователния, социално-икономическия и здравния статус и до маргинализиране на значителна част от общността.

Сериозен проблем е нарастването на пространствената обособеност на ромската общност. Концентрацията на роми в обособени квартали се увеличава през последните години, което е предпоставка за социална изолация на жителите им, влошаване на жилищните условия, проблеми с изграждането и поддръжката на инфраструктурата и хигиената и трудности при осигуряването на услуги.

Част от ромите обитават места без изградена или със зле функционираща водопроводна и канализационна мрежа, нерядко с нелегално прокарана електрическа мрежа или дори без ток, със слабо изградена канализационна система или без такава и това определя по-лошите жилищни условия.

Възможните решения по отношение на жилищните условия на ромското население следва да бъдат интегрирани в по-широки национални дейности и законодателни инициативи. Те следва да бъдат насочени основно към регулиране и благоустрояване на ромските квартали, разширяване на възможностите за изграждане на собствени домове от семействата и в по-малка степен към програми за социално жилищно настаняване или подпомагане на семейства с междупоколенческа бедност, особено с малки деца и деца-ученици, болни членове на семейството, непълни семейства и други.

В програмите за социално жилищно настаняване, ромите следва да бъдат включени съвместно със семейства от мнозинството. За да се осигури успеха на такива програми е необходимо да се предвиди дългосрочна социална и психологическа подкрепа. В тези програми водеща роля имат общините, което е свързано и с увеличаването на общинските жилища.

Включването на ромски семейства в програми за настаняване в социални жилища е обвързано с предоставяне на интегрирана междусекторна подкрепа, включваща социални, здравни, образователни услуги, а също и услуги в сферата на заетостта.

Насърчават се дейности, които са свързани с изпълнение на проекти, осигуряващи подкрепа за социалната интеграция на маргинализирани групи, в т.ч. и роми, чрез подобряване на жилищните условия, при осигурени кадастрална и градоустройствена основа, изграждане на техническа инфраструктура за квартали с компактно ромско население и за нови терени, предназначени за ниско жилищно строителство, изграждане на социални жилища и обекти на социалната инфраструктура.

Обособените ромски махали продължават да бъдат една от основните пречки за цялостната интеграция на ромите в обществото, тъй като условията на живот в тях водят до задълбочаване на изолацията им, до занижаване на възможностите за подобряване на образователния, социално-икономическия и здравния статус и до маргинализиране на значителна част от общността.

За голям брой ромски семейства липсата на жилище с нормални битови условия е сериозен проблем и макар да отговарят на всички изисквания, те не получават нов дом по простата причина, че общинските жилища не достигат, което отлага решаването на проблема за неопределено време.

Цел	Оперативни задачи	Очаквани резултати
По-добра техническа инфраструктура и публични услуги на територията на област София	Създаване на условия за узаконяване на жилищната инфраструктура в ромските квартали чрез кадастрална карта, кадастрални регистри и подробни устройствени планове.	Подобрен статут на жилищата в териториите с преобладаващо ромско население в районите на Столична община.
	Подобряване средата на живот за ромските общности чрез благоустрояване на средата за спорт и отдих.	Подобрена жизнена среда за районите с концентрация на ромски семейства в област София.
	Обновяване и разнообразяване на социалната инфраструктура на здравеопазването, образованието, културата и др. в квартали, с концентрация на бедност.	Създадени условия за подобряване на услуги в квартали, с концентрация на бедност.
	Включване на квартали с преобладаващо ромско население в районите на Столична община в програми за енергийно обновяване.	Подобряване социалния статус на ромската общност.

⇒ **Изпълнението на мерките** по приоритет „Жилищни условия“ ще допринесе за изпълнение на индикаторите по приоритети „Социално включване“ и „Местно развитие“ от НПП и има основна роля за изпълнението на Цел 11 „Превръщане на градовете и селищата в приобщаващи, безопасни, адаптивни и устойчиви места за живеене“ и цел 6 „Осигуряване на достъпност и устойчиво управление на водата и канализацията за всички“ от Целите за устойчиво развитие на ООН.

⇒ **Отговорни институции и партньори:** Министерство на регионалното развитие и благоустройството, Столична дирекция на вътрешните работи, Агенцията по геодезия,

картография и кадастър, Столична община, Регионална дирекция за социално подпомагане - София, Дирекция „Регионална служба по заетост“ – София, Областна администрация на област София, НПО, съвместни партньорства със съседни общини/области.

⇒ **Източник на финансиране:** държавен бюджет, общински бюджети, Структурни фондове на ЕС и други донорски програми.

#### **4.Заетост.**

Успешната интеграция на пазара на труда и повишаване на пригодността за заетост на групите в неравностойно положение на пазара на труда е един от основните приоритети на активната политика по заетостта. Чрез прилагането на комплекс от мерки за подпомагане на бързи и качествени преходи от неактивност и безработица към заетост или от образование към заетост се цели успешната интеграция на тези лица, както на пазара на труда, така и в социално-икономическия живот на страната.

Превантивният ефект срещу социалното изключване и маргинализацията заемат особено важно място в политиката по заетостта. Икономически неактивните лица, вкл. ромите са потенциална работна сила на пазара на труда. Тяхното интегриране на пазара на труда и активно включване в заетост ще продължи с прилагането на подходящи целенасочени действия.

Докато малко повече от един на десет етнически българи спада към групата на неактивните младежи, това важи за близо един от трима етнически турци и двама от трима роми.

Според изследване на Института по пазарна икономика това има голямо значение за политиките, тъй като то показва, че са необходими продължаващи усилия, така щото образователната система и трудовият пазар да съумяват в по-голяма степен да интегрират представителите на етническите малцинства, независимо от образователното ниво, пола или региона, както това се случва с представителите на българския етнос.

Безработните младежи до 29 години са една от приоритетните целеви групи на активната политика на пазара на труда. Своевременна подкрепа на младите хора ще се предоставя чрез изпълнението на новата Препоръка на Съвета на ЕС „Мост към работни места – укрепване на Гаранцията за младежта“.

Целенасочените мерки за насърчаване на активното поведение на младежите, повишаването на пригодността им за заетост, подпомагането на тяхната инициативност и предприемчивост, повишаването на мотивацията им за труд и успешната им интеграция в заетост, противодействието на дискриминацията на пазара на труда са важен елемент за постигане на целите на приоритета.

Насочва се внимание към младежите, които по-трудно намират работа, поради по-ниската конкурентоспособност на пазара на труда, като безработни до 29 години; младежи, които са без работа, необхванати от системите на заетост, образование и обучение (NEETs); младежи, рано отпаднали от системата на образованието.

Пандемията от COVID-19 показва, че е необходимо да се развие капацитета на институциите на пазара на труда с цел постигане на по-добро управление на мерките в извънредни ситуации, като се активират програмите за заетост.

Сложната и променлива ситуация налага на работодателите да прилагат по-голяма гъвкавост по отношение на разкриване и запазване на работни места, свързани със съответните разходи за осигуровки и заплати, при което ромската общност продължава да

бъде най-силно уязвима, като резултат от ниските си образователен ценз и професионална квалификация.

Националната програма „Активиране на неактивните лица” на Агенцията по заетостта е източникът за финансиране наемаето на трудовите посредници на ромите. Тази мярка е етнически ориентирана и достъпна за безработните роми. Трудовите посредници подпомагат по-добрата комуникация и съдействие между ромите и държавните институции, като агенциите по заетост и бюрата по труда, като по този начин скъсяват разстоянието между институциите и маргинализираните ромски общности.

Лицата с по-нисък завършен етап на образование най-често биват наети като нискоквалифицирани или неквалифицирани работници. Лицата със завършено средно образование е по-вероятно да намерят работа като квалифицирани работници, а завършилите висше образование – да заемат управителски и експертни позиции. Завършилите средно или висше образование започват свои собствени бизнеси по-често, отколкото тези с по-ниска образователна степен.

Цел	Оперативни задачи	Очаквани резултати
Намаляване на безработицата сред ромите и осигуряване на ефективни механизми за реализация	Създаване на диалог с бизнеса за насърчаване на дуалното обучение, стажуването и чиракуването, както и на валидирането на придобитите умения сред ромите.	Повишаване на трудовата заетост сред ромското население, вкл. и професионално развитие.
	Усъвършенстване на умения и компетенции сред търсещите работа лица, с фокус върху младежите и продължително безработните.	Повишен шанс за младежите и продължително безработните да си намерят работа.
	Промотиране на социалното предприемачество сред лица от ромската общност.	Създадени условия за стартиране на ромски социални предприятия.
	Развитие и надграждане на трудовото медиаторство в ромската среда.	Повишено активиране сред безработни и икономически неактивни лица в ромските квартали.

⇒ **Изпълнението на мерките по приоритет „Заетост“** ще допринесе за изпълнение на индикаторите по приоритет „Социално включване“ от „НПР: България 2030“ и има основна роля за изпълнението на Цел 1 „Изкореняване на бедността във всичките ѝ форми и навсякъде“ и някои аспекти от Цел 2 „Край на глада – постигане на продоволствена сигурност и по-добро хранене, стимулиране на устойчиво селско стопанство“, Цел 5 „Постигане на равенство между половете и овластяване на всички жени и момичета“, Цел 8 „Насърчаване на приобщаващ и устойчив икономически растеж, пълна и продуктивна заетост и достойни условия на труд за всички“ и Цел 10 „Намаляване на неравенството между и в рамките на държавите“ от Целите за устойчиво развитие на ООН.

- ⇒ **Отговорни институции и партньори:** Дирекция „Регионална служба по заетост“ - София, Столична община, Областна администрация на област София, НПО, съвместни партньорства със съседни общини/области.
- ⇒ **Източник на финансиране:** държавен бюджет, общински бюджети, Структурни фондове на ЕС, ФМ на ЕИП 2014-2021, НФМ 2014-2021 и други донорски програми.

## 5. Върховенство на закона и антидискриминация.

Независимо от наличието на правна рамка, дискриминационните прояви и антиромските нагласи продължават да създават бариери пред ромската общност въпреки доказателствата за намаляване на усещането за дискриминация сред ромите.

В процес на реализация е проект по въпросите на Европейската полиция и човешки права по специфична програма на Европейската комисия „Превенция и борба с престъпността“, за обучение на служители от Столична дирекция на вътрешните работи за недискриминационно поведение на полицията.

Продължава крайната бедност, безработицата, ниското ниво на образование в сегрегирани училища и класове, неадекватните жилищни условия, лошото здравеопазване и благосъстояние сред част от ромското население, които поставят в неравноправно положение представителите на тези общности.

Социалната изолация засилва предразсъдъците срещу ромите, което прави тяхната маргинализация социално приемлива и засилва антиромските нагласи. Ромите продължават да се сблъскват с дълбоко вкоренени негативни обществени нагласи и предразсъдъци.

Ромските жени навсякъде в Европейския съюз все още са изправени пред неравенства в много отношения, които крайната бедност, изключването и дискриминацията засилват още повече.

Цел	Оперативни задачи	Очаквани резултати
Недопускане сред ромската общност на територията на област София на нетолерантност и „език на омразата“	Изграждане на капацитет за работа с лица, живеещи в дълбока бедност и лица от малцинствени общности (т.е. с различен език, религия, общностен етнос и т.н.) – с респект към различието, достойнството и основните човешки права.	Създадени условия за ефективна работа с лица, живеещи в дълбока бедност и лица от малцинствени общности.
	Приобщаване на лица от ромската общност към дейността по опазване на обществения ред и повишаване на правната култура сред общностите в уязвимо социално-икономическо положение.	Осигурено ефективно сътрудничество и диалог.
	Повишаване превенцията на нежелани ранни бракове,	Намалена и контролирана битова престъпност, ранни

	домашно насилие, битова престъпност и противообществени прояви).	бракове, домашно насилие и противообществени прояви в районите на Столична община.
	Подобряване на гражданското участие и информираност за гражданските права и задължения на лицата от ромския етнос, живеещи в зоните с концентрация на бедност.	Ще се създаде отговорно и информирано самосъзнание сред представителите на ромския етнос.

⇒ **Изпълнението на мерките по приоритет** „Върховенство на закона и антидискриминация“ ще допринесе за изпълнение на индикаторите по приоритет „Социално включване“ от „НПР: България 2030“ и има основна роля за изпълнението на Цел 5 „Постигане на равенство между половете и овластяване на всички жени и момичета“, Цел 10 „Намаляване на неравенството между и в рамките на държавите“, Цел 16 „Насърчаване на мирни и приобщаващи общества за устойчиво развитие, осигуряване на достъп до правосъдие за всеки и изграждане на ефективни, отговорни и приобщаващи институции на всички нива“ от Целите за устойчиво развитие на ООН.

⇒ **Отговорни институции и партньори:** Министерството на правосъдието, Министерството на вътрешните работи, Столична дирекция на вътрешните работи, Министерството на културата, Столична община, Областна администрация на област София, Комисията за защита от дискриминация, консултативни структури, НПО, съвместни партньорства със съседни общини/области.

⇒ **Източник на финансиране:** държавен бюджет, общински бюджет, Структурни фондове на ЕС, ФМ на ЕИП 2014-2021, НФМ 2014-2021 и други донорски програми.

## 6. Овластяване на ромската жена.

В настоящата стратегия проблемите на ромската жена са включени не само като хоризонтална политика, но са адресирани и целенасочено.

Приоритетите образование, здравеопазване, жилищни условия, заетост са обогатени със специфични цели и мерки, сензитивни към жените.

Със специални закони – Закон за равенство на жените и мъжете, Закон за закрила на детето, Закон за хората с увреждания, Закон за защита от домашно насилие и др. са предвидени специални мерки за защита спрямо лица и групи в уязвимо положение.

Основна цел на Националната стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за периода 2021-2030 г. е да допринесе за постигането на фактическа равнопоставеност между половете в България чрез прилагане на единна, последователна и устойчива държавна политика. В плана за действие към стратегията са заложени мерки за: насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете в процесите на вземане на решения; борба с насилието и защита и подкрепа на жертвите; преодоляване на стереотипите по пол в различни сфери на обществения живот, и на сексизма и др.

Наказателният кодекс на Република България определя като престъпления проповядването или подбудата към дискриминация, насилие или омраза, основани на раса, народност или



етническа принадлежност (чрез слово, печат или други средства за масова информация, чрез електронни информационни системи или по друг начин); геноцида и апартейда; обидата и клеветата; трафика на хора; принудата за встъпване в брак; склоняването към проституция и други действия, на които често жертва са представители на етническите малцинства.

Законът за адвокатурата и най-вече Законът за правната помощ създават механизъм за оказване на правна помощ на лица, пострадали от нарушения или жертви на престъпления, включително и на база на тяхната етническа принадлежност и в случаите, в които тези лица не разполагат с необходимите финансови средства да си осигурят помощ.

Ромските жени навсякъде в Европейския съюз все още са изправени пред неравенства в много отношения, които крайната бедност, изключването и дискриминацията се засилват още повече.

Ромските жени се сблъскват с различни форми на дискриминация, включително и множествена дискриминация, трафик на хора, бракове на непълнолетни и принудителни бракове.

Националното бюро за правна помощ има опит в работата с улесняване на достъпа до правна помощ и правосъдие на представители на уязвими групи, включително жертви на домашно насилие и насилие по полов признак, деца, жени от малцинствен произход и/или от отдалечени и географски изолирани райони чрез въвеждане на мобилни екипи за правна помощ. Това е много важен аспект в работата, свързан с овластяването и равните възможности.

С оглед на всичко, което в настоящия документ е анализирано, констатирано и формулирано като проблем, като оперативна цел се извежда насърчаване овластяването на ромската жена, за превръщането ѝ в активен фактор в социалния, политическия и обществен живот, преодоляване на изключването ѝ в основните сфери на образование, здравеопазване, заетост и жилищни условия.

Въпросите за овластяването на ромската жена са намерили своето отражение във всички приоритети на настоящата стратегия.

## **7. Култура и медии.**

Ромската култура е част от европейското културно пространство и част от културното многообразие в страната. Опазването на културното наследство на ромите, насърчаването на творческото развитие, културното взаимодействие и участието в културния живот на страната имат решаваща роля за социалното сближаване.

Целите в приоритета са насочени към подобряване на условията и разширяване на възможностите за социализация чрез културен диалог.

В Националния план за действие са разработени последователни мерки за опазване и популяризиране на традиционната култура на ромската общност и за подобряване на условията за творческо развитие и участие в културния живот.

Специално внимание е отделено на решаващата роля на медиите за намаляване на антиромските нагласи посредством недискриминационно отразяване на представителите на ромската общност; разпространяване на положителни образи за ромите и ползите от интеркултурализма и приобщаването в медиите.

Необходимо е да продължат дейностите по съхранение и развитие на ромската традиционна култура и творчество и създаване на предпоставки за равен достъп на ромската общност до обществения културен живот на територията на област София.

Цел	Оперативни задачи	Очаквани резултати
Съхранение и популяризиране на ромската традиционна култура като мост за културна интеграция и социално сближаване	Развитие и популяризиране на ромското творчество и култура.	Подпомогната културна интеграция и социално сближаване.
	Създаване на условия за активно участие на ромската общност в обществения културен живот и насърчаване на межкултурния диалог	Преодолени предразсъдъци към ромите и изграден позитивен образ на общността.

⇒ **Изпълнението на мерките по приоритет „Култура и медии“** ще допринесе за изпълнение на индикаторите по приоритет „Култура, наследство и туризъм“ от „НПР: България 2030“ и има основна роля за изпълнението на Цел 8 „Насърчаване на приобщаващ и устойчив икономически растеж, пълна и продуктивна заетост и достойни условия на труд за всички“, Цел 11 „Превръщане на градовете и селищата в приобщаващи, безопасни, адаптивни и устойчиви места за живеене“ и Цел 12 „Осигуряване на устойчиви модели на потребление и производство“ от Целите за устойчиво развитие на ООН.

⇒ **Отговорни институции и партньори:** Министерство на културата, Столична община, Областна администрация на област София, Съвет за електронни медии, читалища, НПО, съвместни партньорства със съседни общини/области.

## VI. Мерки за изпълнение на стратегията.

### 1. Приоритет: Образование и обучение.

**Цел:** Постигане на образователна интеграция и утвърждаване на интеркултурното образование на територията на област София за деца и ученици от уязвими групи, включително роми.

Мерки	Статус	Източник на финансиране
Повишаване на обхвата на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст по механизма за обхват.	Текущ	
Осигуряване на приобщаваща среда за деца, които не владеят добре български език, в предучилищна възраст.	Текущ	Средства по ОП; НОИР; Средства по национални програми; Проекти на ЦОИДУЕМ.

Осигуряване на допълнително обучение по учебни предмети с акцент върху изучаването на български език за ученици, за които българският език не е майчин и които не владеят добре български език.	Текущ	Средства по национални програми; Проекти на ЦОИДУЕМ; Средства по ОП НОИР.
Повишаване квалификацията на педагогическите специалисти за прилагане на диференциран подход при обучението на учениците, които имат пропуски или срещат затруднения при овладяването на учебното съдържание.	Текущ	Средства по ОП НОИР
Осигуряване на целеви средства за осъществяване на допълнителна работа за деца и ученици от уязвими групи, включително роми, в това число и за назначаване на образователни медиатори и социални работници.	Текущ	Финансиране със средства от държавния бюджет по НП „Подпомагане на общини за реализиране на дейности за образователна десегрегация“ Средства от бюджета на МОН Средства от ОП НОИР
Осъществяване на психологическа и социална подкрепа на деца и ученици от уязвими групи, включително роми, чрез назначаване на образователни медиатори и социални работници.	Текущ	От бюджета на МОН Средства по ОП НОИР
Преодоляване на дискриминационните нагласи чрез провеждане на различни инициативи (екскурзии, отбелязване на дати от празничния календар, информационни кампании и други дейности).	Текущ	Проекти на ЦОИДУЕМ
Реализиране на форми на взаимодействие между децата и учениците от различен етнически произход за утвърждаването на межкултурните ценности и многообразието в образователната среда с цел изграждане и възпитаване у подрастващите на социокултурен модел на поведение, основан на поведенчески модели за хуманизъм и толерантност.	Текущ	Проекти на ЦОИДУЕМ
Провеждане на информационни кампании и на дейности за ограмотяване и обучение на неграмотни и слабограмотни лица от уязвими групи, които нямат завършен начален етап или завършен клас от прогимназиалния етап.	Текущ	Средства по ОП НОИР

Обучение на ученици, вкл. от уязвими групи, за придобиване на умения за обучение от разстояние в електронна среда.	Текущ	ОП НОИР
Обучение на педагогически специалисти за усъвършенстване на уменията им за преподаване/превеждане на занимания от разстояние в електронна среда.	Текущ	ОП НОИР
Обучение на образователни медиатори и родители за придобиване на умения за работа в електронна среда (в т.ч. образователни платформи, търсене на електронно съдържание и др.)	Текущ	ОП НОИР
Осъществяване на допълнително синхронно обучение от разстояние в електронна среда за ученици от I-ви до XII-ти, в това число от уязвими групи.	Текущ	ОП НОИР

## 2.Приоритет: Здравеопазване.

**Цел:** Осигуряване на достъп до превенция и качествени здравни услуги за ромското население и уязвимите етнически общности, живеещи в крайна бедност.

Мерки	Статус на мярката	Източник на финансиране
Повишаване на обхвата на деца без лични лекари открити от здравните медиатори.	Текущ	
Провеждане на разяснителни кампании за необходимостта от ваксиниране на населението със задължителните имунизации.	Текущ	
Анализ на дейностите за здравно неосигурени бременни и родилки	Текущ	
Дейности по подобряване контрола на туберкулозата сред ромска общност чрез провеждане на скрининг за риска, придружаване и изследване за туберкулоза; подкрепа в процеса на лечение на болните от туберкулоза.	Текущ	
Осъществяване на информационни кампании и кампании за предоставяне на нископрагови и мобилни услуги за превенция за ХИВ/СПИН, СПИ, вирусни хепатити и туберкулоза.	Текущ	
Обучение на здравни медиатори за придобиване на необходимите знания и умения	Текущ	

### 3. Приоритет: Жилищни условия.

**Цел:** По-добра техническа инфраструктура и публични услуги на територията на област София.

Мерки	Статус на мярката	Източник на финансиране
Мониторинг на изпълнението на програмни документи, оказващи влияние на маргинализираните територии	Текущ	МРРБ общини
Изработване на кадастрална карта и кадастрални регистри на територии, включващи зони с компактно ромско население	Текущ	
Подкрепа за осигуряването на модерни и достъпни общински жилища за настаняване на уязвими групи от населението и обновяване на квартали	Текущ	ОПРР 2021-2027
Развитие на инфраструктура за предоставяне на интегрирани здравно-социални и социални услуги в общността за уязвими групи	Текущ	ОПРР 2021-2027
Подкрепа при развитието на образователна, културна, спортна инфраструктура и насърчаване на публично-частното партньорство	Текущ	

### 4. Приоритет: Заетост.

**Цел:** Намаляване на безработицата сред ромите и осигуряване на ефективни механизми за реализация.

Мерки	Статус на мярката	Източник на финансиране
Мотивиране за активно поведение на пазара на труда/за търсене на работа	Текущ	ПРЧР 2021-2027 г.
Професионално ориентиране	Текущ	ПРЧР 2021-2027 г.
Организиране на обучение за придобиване на професионална квалификация и/или на ключова компетентност	Текущ	ПРЧР 2021-2027 г.
Насърчаване на заетостта чрез предприемачество	Текущ	ПРЧР 2021-2027 г.

Мотивирани и/или включени в обучение за стартиране и управление на собствен бизнес	Текущ	ПРЧР 2021-2027 г.
Активирани на икономически неактивни лица чрез трудово медиаторство	Текущ	ПРЧР 2021-2027 г.
Подобряване достъпа до заетост и обучение на уязвими групи чрез предоставяне на интегрирани услуги по заетост и социално подпомагане	Текущ	ПРЧР 2021-2027 г.
Обучение и насърчаване на заетостта в дейности по опазване на околната среда	Текущ	ПРЧР 2021-2027 г.

### 5. Приоритет: Върховенство на закона и недискриминация.

**Цел:** Недопускане сред ромската общност на територията на област София на нетолерантност и „език на омразата“.

Мерки	Статус на мярката	Източник на финансиране
Проведени кампании за повишаване на осведомеността относно домашното насилие и насилието, основано на полов признак	Текущ	
Разширени услуги за първична правна помощ за уязвимите групи	Текущ	
Мерки за справяне с многобройните неблагоприятни условия, пред които са изправени ромските жени и ромските деца	Текущ	
Дейности по предотвратяването и противодействието на противообществените прояви на малолетните и непълнолетните	Текущ	
Обучение на полицейските служители по правата на човека и проблемите на малцинствата в рамките на професионалното обучение по месторабота	Текущ	
Утвърждаване на толерантни междуетнически отношения чрез спорт	Текущ	
Провеждане на семинари/кръгли маси по въпросите за равнопоставеността на ромските жени в българското общество	Текущ	
Повишаване на информираността на децата и техните семейства относно съществуващи механизми за информиране и превенция на насилието сред и срещу деца.	Текущ	
Прилагане на програми за изграждане на социална компетентност, родителска грижа и възстановяване на семейни отношения, заетост на пазара на труда и	Текущ	



други умения, с подкрепата и под контрола на обучители		
Привличане на представители на ромска общност чрез реализиране на дейности по превенция на трафика на хора, включително провеждане на обучения за идентификация и насочване на жертви на трафик на хора.	Текущ	

## 6. Приоритет: Култура.

**Цел:** Съхранение и популяризиране на ромската традиционна култура като мост за културна интеграция и социално сближаване.

Мерки	Статус на мярката	Източник на финансиране
Подкрепа на творчески проекти в областта на музейното дело и изобразителните изкуства, насочени към представяне и популяризиране на традиционната култура на ромите; проекти с участие на представители на ромската общност, насърчаващи межкултурния диалог.	Текущ	
Подкрепа на творчески проекти за изява в областта на визуалните изкуства, насочени към представители на ромската общност.	Текущ	
Подкрепа на творчески проекти в областта на сценичните изкуства (професионални и любителски) за създаване и разпространение на културен продукт, насочени към ромската общност, с участие на представители на ромската общност	Текущ	

## VII. Финансови интервенции през програмен период 2021-2027 г.

⇒ Възможни интервенции по **Приоритет „Образование“** чрез Програма „Програма „Образование“ (2021-2027)

### A) ЕСФ+

Чл. 4, параграф 1, буква д) подобряване на качеството, приобщаващия характер, ефективността и съответствието на системите за образование и обучение с нуждите на пазара на труда, включително чрез валидиране на неформалното и самостоятелното учене, така че да допринасят за придобиването на ключови компетентности, в т.ч. предприемачески и цифрови умения, също и чрез насърчаване на въвеждането на дуални системи на обучение и чиракуване.

- повишаване качеството, приложимостта на пазара на труда и приобщаващия характер на образованието и обучението, по-специално за ромите и другите групи в неравностойно положение.

## Б) ЕСФ+

Чл. 4, параграф 1, буква е) насърчаване на равния достъп до качествено и приобщаващо образование и обучение, както и на неговото завършване, по-специално за групите в неравностойно положение - от образованието и грижите в ранна детска възраст през общото и за всяка специфична цел или специален приоритет. Подкрепата по тази специфична цел ще бъде насочена към преодоляване на следните нужди от инвестиции с висок приоритет, очертани в Приложение Г на Доклада за България на Европейския семестър за 2019 г.:

- повишаване качеството, приложимостта на пазара на труда и приобщаващия характер на образованието и обучението, по-специално за ромите и другите групи в неравностойно положение.

## ЕСФ+

В) Член 4, параграф 1, буква й) насърчаване на социално-икономическата интеграция на маргинализирани общности, като ромите.

- подобряване на приобщаващото, достъпно и качествено образование и грижи в ранна детска възраст, включително съответната инфраструктура и оборудване;
- предотвратяване на преждевременното напускане на училище, посредством целенасочен подход и насърчаване на гъвкави програми за втори шанс;
- подобряване на достъпа до работа от разстояние и насърчаване на цифровите умения и равния достъп до образование

⇒ Възможни интервенции по **Приоритет „Здравеопазване“** чрез „ЕС в подкрепа на здравето“ (2021—2027 г.)

EU4Health, създадена с Регламент (ЕС) 2021/522, ще предоставя финансиране на допустими субекти, здравни организации и НПО от държави от ЕС или трети страни, които са асоциирани към програмата в следните области:

- профилактика на заболяванията и промоция на здравето;
- профилактика, подготвеност и реакция на трансгранични заплахи за здравето;
- укрепване на здравните данни, цифровите инструменти и услуги, цифрова трансформация на здравеопазването;
- подобряване на достъпа до здравеопазване
- разработване и прилагане на здравно законодателство на ЕС и основано на факти вземане на решения.

⇒ Възможни интервенции по **Приоритет „Заетост“** чрез „Програма за развитие на човешките ресурси“ (2021—2027 г.)

Предвидените в ПРЧР цели и мерки са съобразени с констатациите от Доклада за България за 2019 г. от Европейския семестър<sup>46</sup>, като в сферата на пазара на труда акцент е поставен върху нискоквалифицираните лица, ромите и хората с увреждания, които продължават да се сблъскват със значителни трудности при намирането на работа, както констатира доклада.

- разработване на мерки за активно приобщаване с цел подобряване на пригодността за заетост на уязвимите групи чрез интегрирана подкрепа;

---

<sup>46</sup> [https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file\\_import/2019-european-semester-country-report-bulgaria\\_bg.pdf](https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-bulgaria_bg.pdf)

- подобряване на достъпа на уязвимите групи, включително на ромите, до специализирани и общодостъпни услуги за подкрепа за активно приобщаване и разработване на мерки за преодоляване на предразсъдъците и дискриминацията при жилищното настаняване;
- подобряване на качеството и наличието на интегрирани социални услуги чрез оценка на индивидуалните нужди;
- подпомагане на деинституционализацията на деца и възрастни и осигуряване на услуги, предоставяни в общността, дългосрочни услуги за грижи по домовете, включително съответната инфраструктура и оборудване;
- увеличаване на достъпа до здравни услуги, по-специално до първични здравни грижи, включително чрез инфраструктура и цифрови решения в областта на здравето; разработване на мерки за подобряване на здравето и здравна профилактика за уязвимите групи; подпомагане на преквалификацията и повишаването на квалификацията на социалните и здравните работници във връзка с предоставянето на интегрирани услуги, както и териториалната им мобилност;

В рамките на СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 2 (чл. 4 (1)(j) от Регламент (ЕС) 2021/1057 за ЕСФ+) на ПРИОРИТЕТ 2 на ПРЧР 2021-2027 ще бъде предоставена подкрепа за по-добрата интеграция на маргинализираните общности, вкл. роми, в страната.

Дейностите ще бъдат насочени към комплексен отговор на многопластовите проблеми на населението в маргинализираните общности, като напр. ромите<sup>47</sup>. Ниското ниво на образованието, големият процент на лица, живеещи в бедност и слабата заетост формират редица предизвикателства пред социално-икономическата интеграция на лицата от тези общности. ПРЧР ще предостави подкрепа за прекъсване на цикъла на неравностойното положение между поколенията и насърчаване на социалното приобщаване чрез комплексни мерки за преодоляване на неравенството и маргинализацията.

Подкрепа за маргинализираните общности ще бъде осигурена по отношение на включване в пазара на труда, достъп до образование, борба с бедността и създаване на предпоставки за по-добро здраве и подобряване на достъпа до жилищно настаняване. Ще се насърчава участието на общностите в мерките за преодоляване на тяхната маргинализация и активното приобщаване на хората, които не участват активно на пазара на труда, с което ще се осигури положителен ефект върху тяхната социално-икономическа интеграция. Подкрепа от програмата ще бъде осигурена и за подобряване на достъпа до услуги, в т.ч. социални услуги в семейна среда или в общността, като и до здравеопазване и здравна информация.

Дейностите в рамките на специфичната цел са в пълно съответствие с Приложение 2 на Съобщението на Комисията до Европейския парламент и Съвета „Съюз на равенството: стратегическа рамка на ЕС за ромите за равенство, включване и участие с“ SWD (2020) 530 окончателен}, и по-конкретно със следните мерки и действия:

- обучение по финансова грамотност;
- програми, които поддържат опита от първа работа, намиране на работа и чиракуване и кариера, развитие, насочено към ромските младежи;

---

<sup>47</sup> Терминът "социално включване на ромите" се използва, когато мерките се комбинират (интегрират) и включват различни сфери - пазар на труда, образование, здравеопазване и социални услуги, подобряване на достъпа до жилища (условия на живот), развитие на местните общности и преодоляване на негативните стереотипи и др. Когато мерките са само в една сфера, като например мерки на пазара на труда, използва се терминът „интеграция на ромите на пазара на труда“.

- програми, които подкрепят приобщаващи работодатели и насърчават равни възможности на работното място;
- кампании за повишаване на осведомеността и целенасочени обучения за борба с дискриминацията и антиджипсизъм на пазара на труда, организирани от службите по заетостта, съюзи и работодатели.

**СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 2 (чл. 4(1)(j) от РЕГЛАМЕНТ (ЕС) 2021/1057 за ЕСФ+) НА ПРИОРИТЕТ 2 – НАСЪРЧАВАНЕ НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКАТА ИНТЕГРАЦИЯ НА МАРГИНАЛИЗИРАНИТЕ ОБЩНОСТИ КАТО РОМИТЕ.**

- Кампании и дейности в общността за идентифициране, мотивиране и активиране на дълготрайни безработни за участието им на пазара на труда, включително регистрация в Бюрата по труда.
- Оценка на възможностите и стимулиране на неактивни лица за включване на пазара на труда, регистрация в Бюрата по труда.
- Включване в заетост на безработни и неактивни лица, вкл. субсидирана заетост с оглед устойчива интеграция на пазара на труда.
- Целенасочени мерки за младежи - наемане на първа работа, стажуване, чиракуване, субсидирана заетост, дуално обучение, обучение по време на работа, развитие на умения, менторство, придобиване на професионална квалификация.
- Предоставяне на обучения, включително обучение чрез работа, чиракуване, обучения за придобиване на функционална грамотност, професионални умения, ключови компетентности.
- Предоставяне на трудово консултиране, трудова медиация и професионално ориентиране.
- Обучения за придобиване на базови умения по различни професии, които не са обвързани с придобиване на квалификация, с цел включване на пазара на труда на лица с начално или без образование и с ниска грамотност.
- Подкрепа на самотните и многодетни родители и улесняване достъпа им до услуги, вкл. и до пазара на труда и кариерното им развитие.
- Мотивационни кампании в общността и дейности за активно участие на пазара на труда, повишаване на образованието и квалификацията (с акцент върху ромските жени).
- Предоставяне на услуги за семейства с деца, вкл. с увреждания, чрез интегрирани услуги като семейно консултиране, семейното планиране и отговорно родителство, услуги за ранно детско развитие, формиране на родителски умения; превенция на изоставянето на деца и други.
- Предоставяне на подкрепа с цел подобряване достъпа до здравни услуги, обществено здравеопазване и здравна профилактика, в т.ч. информираност за здравното обслужване на гражданите и достъпа до здравни грижи.
- Мерки за повишаване на здравната култура по отношение на репродуктивно здраве на жените, превенция на болести при децата и социално-значими болести при възрастните, необходимостта от профилактика на здравето.
- Засилване на здравната промоция и превенция, включително популяризиране на здравната култура, особено в случаи на епидемии и / или пандемии.

- Достъп до социални и интегрирани услуги в общността и в домашна среда за хора с увреждания, възрастни хора в невъзможност за самообслужване и други уязвими групи.
- Развитие на социални умения и граждански компетенции.
- Мерки за повишаване на информираността за бедността като фактор за появата на негативни социални явления и етническата хетерогенност на зоните с концентрация на бедност.
- Подкрепа за борба с дискриминацията, създаване на толерантност и благоприятна обществена среда за равнопоставеност, социално включване и възможности за участие на маргинализираните общности – напр. мерки за преодоляване на стереотипи, ограничаване на езика на омразата, преодоляване на дискриминационни практики, насърчаване на мулти-културните дейности и на положителните примери и ролеви модели с постижения в работата, образованието, общественото положение и др., мерки за преодоляване на ограничителните патриархални стереотипи.

Разработване на мерки за преодоляване на предразсъдъците и дискриминацията при жилищното настаняване на маргинализираните общности.

- Допълнителна подкрепа на семействата при жилищното им настаняване за подобряване на финансовата им грамотност.
- Кампании в общността за преодоляване на патриархалните стереотипи, които ограничават заетостта и реализацията на жените, включително назначаване на общностни медиатори.
- Подобряване на мерките за защита на жертви на антиромската дискриминация, езика на омразата и престъпленията на омраза.

## VIII. Институционална рамка за изпълнение на стратегията.

Областната стратегия на област София за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021-2030) е съставна част от цялостната стратегия на правителството за постигане на реални промени в живота на всички български граждани. Правителството провежда политика за стимулиране на инвестирането в развитието и усъвършенстването на хората и тяхното активно участие в преодоляване на съществуващите предизвикателства.

### ⇒ **Хоризонтален междусекторен подход**

Предвид хоризонталния характер на политиката в нейното провеждане ще участват редица институции и организации с различни компетенции и възможности. Изпълнението на Областната стратегия ще се осъществява на практика, от една страна чрез Плановите за действие на Столична община и на районните администрации, и от друга страна - от институции и организации, които съгласно своите правомощия и компетентности ще залагат конкретни дейности и мерки, свързани с насърчаването на приобщаването на етническите малцинства и хората в неравностойно положение (Дирекция Регионална служба по заетост-София, Дирекция за социално подпомагане-София, Регионално управление по образованието-София град, Столична регионална здравна инспекция и др.)

Организацията по изпълнението на политиките за равнопоставеност и участие на ромите е изградена на базата на ефективно и целенасочено използване на наличните ресурси на областно и местно ниво, произтичащи от членството на страната в ЕС и достъпа до фондовете на ЕС за програмен период 2021-2027 г.

Областна администрация София ще възложи, както и в предходния програмен период, определени функции на дирекции, отдели или отделни експерти, отговарящи за изпълнението на политика по приобщаване на ромите. Ще бъде определен минимум един служител, чиито основни длъжностни функции да бъдат свързани с приобщаващата политика.

Към областния управител има създаден Областен съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси, като консултативен и координиращ орган, подпомагащ провеждането на политиката по етническите и интеграционните въпроси на областно ниво.

⇒ **Включване на 24-те района в изпълнението на политиките за приобщаване и участие на ромите чрез:**

- Разработване, съвместно с представители на местната ромска общност, на 3-годишни планове на основата на предварително идентифициране, анализ и оценка на проблемите и нуждите на местните ромски общности и в съответствие с Областната стратегия и Националната стратегия за равенство, приобщаване и участие на ромите в Република България (2021-2030).
- Изпълнение на дейности със собствените средства на Столична община за приобщаване и участие на ромите на общинско ниво.
- Изграждане на подходящи консултативни и координационни механизми с участието на граждански структури и всички заинтересовани страни, включително представители на ромската общност.
- Укрепване на административния капацитет в структурите на Столична община и на районните администрации – на дирекциите, отделите, звената или отделните експерти, отговарящи за изпълнението на интеграционните политики. Назначаване на общински експерти по етнически и интеграционни въпроси, там, където това е необходимо и където това не е извършено през предходния програмен период.
- Създаване на експертна работна група/екип, в която се включват представители на областна администрация и на районните администрации на районите с обособени групи от ромско население или население от други малцинствени групи. Ангажимент на работната група е наблюдение на изпълнението на мерките и дейностите от Областната стратегия и отчитане на напредъка на изпълнението на Стратегията. Експертната група набира, систематизира и анализира информация за добри практики за мониторинг на секторни политики.

⇒ **Финансиране на приобщаващите политики и програми**

Финансовото обезпечаване на изпълнението на целите и мерките се осъществява чрез:

- Осигуряване, в рамките на средствата за общините от общата субсидия за делегираните от държавата дейности, на разработването и изпълнението на общински програми на Столична община, съобразени с приоритетите на интеграционната политика.
- Финансово обезпечаване на национално ниво - в рамките на бюджетите на ресорните министерства и институции, вкл. с целеви средства, на изпълнението на интеграционната политика.
- Финансиране на мерки и дейности на местно ниво в Столична община, които да носят информация за състоянието и тенденциите на развитие на ситуацията по приоритетните сфери на Областната стратегия; това ще подпомага планирането на мерки или предприемане на действия в условия на криза или извънредна ситуация.



- Стимулиране на Столична община да финансира изпълнението на мерки и инициативи чрез общинския бюджет за сметка на собствени приходи, и в партньорство с НПО; подходящо финансиране на НПО, които предоставят такива дейности, тъй като тези дейности са от решаващо значение за създаването на среда и условия за приобщаване и участие.
- Финансиране и съфинансиране на тематични проекти по програми от фондовете на ЕС, със средства на Световната банка, ООН, Съвета на Европа и други.
- Адекватно интегриране на потребностите и проблемите на ромите в новата многогодишна финансова рамка за периода 2021-2027 г. и съответните приоритети на програмите с оглед финансова подкрепа чрез инструментите на ЕС. Финансовата подкрепа чрез инструментите на ЕС има важна допълваща роля към прилаганите политики за намаляване на бедността и социалното изключване.

⇒ **Приемственост и устойчивост във времето.**

При изпълнението на тази Стратегия ще се цели осигуряването на дълготраен положителен ефект на провежданата политика за равенство, приобщаване и участие на ромите във всички приоритетни области. Същевременно стратегията е отворен документ и може да се допълва и актуализира при необходимост.

## **IX. Мониторинг на изпълнението.**

Наблюдението на изпълнението на политиката за приобщаване и участие на ромите на национално, регионално и местно ниво се осъществява чрез Система за мониторинг, оценка и контрол за изпълнение на националната и областните стратегии (Системата), като се отчита и сътрудничеството с ромското гражданско общество и други заинтересовани страни.

Чрез Системата се осигурява регулярна, систематична проверка, контрол и проследяване на напредъка и качеството на изпълнение на документите, както и на всички други интервенции (дейности, проекти, изследвания, проучвания и др.) за приобщаване и участие на уязвими етнически малцинства с фокус ромите, в това число и такива, изпълнявани на местно ниво от общини, НПО, изследователски и аналитични институции, центрове и др. Осигурява се оценка на въздействието в резултат на прилаганите интервенции, като се идентифицират проблемите при прилагането на мерките, с цел подобряване тяхната ефективност и ефикасност.

⇒ **Чрез Системата се реализира:**

- събиране на данни чрез формални и неформални методи на местно, областно и национално ниво в различни области (сектори) по определена методика;
- позволява анализиране на събраната информация, вкл. по различни разрези/сегменти, както и да засича информацията в тях; да прави оценка на въздействието;
- позволява извеждане на научени уроци и формулиране на препоръки и указания за подобряване на изпълнението на Националната стратегия на Република България за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021- 2030) и интеграционните политики на регионално и местно ниво.

Мониторингът на областната стратегия се осъществява посредством индикаторен модел, който включва списък с индикатори, целеви стойности и източници на информация. Наред с общите статистически подходи, данни за изпълнението на Стратегията се събират и по

териториален признак за населени места и части от населени места с концентрация на бедност, незаконно строителство и други характерни за тази Стратегия индикатори.

В срок до 20 февруари на всяка календарна година областният управител организира изготвянето на обобщен мониторингов доклад за изпълнението на Планове за действие на районите в Столична община за предходната година, който се представя за одобрение в Секретариата на НССЕИВ. Информация от тези доклади се използва при изготвянето на Годишен доклад за изпълнение на Националната стратегия. Подаването на информацията се осъществява посредством Системата за мониторинг и контрол. Областният управител на област София (както и другите областни управители) определя служител от администрацията, който да получи код и оторизация за работа със Системата за мониторинг и контрол.

### Индикатори за мониторинг:

**Приоритет:** Образование.

Мерки	Индикатор	Целева стойност с натрупване
Повишаване на обхвата на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст по механизма за обхват.	Брой деца и ученици от уязвими групи в задължителна предучилищна и училищна възраст, обхванати трайно в образователната система	250
Осигуряване на приобщаваща среда за деца, които не владеят добре български език, в предучилищна възраст	Брой деца от уязвими групи, които не владеят добре български език, включени в модули за допълнително обучение	300
Осигуряване на допълнително обучение по учебни предмети с акцент върху изучаването на български език за ученици, за които българският език не е майчин и които не владеят добре български език	Брой ученици от уязвими групи, включени в допълнително обучение	400

<p>Повишаване квалификацията на педагогическите специалисти за прилагане на диференциран подход при обучението на учениците, които имат пропуски или срещат затруднения при овладяването на учебното съдържание</p>	<p>Брой педагогически специалисти, преминали обучение за прилагане на Инструментариум за ранно идентифициране на ученици в риск от преждевременно напускане на образователната система</p>	<p>25</p>
<p>Осигуряване на целеви средства за осъществяване на допълнителна работа за деца и ученици от уязвими групи, включително роми, в това число и за назначаване на образователни медиатори и социални работници</p>	<p>Размер на предоставените средства на образователни институции, за които е осигурено финансиране.</p>	
<p>Осъществяване на психологическа и социална подкрепа на деца и ученици от уязвими групи, включително роми чрез назначаване на образователни медиатори и социални работници</p>	<p>Брой назначени и/или обучени образователни медиатори и/или социални работници</p>	<p>20</p>
<p>Преодоляване на дискриминационните нагласи чрез провеждане на различни инициативи (екскурзии, отбелязване на дати от празничния календар, информационни кампании и други дейности)</p>	<p>Брой разработени и въведени програми за образователна дейност в детските градини и в училищата, съобразени с културите на различните етнически общности</p>	<p>50</p>
<p>Реализиране на форми на взаимодействие между децата и учениците от различен етнически произход за утвърждаването на межкултурните ценности и многообразието в образователната среда с цел изграждане и възпитаване у подрастващите на социокултурен модел на поведение, основан на поведенчески модели за хуманизъм и толерантност</p>	<p>Брой реализирани съвместни инициативи между деца и ученици от различен етнически произход</p>	<p>5</p>

Провеждане на информационни кампании и на дейности за ограмотяване и обучение на неграмотни и слабограмотни лица от уязвими групи, които нямат завършен начален етап или завършен клас от прогимназиалния етап	Брой реализирани кампании	90
Обучение на ученици, вкл. от уязвими групи, за придобиване на умения за обучение от разстояние в електронна среда	Брой обучени ученици	150
Обучение на педагогически специалисти за усъвършенстване на уменията им за преподаване/провеждане на занимания от разстояние в електронна среда	Брой обучени специалисти	25
Обучение на образователни медиатори и родители за придобиване на умения за работа в електронна среда (в т.ч. образователни платформи, търсене на електронно съдържание и др.)	Брой обучени медиатори	15
Осъществяване на допълнително синхронно обучение от разстояние в електронна среда за ученици от I-ви до XII-ти, в това число от уязвими групи	Брой обхванати ученици от уязвими групи в обучение от разстояние в електронна среда	

**Приоритет:** Здравеопазване.

Мерки	Индикатор	Целева стойност с натрупване
Повишаване на обхвата на деца без лични лекари открити от здравните медиатори	Брой обхванати деца	200
Провеждане на разяснителни кампании за необходимостта от ваксиниране на населението със задължителните имунизации	Брой проведени кампании	40
Дейности по подобряване контрола на туберкулозата сред ромска общност чрез провеждане на скрининг за риска, придружаване и изследване за туберкулоза; подкрепа в процеса на лечение на болните от туберкулоза	Брой обхванати представители на ромската общност от скрининг за риска	150

Осъществяване на информационни кампании и кампании за предоставяне на нископрагови и мобилни услуги за превенция за ХИВ/СПИН, СПИ, вирусни хепатити и туберкулоза	Брой реализирани кампании	20
Обучение на здравни медиатори за придобиване на необходимите знания и умения	Брой обучени медиатори	20

**Приоритет:** Заетост.

Мерки	Индикатор	Целева стойност с натрупване
Мотивиране за активно поведение на пазара на труда/за търсене на работа	Брой лица от уязвими групи, намерили работни места	150
Професионално ориентиране	Брой лица от уязвими групи, които са консултирани за професионална ориентация	200
Организиране на обучение за придобиване на професионална квалификация и/или на ключова компетентност	Брой обучения	50
Насърчаване на заетостта чрез предприемачество	Брой стартирали ромски предприемачи	10
Мотивирани и/или включени в обучение за стартиране и управление на собствен бизнес	Брой лица	15
Активиране на икономически неактивни лица чрез трудово медиаторство	Брой лица	40
Подобряване достъпа до заетост и обучение на уязвими групи чрез предоставяне на интегрирани услуги по заетост и социално подпомагане	Брой предоставени услуги	10
Обучение и насърчаване на заетостта в дейности по опазване на околната среда	Брой обучения	30

**Приоритет:** Жилищни условия.

Мерки	Индикатор	Целева стойност с натрупване
-------	-----------	------------------------------

Мониторинг на изпълнението на програмни документи, оказващи влияние на маргинализираните територии	Брой доклади от извършен мониторинг	5
Изработване на кадастрална карта и кадастрални регистри на територии, включващи зони с компактно ромско население	Брой изработени кадастрални карти	10
Подкрепа за осигуряването на модерни и достъпни общински жилища за настаняване на уязвими групи от населението и обновяване на квартали	Брой нови жилища	50
Развитие на инфраструктура за предоставяне на интегрирани здравно-социални и социални услуги в общността за уязвими групи	Брой нови интегрирани услуги; подобрена инфраструктура	10
Подкрепа при развитието на образователна, културна, спортна инфраструктура и насърчаване на публично-частното партньорство	Брой реализирани проекти	15

**Приоритет:** Върховенство на закона и недискриминация.

Мерки	Индикатор	Целева стойност с натрупване
Проведени кампании за повишаване на осведомеността относно домашното насилие и насилието, основано на полов признак	Брой на проведените кампании	30
Разширени услуги за първична правна помощ за уязвимите групи	Брой предоставени услуги	10
Мерки за справяне с многобройните неблагоприятни условия, пред които са изправени ромските жени и ромските деца	Брой на новите мерки	25
Дейности по предотвратяването и противодействието на противообществените прояви на малолетните и непълнолетните	Реализирани дейности	15
Обучение на полицейските служители по правата на човека и проблемите на малцинствата в рамките на професионалното обучение по месторабота	Брой обучени лица	25
Утвърждаване на толерантни междуетнически отношения чрез спорт	Брой спортни събития с участие на лица от уязвими групи	120



Провеждане на семинари/кръгли маси по въпросите за равнопоставеността на ромските жени в българското общество	Брой събития	50
Повишаване на информираността на децата и техните семейства относно съществуващи механизми за информиране и превенция на насилието сред и срещу деца	Брой проведени събития/информационни кампании	10
Прилагане на програми за изграждане на социална компетентност, родителска грижа и възстановяване на семейни отношения, заетост на пазара на труда и други умения, с подкрепата и под контрола на обучители	Брой изпълнени програми сред родителите	5
Привличане на представители на ромска общност чрез реализиране на дейности по превенция на трафика на хора, включително провеждане на обучения за идентификация и насочване на жертви на трафик на хора	Брой привлечени лица	100

**Приоритет:** Култура.

Мерки	Индикатор	Целева стойност с натрупване
Подкрепа на творчески проекти в областта на музейното дело и изобразителните изкуства, насочени към представяне и популяризиране на традиционната култура на ромите; проекти с участие на представители на ромската общност, насърчаващи межкултурния диалог	Брой подкрепени проекти	20
Подкрепа на творчески проекти за изява в областта на визуалните изкуства, насочени към представители на ромската общност	Брой подкрепени проекти	20
Подкрепа на творчески проекти в областта на сценичните изкуства (професионални и любителски) за създаване и разпространение на културен продукт, насочени към ромската общност, с участие на представители на ромската общност	Брой подкрепени проекти	20

⇒ **Оценка за изпълнението на Стратегията**

Оценката на изпълнението на Стратегията има за цел да осигури информация за постигане на целите и ефективността на предприетите мерки. Тя се осъществява след приключване периода на действие на Стратегията.

### ⇒ Принципи на мониторинг

- Прозрачност – да осигурява достатъчно достоверна информация, която при осигурен достъп до нея на заинтересованите страни е предпоставка публичните политики да бъдат разбирани, наблюдавани и приемани.
- Отчетност – да носи информация за степента на достижимост на набелязаните цели, за ефективността, ефикасността и рационалността на използване на публични ресурси и за степента на постигнато въздействие върху заинтересованите страни.
- Отговорност на управлението – отчитане от страна на институциите на интересите на всички целеви групи и заинтересовани страни при реализацията на политиките.

Мониторингът изгражда капацитет за създаване, реализиране и изпълнение на качествени политики при оптимално съчетаване на резултати с ресурси. Повишава заинтересоваността и интензифицира участието – мониторингът създава механизъм за гражданско участие в процеса на формулиране и изпълнение на местната политика. Добре развитото гражданско общество, което е заинтересовано от реализираната политика, следи достигането на целите и изпълнява контролна функция.

## Х. Заключение.

Постигането на равенство, приобщаване и участие на ромите изисква сътрудничеството на всички пряко ангажирани институции на национално, регионално и местно ниво, партньорство с гражданското общество и пълноценно участие на ромите в този процес.

За да се реализира реален напредък до 2030 г., в който ромските общности в цялото си многообразие имат равни възможности и равно участие във всички сфери на живота, се изискват съвместни действия от всички участници в процеса.

Стратегията има рамков характер. Задава насоки на действия в приоритетните области в област София за периода 2021-2030 г. Те могат да бъдат допълвани и актуализирани, съобразно динамиката на потребностите за развитие и предизвикателствата на социално-икономическата ситуация.

Настоящата Стратегия е съгласувана от Областния съвет за развитие на област София в периода 08-18 февруари 2022 г. и утвърдена от областния управител на областта.

## СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

- АЗ Агенция по заетостта
- АСП Агенция за социално подпомагане
- БАН Българска академия на науките
- ВОМР Водено от общностите местно развитие
- ГД Генерална дирекция
- ДАЗД Държавна агенция за закрила на детето
- ДБТ Дирекция „Бюро по труда“
- ДСП Дирекции „Социално подпомагане“
- ЕВРОСТАТ Статистическа служба на Европейския съюз
- ЕИП Европейско икономическо пространство
- ЕК Европейска комисия
- ЕС Европейски съюз

- ЕСИФ Европейски структурни и инвестиционни фондове
- ЕССП Европейски стълб на социалните права
- ЕСФ Европейски социален фонд
- ЕФРР Европейски фонд за регионално развитие
- ЗПУО Закон за предучилищното и училищното образование
- ИКТ Информационни и комуникационни технологии
- ИПИ Институт за пазарна икономика
- ИСРМИнформационна система за реализация на Механизма за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст
- ИТИ Интегрирани териториални инвестиции
- КЗД Комисия за защита от дискриминация
- МВР Министерство на вътрешните работи
- МЗ Министерство на здравеопазването
- МК Министерство на културата
- ММС Министерство на младежта и спорта
- МОН Министерство на образованието и науката
- МП Министерство на правосъдието
- МРРБ Министерство на регионалното развитие и благоустройството
- МС Министерски съвет
- МТСПМинистерство на труда и социалната политика
- МФ Министерство на финансите
- НЗОК Национална здравно-осигурителна каса
- НКТ Национална контактна точка
- НПД Национален план за действие
- НПО Неправителствени организации
- ННР: БЪЛГАРИЯ 2030 Национална програма за развитие България 2030
- НСИ Национален статистически институт
- НСРБИР Национална стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020)
- НССЕИВ Национален съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси към Министерския съвет
- НФМ Норвежки финансов механизъм
- ОГРДВ Образование и грижи в ранна детска възраст
- ООН Организация на обединените нации
- ОССЕ Организация за сигурност и сътрудничество в Европа
- ПМС Постановление на Министерския съвет
- ПО Програма „Образование“
- ПРР Програма „Развитие на регионите“
- ПРЧР Програма „Развитие на човешките ресурси“
- ПХ Програма за храни и/или основно материално подпомагане
- РДР Ранно детско развитие
- РЗИ Регионални здравни инспекции
- РМС Решение на Министерския съвет
- РУО Регионални управления на образованието
- ТСА Фондация „Тръст за социална алтернатива“
- ФМ на ЕИП Финансов механизъм на Европейското икономическо пространство
- ЦОИДУЕМ Център за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства
- BG-SILC Изследване на НСИ „Статистика на доходите и условията на живот“ за България

- EU-SILC Европейско изследване на доходите и условията на живот
- FRA Агенцията за основните права на Европейския съюз
- NEET Младежи, незаети с работа, учене или обучение
- OECD-TALIS Международно изследване за преподаване и учене на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие

## **СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ**

- Националната програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030, Приложение 2 към НПР 2030
- Анализ на социално-икономическото развитие на страната след присъединяването ѝ към ЕС (Май 2019 г.) е публикувана на <https://www.minfin.bg/bg/1394> ;
- Директива 2000/43/ЕО на Съвета от 29 юни 2000 г. относно прилагане на принципа на равно третиране на лица без разлика на расата или ътническия произход;
- Директива 2000/78/ЕО на Съвета за създаване на основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите;
- Рамково решение 2008/913/ПВР на Съвета относно борбата с определени форми и прояви на расизъм и ксенофобия посредством наказателното право;
- Хартата за основните права; Резолюция на Европейския парламент от 28.04.2005 г. относно ситуацията на ромите в Европейския съюз;
- Резолюция на Европейския парламент от 01.06.2006 г. относно ситуацията на ромските жени в Европейския съюз;
- Съобщение на Комисията до Европейския Парламент, Съвета, Европейския Икономически и Социален Комитет и Комитета на Регионите -недискриминация и равни възможности: подновен ангажимент {SEC(2008)2172} от юли 2008 г.;
- Заключение на Съвета на министрите на ЕС от 8.12.2008 г. относно включване на ромите;
- Резолюция на Европейския парламент от 11.03.2009 г. относно социалното положение на ромите и подобряването на техния достъп до пазара на труда в ЕС (2008/2137\INI);
- Общите основни принципи за включване на ромите, приети от за ромите;
- Препоръката на Съвета от 9 декември 2013 година относно ефективни мерки за интегриране на ромите в държавите-членки;
- Резолюция на Европейския парламент от 12 февруари 2019 г. относно необходимостта от подобрена стратегическа рамка на Европейския съюз (ЕС) за националните стратегии за приобщаване на ромите за периода след 2020 г. и за засилване на борбата срещу антиромските настроения (2019/2509(RSP));
- Резолюция на Европейския парламент от 17 септември 2020 г. относно изпълнението на националните стратегии за интегриране на ромите: борба с отрицателните нагласи към хората с ромски произход в Европа (2020/2011(INI));
- Препоръката на Съвета от 12 март 2021 г. относно равенството, приобщаването и участието на ромите (2021/C 93/01).
- Резолюция на Европейския парламент от 17 септември 2020 г. относно изпълнението на националните стратегии за интегриране на ромите: борба с отрицателните нагласи към хората с ромски произход в Европа (2020/2011(INI)).
- Второ проучване за положението на малцинствата и дискриминацията в Европейския съюз – Роми – Избрани резултати, Агенция за основните права (FRA) на Европейския съюз, 2016 (EU MIDIS II ) 2016 г.
- Доклад относно оценката на Рамката на ЕС за национални стратегии за интегриране на ромите до 2020 г. {SWD(2018) 480 final}; COMMISSION STAFF WORKING

DOCUMENT Evaluatio of the EU Framework for National Roma Integration Strategies up to 2020 Accompanying

- РАБОТЕН ДОКУМЕНТ НА СЛУЖБИТЕ НА КОМИСИЯТА Аналитичен доклад придружаващ СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТА Съюз на равенството: Стратегическа рамка на ЕС за равенство, приобщаване и участие на ромите и придружаващото я предложение за преработена препоръка на Съвета относно националните стратегически рамки за равенство, приобщаване и участие на ромите {COM (2020) 620 final} - {COM (2020) 621 final}.
- Второ проучване на положението на малцинствата и дискриминацията в Европейския съюз – Роми – Избрани резултати, Агенция за основните права (FRA) на Европейския съюз, 2016 (EU MIDIS II ) 2016 г.
- Цялостния доклад за оценка на интеграционните политики към ромите в България в периода 2012-2019 г. с включени препоръки по целевите направления на публичните политики, в т.ч. вкл. анти-дискриминация, равнопоставеност на половете и взаимодействие с гражданското общество, изготвен от екип на Института по философия и социология на Българската академия на науките. Докладът е наличен на <http://www.nccedi.government.bg/bg/node/356>.
- Национална програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030, Приложение 2 към НПР 2030 - Анализ на социално-икономическото развитие на страната след присъединяването ѝ към ЕС (Май 2019 г.).
- Националното представително проучване "Образователни постижения на ромските общности в България“ , с възложител ТСА, проведено от Глобал Метрикс през 2019г.
- Национална програма Подпомагане на общини за реализиране на дейности за Образователна десегрегация <https://www.mon.bg/bg/100740>.
- Образование: положението на ромите в 11 държави-членки на ЕС Проучване сред ромите - Данни на фокус, FRA, 2016 г.
- Доклад „Ранното детство в ромските общности в България“ (RECI+), изготвен от Институт „Отворено общество“ – София 2020 г.
- Здравен профил на страната 2019 г., State of Health in the EU, OECD Publishing, Paris/European Observatory on Health Systems and Policies, Brussels
- Оценка на NEET в България и мерки на политиката за тяхната ефективна интеграция. ИПИ, 2019.
- Цялостен доклад за оценка на интеграционните политики към ромите в България в периода 2012-2019 г., с включени препоръки по целевите направления на публичните политики, в т.ч. вкл. анти-дискриминация, равнопоставеност на половете и взаимодействие с гражданското общество, Институт по философия и социология на Българската академия на науките.
- Индикатори за бедност и социално включване през 2019 година , BG-SILC 2019, Национален статистически институт, 2019 г.
- Цялостен доклад за оценка на интеграционните политики към ромите в България в периода 2012-2019 г., с включени препоръки по целевите направления на публичните политики, в т.ч. вкл. анти-дискриминация, равнопоставеност на половете и взаимодействие с гражданското общество, Институт по философия и социология на Българската академия на науките.
- РАБОТЕН ДОКУМЕНТ НА СЛУЖБИТЕ НА КОМИСИЯТА Аналитичен доклад, придружаващ СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТА, Съюз на равенството;
- Стратегическа рамка на ЕС за равенство, приобщаване и участие на ромите и придружаващото я предложение за преработена препоръка на Съвета относно

националните стратегически рамки за равенство, приобщаване и участие на ромите; {COM (2020) 620 final} - {COM (2020) 621 final}.

- Стратегическа рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021 – 2030);
- Национална здравна стратегия на България (2021 – 2030);
- Национална жилищна стратегия на България (2018 – 2030);
- Национална стратегията за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване с хоризонт до 2030 година.;
- Национална Стратегия за развитие на българската култура 2019-2029 г.;
- Закон за защита от дискриминация;
- Национална стратегия на Република България за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021-2030);
- Резолюция на Европейския парламент от 17 септември 2020 г. относно изпълнението на националните стратегии за интегриране на ромите: борба с отрицателните нагласи към хората с ромски произход в Европа (2020/2011(INI));
- Препоръката на Съвета от 12 март 2021 г. относно равенството, приобщаването и участието на ромите (2021/C 93/01).
- Цялостен доклад за оценка на интеграционните политики към ромите в България в периода 2012-2019 г., с включени препоръки по целевите направления на публичните политики, в т.ч. вкл. анти-дискриминация, равнопоставеност на половете и взаимодействие с гражданското общество, Институт по философия и социология на Българската академия на науките.
- Данни/ анализи на Районите в Област София-град